T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA DERLENMİŞ TARIM SÖZCÜKLERİ

HAZIRLAYAN

CEMAL OKÇU

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. ÇAĞRI ÖZDARENDELİ

EDİRNE 2015

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEMAL OKÇU tarafından hazırlanan **TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA DERLENMİŞ TARIM SÖZCÜKLERİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin 15-16. maddeleri uyarınca **26.06.2015 Cuma** günü saat **15.00**'da yapılmış olup, tezin Kabul edilmesine **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JURİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Çağrı ÖZDARENDELİ (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖZDEN	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. İlker TOSUN	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tez ile ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/ Reddine "seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10077970
Yazar Adı / Soyadı	CEMAL OKÇU
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 16555724308
Telefon	555570192
E-Posta	cemal_peja_16@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türkiye Türkçesi Ağızlarında Derlenmiş Tarım Sözcükleri
Tezin Tercümesi	Collected Agriculture Words in Turkey Turkish Dialects
Konu	Türk Dili ve Edebiyatı = Turkish Language and Literature
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Türk Dili Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2015
Sayfa	145
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. ÇAĞRI ÖZDARENDELİ 29423136752
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Türkiye Türkçesi Ağızları = Turkey Turkish Dialects
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin,Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 27.06.2018 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.
NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

27.06.2015

İmza:.....

Hazırlayan : Cemal OKÇU

Tezin Adı : Türkiye Türkçesi Ağızlarında Derlenmiş Tarım Sözcükleri

ÖZET

Türkler tarım faaliyetlerine oldukça eski dönemlerde başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Buna bağlı olarak, tarımla ilgili birçok konu başlığında tanımlar yapılmış, süreçler isimlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye Türkçesi ağızlarında oluşturulan geleneksel bilgiler incelenmiştir. Bu konuda en önemli kaynak olan Derleme Sözlüğü'nün yanı sıra müstakil ağız kitaplarından, tezlerden ve makalelerden yararlanılmıştır.

Çalışmamızda tarım sözcüklerinin sayıca fazla olmasından dolayı karışıklığı önlemek adına belli başlıklar altında gruplandırmaya gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Türk Dili, Türkiye Türkçesi ağızları, tarım, söz varlığı.

Prepared by : Cemal OKÇU

Name of Thesis : Collected Agriculture Words in Turkey Turkish Dialects

ABSTRACT

The Turks began their farming activities in very ancient times and has continued until today. Accordingly, the definitions made in many topics related to agriculture, processes are designated. The information generated in the context of traditional Turkey Turkish dialects was examined. In this regard, the most important source of self-assembly as well as the Lexicon book of mouth has benefited from the theses and articles.

In our study, in order to avoid confusion due to outnumber the agricultural word groupings were made under certain headings.

Key Words : Turkish Language, Turkey Turkish Dialects, Agriculture, Vocabulary.

ÖN SÖZ

Türk dilinin tarihî ve çağdaş lehçelerinin henüz halledilmemiş sayısız problemleri vardır. Bunların içinde ağız araştırmaları önemli bir yer tutmaktadır. Ağızlar konusunda ülkemizde epeyce bir mesafe kat edilmesine karsın çalışılmaya muhtaç pek çok ağız konusu, araştırmacıları beklemektedir.

Ağız çalışmalarında önemli olan, dil tarihimizin aydınlatılması bakımından ağızların ses ve sekil bilgisi ile söz varlığı karakterlerinin ortaya konulmasıdır. Buna ilave olarak bu tür çalışmalar sonucunda derlemeler vasıtasıyla yörenin sadece ağız özellikleri değil aynı zamanda folklor öğeleri de Türk kültürüne kazandırılmaktadır.

Bizim çalışmamızda ağızlardaki tarım söz varlığı incelenmiştir. Bu incelemedeki amacımızı şöyle ifade edebiliriz :

1) Daha önce toplu bir şekilde ele alınmamış olan ağızlardaki tarım söz varlığını ortaya koyarak bu boşluğu bir nebze olsun doldurmuş olmak.

2) Derleme Sözlüğü'nde (DS) olmayan kelimeleri tespit ederek sözlüğe katkıda bulunmak.

3) Tespit edilen kelimeleri tasnif ederek, hem kullanım kolaylığı sağlamak hem de Anadolu'da tarımın hangi yönlerinin daha ağır bastığını ortaya koymak.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Türklerin başlangıçtan günümüze tarımla olan münasebetleri ele alınmıştır. Söz varlığının olduğu bölümler, "DS'deki tarım sözcükleri" ve "DS'de bulunmayan tarım sözcükleri" olmak üzere iki adettir. Her iki başlık altındaki kelimeler de on üç farklı grupta ele alınmıştır. Sonuç kısmında ise çalışmanın amacı ve ileride yapılacak birtakım çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önemi vurgulanmıştır.

Tezimi hazırlarken beni yönlendiren ve fikirlerini benimle paylaşan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Çağrı ÖZDARENDELİ'ye şükranlarımı sunarken, çalışmamızdaki eksiklik ve kusurların hoş görüleceğini ümit ediyoruz.

Cemal OKÇU
Edirne – 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖNSÖZ III
İÇİNDEKİLER V
FORMAT HAKKINDA HUSUSLAR VI
İL ADLARININ KISALTMALARI VII
I. GİRİŞ 1
II. DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDEKİ TARIM SÖZCÜKLERİ 12
A. TARIM ALETLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 12
B. TARIM ÜRÜNLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 27
C. TARIM YAPMA İŞİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 51
D. HASAT ve HARMAN İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 65
E. TARIM ÖLÇÜLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 74
F. TARIM YAPILAN YER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 79
G. ÖĞÜTME İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 95
H. TARIMLA UĞRAŞAN KİŞİLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 99
I. GÜBRE İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 102
K. SULAMA İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 106
L. TOPRAK İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 110
M. ÜRÜNLERİN SAKLANDIĞI YERLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 121
N. TARIM ZAMANI İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER 124
III. DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE BULUNMAYAN TARIM SÖZCÜKLERİ 125
IV. SONUÇ 136
TARANAN ESERLER ve KISALTMALARI 138
KAYNAKÇA 144

FORMAT HAKKINDA HUSUSLAR

1. Madde başı sözcükler koyu renkle yazılmıştır.

agala : hayvan üzerinde buğday sapı taşımak için kullanılan ve sahra denilen bir aletin çatallı parçası. (Lohan -Gaz.)

2. Yazılışları aynı anlamları farklı bazı sözcüklerin sonuna (2), (3) gibi ifadeler konmuştur.

abara : tarlalarda bir taraftan bir tarafa su geçirmekte kullanılan tahta oluk. (-Gaz.; Çepni * Gemerek -Sv.; Gökçekışla -Yz.)

abara (2) : toprak, kum ve saman elemeye yarayan iri delikli kalbur. (* Kilis, Hiyam * Nizip, Lohan, -Gaz.; * Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri -Hat.)

3. Derleme sözlüğünde transkripsiyon işaretleri olmamasından dolayı çalışmamızda da transkripsiyon işaretlerine yer verilmemiştir.

4. Bir sözcüğün farklı varyantları madde başının ardından parantez içinde verilmiştir.

beldanat (beldenat, belganat, bendanat, beydanat, bildanat) : arabaya buğday vs. yüklemek ve harman savurmak için kullanılan üç, dört veya beş parmaklı, uzun saplı aygıt, yaba. (Nudra * Şarkikaraağaç -Isp.; Feruz -Gr.; * Bor -Ğ.; Tömek -Kn., Afşar aşireti * Pınarbaşı -Ky.; Yendiğin, Argıthanı * Ilgın, Taştaşı, * Bozkır, Zıvarık * Cihanbeyli, * Kadınhanı, Sille * Seydişehir -Kn.)

5. Birden fazla anlamı olan sözcüklerin anlam numaraları kalın ve italik olarak yazılmıştır.

dürü : ***1.*** bel denilen tarım aracı. (* Turgutlu, Gökçeköy, * Alaşehir -Mn.; Paşaköy -Ba.; -Kü.; * Sivrihisar -Es.; * İzmit -Kc.; Şebinkarahisar, * Alucra -Gr.; Ağrakos * Suşehri -Sv.) ***2.*** çapa şeklinde çatal bel. (Dallıca * Nazilli -Ay.)

İL ADLARININ KISALTMALARI

Ada. : Adana

Af. : Afyon Karahisar

Ama. : Amasya

Ank. : Ankara

Ant. : Antalya

Ar. : Artvin

Ay. : Aydın

Ba. : Balıkesir

Bil. : Bilecik

Bt. : Bitlis

Bo. : Bolu

Brd. : Burdur

Brs. : Bursa

Çkl. : Çankkale

Çkr. : Çankırı

Çr. : Çorum

Dz. : Denizli

Dy. : Diyarbakır

Ed : Edirne

El. : Elazığ

Ezc. : Erzincan

Ezm. : Erzurum

Es. : Eskişehir

Gaz. : Gaziantep

Gr. : Giresun

Gm. : Gümüşhane

Hat. : Hatay

Isp. : Isparta

İç. : İçel

İst. : İstanbul

İz. : İzmir

Kr. : Kars

Ks. : Kastamonu

Ky. : Kayseri

Krk. : Kırklareli

Krş. : Kırşehir

Kc. : Kocaeli

Kn. : Konya

Kü. : Kütahya

Ml. : Malatya

Mn. : Manisa

Mr. : Maraş

Mğ. : Muğla

Mş. : Muş

Nş. : Nevşehir

Nğ. : Niğde

Or. : Ordu

Rz. : Rize

Sk. : Sakarya

Sm. : Samsun

Sn. : Sinop

Sv. : Sivas

Tk. : Tekirdağ

To. : Tokat

Tr. : Trabzon

Tn. : Tunceli

Ur. : Urfa

Uş. : Uşak

Vn. : Van

Yz. : Yozgat

Zn. : Zonguldak

1. GİRİŞ

İnsanoğlu, ilk yaratıldığı günden itibaren beslenme ihtiyacını karşılayabilmek için öncelikle avcılık, toplayıcılık gibi faaliyetlere yönelmiş ve daha sonra bu gibi faaliyetlerin hayatın idame ettirilme sürecinde yeterli olamayacağını düşünerek tarımla meşgul olmaya başlamıştır. Daha sonra zirai faaliyetlerini belirli bir sistematiğe yerleştirerek bu alanda uzmanlaşma sürecine girmiştir.

Tarımın iktisadi faaliyet kolu olarak önem kazanması, insanoğlunun yerleşik hayata geçtiği günden itibaren başlamıştır. İlkel dönemlerde dahi tarımsal faaliyetler, o dönemde mevcut olan araç ve tekniklerle devam ettirilmiş, ilerleyen zamana paralel olarak bölgelerarası iletişimin yaygınlık kazanmasıyla diğer alanlarda olduğu gibi zirai alanda da uygulanan tekniklerin geliştirilmesi sonucu tarımda ileri metotlar uygulanmaya başlamıştır. Ancak tarımsal sahada kullanılan alet ve uygulanan teknikler, Sanayi İnkılâbı'nın başladığı döneme kadar köklü bir gelişme göstermemiştir. Buna rağmen tarım, bireyin beslenmesi için birincil önem taşıdığından tüm çağlar boyunca hiç önemini yitirmemiş ve Orta ve Yeniçağ'lar boyunca birçok devletin ekonomisini tarım ve tarımdan alınan vergiler oluşturmuştur.

Tarihsel süreçte her kültürde olduğu gibi Türk kültürünü belirleyen değerler ve normlar değişikliğe uğramıştır. Türkler semavi dinlere girmeden önce, mesela Sibirya ormanlarında avcı toplumu, daha sonra bozkırlarda göçebe veya yarı göçebe olarak yaşadılar. Son olarak da yerleşik medeniyete geçip tarım toplumu haline geldiler.

Bu nedenden dolayı Türk toplum hayatının iktisadî ve sosyal yapısını belirlemek için, en somut malzemeyi veren dilden hareketle, Türk tarımcılığında kullanılan kelimelerin tespiti ve tasnifi önemli bir yer tutar.

A. ESKİ TÜRKLERDE TARIM

İnsanın ilk temel özelliklerinden birisi varlığını devam ettirmek, yani yaşamaktır. Yaşamının da ilk şartı beslenmektir. Beslenmek ancak yiyecek temini ile mümkün olabilir. Şu halde insanın gıdasını temin etmesi onun en önemli faaliyeti sayılabilir. Burada öncelikle gündelik yiyeceğinin temini gelmektedir. Fakat zaman içinde yiyeceğinin bir kısmının gelecek zamanlar için bir kenara konduğu görülür ki bu doğal durum sonraki zamanların karmaşık ve iktisadî hayatını oluşturacaktır.

Türk insanı en sade ölçüleri ile, kendi yiyeceğini yani gıdasını temin faaliyetinin içindedir. Bu bir bakıma *geçim* diye de anılabilir. Ya kendisi bizzat yiyeceğini yetiştirir, üretir yahut da para kazanarak yiyeceğini para karşılığı temin edebilir.

İlk Türklerin tarımla münasebetini o dönemki komşularının kayıtlarından öğrenmekteyiz. Bu kayıtların başlıcaları Çin kaynakları, Bizans ve geç batı kaynakları -ki geç batı kaynaklarından en önemlisi ünlü İtalyan seyyah Marco Polo'nun seyahatnamesidir- Arap ve Fars kaynakları ile kısmen de Türk

kaynaklarıdır. Arap ve Fars kaynaklarının en önemlisi de İbn Fazlan seyahatnamesidir[1].

Orta Asya'nın tabiat ve iklim şartları hayvancılığa olduğu kadar tarıma elverişli değildi. Tarım, ancak tabiat ve iklim şartlarının imkan verdiği ölçüde vardı. Buna rağmen tarım, hayvancılık yapan Türk için en az sürü beslemek kadar önemli bir faaliyetti. Zira, eski Türk toplumunda "tarıgçı/tarıdacı" adıyla anılan bir çiftçi (tarım yapan) kesimi bulunuyordu. Bu meslek grubu, hiç şüphesiz tarımın yanında hayvancılık da yapmaktaydı. Mesela, Oğuzlar ve Karluklar, tarım ile hayvancılığı birlikte yürütmekteydiler. Öte yandan, Türkçenin en eski kelimelerinden biri "tarla", diğeri "ekin"dir. Tarla kelimesinin en eski şekli "tarıglag" dır. Tarıglag da darı (mısır) ekilen yer demektir[2].

Ziraat=Tarım, Türk kültürünün bir büyük meselesidir. Tarihî devirlerde, komşularının yazdıklarına göre Türk ülkesinde hiç ziraat yapılmamaktadır. Dolayısı ile ziraatçı olmayan bir toplum, sadece *göçebe* olabilecektir. Çin, İran, Arap-İslâm ve Yunan-Latin kaynaklarının bu yoldaki bazı tanımlarının etkisi, sonraki yüzyıllarda da görülmüştür. Meselâ IX. Yüzyılda, hem İslam, hem de Çinli gözlemciler, Türkler arasında sadece zenginlerin ekmek yediğini belirtmektedirler. Çünkü fakirler ve sade insanlar et ile besleniyorlardı. Bu türden kayıtlar gerçi Türk ülkesinde, az da olsa ziraatın varlığını da işaret etmektedirler. Bundan şu kesinlikle anlaşılabilirdi. Türk ülkesinde ziraat, komşularına göre daha az yer tutar[3].

---

[1] GÜL, Bülent (2004) *Eski Türk Tarım Terimleri,* Ankara : Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi, s. 63.
[2] KOCA, Salim (2002) *Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat,* Ankara : Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C. 3, s. 26.
[3] BAYKARA, Tuncer (2001) *Türk Kültür Tarihine Bakışlar,* Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 119.

Ziya Gökalp, Türk Medeniyeti Tarihi (İstanbul 1926) adlı eserinin birkaç yerinde bu yolda birtakım bilgiler vermiştir. Örneğin eserinin İslâmiyetten evvel Türk iktisadı adlı beşinci kitabında, eski Türklerden söz ederken bakınız ne gibi bilgiler veriyor: " . . . Eski Türkler, göçebe olmakla beraber, her birinin ayrıca, bir parça arazisi de vardı. . . . Türkler, eskiden beri buğday, arpa, pirinç, darı, mısır ekerlerdi. Asma, elma, dut fidanları yetiştirirlerdi. Araziyi sulamak için pek çok arklar açmışlardı. . . Eski Türkler, çiftçilik yapmağa muhtaçtılar: Çünkü, ekmek yapmak için buğdaya, hayvanlara yem olmak üzere, arpa ile mısıra, kımıza katarak *tarasun* adlı bir nevi içki yapmak üzere de darıya muhtaçtılar. Yemişleri çok sevdiklerinden, asma, erik, elma, dut fidanları yetiştirirlerdi"[4].

Türkler ziraat yapılarak elde edilmesi gereken unu, hamuru biliyorlardı. Meselâ, Oğuz Destanı'na göre, bir sefer sırasında ordusu yemek bakımından müşkül durumda kalınca Buğra Han, hamuru eline alıp yassıltıp kazana atmış, böylece *Buğra Han Aşı* ortaya çıkmıştır. Un, elbette ziraat sonrası hububattan elde edinilebilir. Bu sebeple olsa gerek buğdaya Oğuzlar *aşlık* da demişlerdir[5]. Türk ülkelerinde ziraatın varlığını, arkeolojik veriler kesinlikle göstermektedir. Birçok ziraat âletinin ahşap (=ağaç) kısımları toprak altında erimiş olmakla birlikte, demir aksamı günümüze kadar kalabilmiştir. Çapa, bel ve ekin biçmeye yarayan oraklar özelikle sayılabilir. Hatta sabanın uç demirinden bazı örnekler de kalmıştır[6].

Alatavların kuzey yamacındaki ziraat-yayla kesimindeki birçok şehir ve yerleşmenin gıdasını temin eden değirmenlerin büyük öğütme taşları, Karahanlı Çağı ve öncesindeki şimdiki Kazakistan ve Kırgız ülkesinde ziraatın önemli boyutunu

[4] EREN, Hasan (1979) *Türklerde Ekinciliğin Gelişmesine Katkılar,* Türkoloji Dergisi, C. VIII., s. 3.
[5] BAYKARA, Tuncer (2001) *a.g.e.* ,s. 119.
[6] BAYKARA, Tuncer (2001) *a.g.e.* ,s. 119.

göstermektedir. Rus Arkeologu A.N. Bernştam, Çu-Talas vadisinde değirmen taşlarının varlığından VIII. Yüzyıldan sonra buralarda ziraatın gelişmiş olduğu neticesine varmıştır. Bu değirmen taşlarından birçok örnek, Kırgız ülkesindeki Burana Açıkhava müzesinde sergilenmektedir. Bernştam'a göre, bol sulu dağ suları üzerinde, yükseklikten de yararlanarak birçok değirmen kurulmuş olmalıdır[7].

Eski Türklerin ekip biçme yolu ile hayatını kazananlar için kullandıkları başlıca deyiş *tarıgçı* idi. Türkçede "ziraatçi" anlamında kullanılan en eski kelime tarıgçı olsa gerek. Tar- veya Tarı- fiil kökünden gelen bu deyiş, Uygur Türklerinden itibaren yazılı metinlerde, çok görülmeye başlar. Kaşgarlı Mahmud'un kitabında ise çiftçiler için söylenen *tarıgçı* deyişinin yanında bir de *tarıdaçı,* yani tarım yapan sözü ortaya çıkar. Daha çok Batı Türkçe'sinde kullanılan "ekinci" sözü de ziraatçı anlamında kullanılmaktadır[8]. Tarıgçı ve ekinciye ek olarak Göktürk, Uygur ve Karahanlı metinlerinde geçen bağçı, borlukçı (bahçivan), yemişlikçi ve de sulamayla ilgili olarak kudugçı (kuyu kazan), ögen kesgüçi (su seti yapımcısı), suvçı (sulamacı) gibi kelimeler[9]. Türklerde tarım faaliyetlerinin çok erken dönemde başladığının göstergesidir.

Günümüz Türkçesindeki tarla kelimesi "tarlag", "tarlagım" ve "ekinlig" kelimeleri Göktürk'lerden günümüze kadar kullanılmakta olan sözcüklerdir[10]. Bu genel ifadenin yanı sıra tarlanın niteliğini belirten sözcükler de kullanılmaktadır.

---

[7] BAYKARA, Tuncer (2001) *a.g.e.* ,s. 120.
[8] ÖGEL, Bahaeddin (1978) *Türk Kültür Tarihine Giriş II-Türklerde Ziraat Kültürü,* Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 2.
[9] ŞEN, Serkan (2007) *Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü,* Samsun On dokuz Mayıs Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi, s. 63-70.
[10] ÖGEL, Bahaeddin (1978), *a.g.e.*, s. 3-5.

Örneğin ekilmemiş yer için "kır", "yazı" vb., ekilmesi mümkün olmayan yerler için "çorak", "koçur" ve "sızlık" gibi ifadeler kullanılmaktadır[11].

Türklerin yetiştirdiği ilk tarım ürünleri konusunda ise şu görüşler mevcuttur :

Doğu Türklerinin elverişli bölgelerde ziraatle meşgul oldukları görülüyor. Bozkırlar sahasının çoğunluğunu otlaklar teşkil etmekte ise de, tarıma elverişli yerleri de vardı. Mesela Çin kaynaklarına göre Hunlar *buğday, darı* ekip biçiyorlardı. Bir Çin yıllığı, şiddetli soğuk yüzünden bir sene Hun topraklarında ekin ermediğini yazar. Yine aynı kaynaklar bir *Hun buğday cinsi* ile bir *Hun fasulyasından* bahsederler. Altay ve Sayan dağlarında hububat ziraatinin en az 3 bin yıldan beri yapıldığı, arkeolojik kazılara dayanılarak ileri sürülmüştür[12].

Türklerin büyük ihtimalle yetiştirdikleri ilk ürün darı idi. Bunun asıl yurdu Çin idi. Oradan cilalı taş çağında Avrupa'ya ve bu meyanda Macarların Ugor-çağı cedlerine ulaştı. Bu tarımın, Çin'de ve çevresindeki komşu ülkelerde çok eskiden ilk yetiştiğini "genetik coğrafya" araştırıcıları ortaya koyduğu gibi, Kuzey Çin'de dinî sunak merasiminde bu gün de pirince nazaran daha önemli mevki işgal etmektedir. Darı, Türklük aleminde, başta Hiung-nu'lara (Asya Hunları) çok erken girmiştir[13]. Bunun yanında Türkler buğday ve arpayı da biliyorlardı. Özellikle arpa at yemi olarak da kullanılmıştır. Kaşgarî'de şu atalar sözü bulunur: *Arpasız at aşumaz* = Arpasız at (yukarı) tırmanamaz[14].

Türklerin ekip yetiştirdikleri en eski tarım ürünlerinin başında buğday, çavdar (konak) ve arpa gelmektedir. Tarih kayıtlara göre, bu ürünlerin ana vatanı

[11] ÖGEL, Bahaeddin (1978), *a.g.e.*, s. 6.
[12] KAFESOĞLU, İbrahim (1997) *Türk Milli Kültürü,* Ankara: Ötüken Yayınları, s. 327.
[13] RASONYİ, Lazlo (1993) *Tarihte Türklük,* Ankara : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 52.
[14] RASONYİ, Lazlo (1993), *a.g.e,* s. 53.

ön Asya ise de, ikinci vatanı da Orta Asya'dır. Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat yakınlarında Anav'da yapılan kazılarda günümüzden 6 bin yıl öncesine ait yerleşik bir kültür meydana çıkarılmıştır. Anav insanı, kerpiçten yapılmış evlerde oturuyor, çiftçilik yapıyor ve çeşitli tarım ürünleri yetiştiriyordu. Hatta aynı bölgede, bugün Namazgâhtepe adıyla anılan yerde, arpayı un yapmakta kullanılmış dibekler bile bulunmuştur[15].

Gök-Türklerde her ailenin ekip biçtiği, suladığı arazisi vardı. Kapgan Kagan'ın Çin ile yaptığı 696 tarihli antlaşmanın bir maddesi Çin'in Gök-Türklere 3 bin ziraat aleti ile 100 bin "hu" (aş. yk. 1250 ton) tohumluk darı teslim etmesi hükmünü taşıyordu. Bu tarihi bilgiyi arkeolojik kazılar desteklemektedir[16].

Altay bölgesinde Hunlar zamanında açılmış sulama kanallarına tesadüf edilmiştir. Tötü ırmağından açılan kanal ve bu bölgeye yakın Ak-tura kanalı Altaylar'daki tarımın işaretleridir. Selenga-Baykal gölü arasındaki, İvolgi ve İlmova adlı yerlerde çeşitli *saban demirleri* (Çin'den ithal), *oraklar, değirmen taşları* bulunmuş, ayrıca hububatı muhafaza etmeğe yarar çukurlar görülmüştür. Selenga bölgesinde Gök-Türklere ait kurganlarda, *kürek ve pulluklara* rastlanmıştır. Bu cağda da birçok muntazam sulama kanalları açılmıştı. Gök-Türkler zamanında kullanıldığı anlaşılan Tötü kanalının boyu 10 kilometreye yalandı ve o kadar yüksek teknik bilgiye dayanmakta idi ki, Ruslar 1935'te bu kanalı aynen kullanmağa karar vermişlerdi. Bazı Karluk ve Oğuz iskan yerleri de aynı şekilde sulanmakta idi[17].

---

[15] KOCA, Salim (2002) *a.g.e.* s. 26.

[16] KAFESOĞLU, İbrahim (1997), *a.g.e.* s. 327.

[17] KAFESOĞLU, İbrahim (1997), *a.g.e.* s. 328.

Arkeolojik verilerden, Türklerin erken zamanlardan beri, ziraat ile meşgul oldukları açıkça ortaya çıkmaktadır. Şu halde komşularının yazdıklarından şöyle bir hüküm çıkabilir: Türkler ziraatı biliyor ve yapıyordu. Fakat bu ziraatın hacmi, yani büyüklüğü komşularınki kadar geniş ve etkili değildir. Çünkü, Türkler gıdalarını daha çok hayvansal ürünlerden karşılıyorlardı. Ayrıca Uygurlar zamanında kabul edilen Maniheizm dininin et yemeyi yasaklaması ile yerleşik hayatın yaygınlaşması, Türklerin bir tarım toplumuna dönüşmesinde büyük rol oynamıştır.

B. TÜRK-İSLAM DEVLETLERİNDE TARIM

İslamiyeti kabul eden Türk devletleri öncekilerden devraldığı toprak sistemi özelliklerini kendine has yöntemlerle geliştirerek oluşturduğu bu sistem çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu sistemlerin vergi yoluyla ekonomiye de katkı sağladığı bilinmektedir. Türk-İslam devletlerinden Selçuklu ve Osmanlı Devleti bu daha gelişmiş sistemlerin en iyi uygulandığı devletler olarak ön plana çıkmışlardır.

Klasik toplumlarda tarımsal üretim devlet gelirlerinde önemli bir oran teşkil eder. Bu yüzden her devlet gibi Türk devletleri de nüfusun büyük bir kesimin yaşadığı ve üretim faaliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturan tarım arazilerini vergilendirmişlerdir. Türk devletlerinde köylülerle meskun arazilerin has ve ikta olarak idari ve askeri gruplara dağıtılması gelişmiş bir sistemdi. Bu sistemin olumlu bir yanı toprakların sürekli olarak işlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamasıydı. Bu nedenle Türkler tarımsal üretimi asla ihmal etmemişlerdir. Tarımın Türkler için ne kadar önemli olduğu Selçuklular döneminin en önemli iki kaynağı olan Kaşgarlı

Mahmud ve Yusuf Has Hacib'in zirai üretimin tasvirine çok yer vermelerinden de anlaşılmaktadır[18].

Ziraat eski dönemlere dayanan gelişmiş bir sulama sistemi üzerine kurulmuştu. Akarsular kanallara ayrılıyor ve her akarsudan âzami ölçüde faydalanılıyordu. Sultan Melikşah ve Sencer döneminde Irak, Horasan ve Hârizm'de yeni sulama kanalları açılmıştır. Bir kayda göre, Merv ve çevresinde suların tanzimi işine bakan mîrâbın maiyetinde 12.000 kişi çalışıyordu. Yeni sulama kanalları sayesinde ziraî üretim artmış, üretimin artması köy ve şehirlerin büyümesine, şehirlerde ticarî hayatın gelişmesine yardımcı olmuştur. Horasan'da özellikle Murgab Kanalı'nın suladığı Merv ovalarından alınan ürün bölgenin iskânını büyük ölçüde etkilemiş, burada yapılan pamuk ziraatı, şehir ve kasabalarda dokuma sanayiinin gelişmesine katkıda bulunmuştur[19].

Ekili araziler üzerinde iktâ sistemi uygulanmaktaydı. Tahıllardan daha çok buğday, meyvelerden kayısı üretiliyor ve ihraç ediliyordu. Selçuklu Türkiye'sinin sosyal ve ekonomik gelişmesinde vakıf müessesesinin büyük rolü olmuştur. Devlet bu kuruluşlara özellikle arazi temliki yoluyla destek sağlıyordu[20].

Osmanlı Devleti ise kurulduğu çağ itibariyle başlangıçta bir Ortaçağ devletidir. Dolayısıyla tarımsal alanda hem Selçuklu Devleti ile Anadolu Selçuklu Devleti'nde hem de diğer ortaçağ devletlerinde görülen aynı tarım uygulamalarını kendisine has yöntemlerle devam ettirdiği görülmektedir.

---

[18] ÇİÇEK, Kemal (2002) *İlk Müslüman Türk Devletlerinde Toplum ve Ekonomi,* Ankara : Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C. 5, s. 652.
[19] ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi (2009) *Büyük Selçuklular – Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat*, Ankara : TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36, s. 372.
[20] KUCUR, Sadi (2009) *Anadolu Selçuklular – Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat,* Ankara : TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36, s. 384.

Sanayi öncesi tüm toplumlarda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin de ekonomisinin temelini toprak üzerindeki iktisadi faaliyetlerin bütünü olan tarım teşkil etmekteydi. Topraktan ve dolayısıyla bunun üzerinde gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerden elde edilen ürünler halkın geçimini sağlamasında başat bir unsur olduğu gibi devletin ve ordunun iaşesinin sağlanması konusunda da etkin bir rol oynamaktaydı. Çünkü zirai istihsal, alt kademedeki reayadan üst dereceli devlet adamlarına kadar herkesin ihtiyaç duyduğu mahsulleri temin eden önemli bir iktisadi faaliyet kolu idi. Diğer taraftan devletin maliyesine önemli oranda gelir sağlaması dolayısıyla da büyük bir anlam ifade eden tarımsal faaliyetler, ekonominin temelini oluşturduğu gibi, devletin kamu gelirleri ve masrafları da yine zirai istihsalden elde edilen gelirlere dayanmaktaydı[21].

Osmanlı çiftçisi çoğunlukla ağaçtan yapılmış saban, el orağı, tırpan, çapa, tırmık ve sürgü gibi iptidai araçlar kullanıyordu. Çift sürmede çoğunlukla kullanılan alet ise kara saban idi. Kara sabanın toprağı ancak 10-15 cm. derinliğe kadar sürebiliyor olması ve topraktaki yabani otları temizleyememesi, aynı toprağın defalarca sürülmesine sebebiyet veriyordu[22]. Nitekim Erzurum bölgesinde çiftçi, pamuk veya tahıl ekeceği bir tarlayı 6-7 hatta 9 kez sürüyordu. Çift sürme süresi hava şartları nedeniyle 45-60 günü geçmediğinden bir çift öküzle köylü ancak 35-45 dönüm dolaylarında toprak isleyebiliyordu. Bu bakımdan kara saban, Osmanlı çiftçisinin isleyebileceği toprak miktarını oldukça sınırlıyordu[23]. Çift sürmede kara sabanın kullanımı ile beraber, Balkanlar'ın varlıklı bazı arazi sahipleri, modern

[21] ÖZTÜRK, Murat (1999) *Tarih Felsefesi,* Ankara : Başbakanlık basımevi.
[22] GÜRAN, Tevfik (1998) *19. yy Osmanlı Tarımı,* Eren yayıncılık, İstanbul, s. 85.
[23] GÜRAN, Tevfik (1998) *19. yy Osmanlı Tarımı,* Eren yayıncılık, İstanbul, s. 86.

Türkçede toprağı yalnızca tırmıklamak yerine, kaldırılıp çevirmekte de kullanılan bir çift sürme ekipmanı anlamına gelen pulluk adındaki araca da sahiplerdi[24].

Osmanlı ziraat sektörünün en basta gelen mahsulünü hububat bilhassa buğday ve arpa teşkil etmektedir. Hububat, ekonomisi tarıma dayalı toplumların vazgeçilmez ürünüdür. Bu durum sadece hububatın halkın temel gıda maddesini teşkil etmesinden kaynaklanmıyordu. Aynı zamanda hububatın imparatorluk hazinesine mali yönden çok önemli miktarda katkısı bulunmaktaydı. Devletin en mühim vergi kaynağını teşkil eden öşürün yüzde ellisinin hububattan sağlanıyor olması buğday ve arpa ekimini teşvik etmekteydi[25].

Çok eski dönemlere dayanan bir tarım geleneği olan Türklerin, tarım terminolojisi içinde kullandıkları kelimelerin çok çeşitli olması kaçınılmazdır. Türk dilinin her döneminde bu tarz sözcükler karşımıza çıkmaktadır. Biz, çalışmamızda Türkiye Türkçesi ağızlarındaki tarım söz varlığını tespit etmeye çalıştık. Bu tarzda yapılan çalışmaların daha da artması tarım kültürümüzü yaşatmak açısından oldukça önemlidir.

[24] KARABOĞA, Durmuş Volkan (2010) *Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım,* Isparta Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi, s. 63.

[25] KARABOĞA, Durmuş Volkan (2010) *Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım,* Isparta Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi, s. 77.

2. DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDEKİ TARIM SÖZCÜKLERİ

A. TARIM ALETLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

abara : tarlalarda bir taraftan bir tarafa su geçirmekte kullanılan tahta oluk. (-Gaz.; Çepni * Gemerek -Sv.; Gökçekışla -Yz.)

abara (2) : toprak, kum ve saman elemeye yarayan iri delikli kalbur. (* Kilis, Hiyam * Nizip, Lohan, -Gaz.; * Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri -Hat.)

adanat (anadut) : ekin demetlerini arabaya yüklemekte kullanılan üç çatallı alet, dirgen. (* Dinar köyleri -Af.; Kurna, Çerçin -Brd.; Ekse * Çal, İshaklı * Çivril, * Acıpayam, -Dz. köyleri)

agala : hayvan üzerinde buğday sapı taşımak için kullanılan ve sahra denilen bir aletin çatallı parçası. (Lohan -Gaz.)

ağaç kulak : kara sabanın yanlarına takılan ve toprağı iki tarafa atan ağaç. (* Sarayköy köyleri -Dz.; Eymir, * Bozdoğan -Ay.; -Brs.; -Sn.)

ağırşak : el değirmeninde iki taş arasına yatay olarak konulan tahta veya demir. (* Merzifon -Ama.; E. Hüyük * Şarkışla -Sv.; * Bor -Ng.)

alacak : biçilmiş ekini kaldırmaya yarayan üç dişli aygıt. (Kırca, İshaklı * Bolvadin -Af.)

aldanat : arabaya sap koymak için kullanılan, üç çatallı tahta dirgen. (* Acıpayam -Dz.)

anadut (anadad, anadat, anadot, anaduz, ananat, anat, anatut, anavut, anazıt, anazot, anazut, andat, andut, anduz, anenet, anıdot, anlat, annad, annadut, annanat, annat) : ekin demetlerini arabaya koymaya ve harmanı aktarmaya yarayan, üç, dört, beş, yedi çatallı olabilen, uzun saplı aygıt, dirgen, yaba. (* Gelendost, * Şarkikaraağaç, * Senirkent -Isp.; Kumarlar * Bayramiç -Çkl.; Hoca * İnegöl -Brs.; Sarıkavak -Es.; Solaklar -Kc.; Tepe * Seben, * Mudurnu ve köyleri, * Göynük köyleri, -Bo.; * Safranbolu -Zn.; * Araç ve köyleri, *

Taşköprü, Kurusaray ve çevresi * Boyabat, Kuzyaka, -Ks.; Hacımuslu, * Kurşunlu, Genek -Çkr.; Büyükhırka * Alaca, Çıkrık * Mecitözü, * İskilip, -Çr.; Cuma * Boyabat -Sn. ve çevresi; Ahırlı * Kavak -Sm.; * Merzifon, -Ama. köyleri; Dodurga * Artova, Ficek, Çilehane * Reşadiye, Kebün * Niksar, Çayır, * Zile ve çevresi, -To. köyleri; -Tr.; * Şebinkarahisar -Gr.; * Ardanuç, * Şavşat -Ar.; Cinis * Aşkale, Armudan * Ilıç, * Refahiye ve çevresi -Ezc.; Aşudu * Darende -Ml.; -Gaz.; Mehmetbey, Çardak * Göksun, Çoğulhan, * Afşin -Mr.; Ağrakos * Suşehri, Karaözü, Çepni * Gemerek, Hacıilyas, * Koyulhisar, Kayalıpınar, Karak * Yıldızeli, * Kangal ve köyleri, * Gürün köyleri, * Divriği ve köyleri, Ortaköy * Şarkışla, Ulaş, -Sv.; * Boğazlıyan, Dişli * Sorgun, Çalılı -Yz. ve köyleri; Sobran * Nallıhan, Solakuşağı * Şereflikoçhisar, Yaraşlı * Haymana, Güdül * Ayaş, * Kırıkkale, * Balâ -Ank.; Sarılar * Avanos -Krş.; Üçkuyu * İncesu, Avşar ve Türkmen aşiretleri, * Pınarbaşı, * Bünyan -Ky. ve köyleri; * Mucur köyleri, * Hacıbektaş, -Nş.; * Bor -Ng. köyleri; * Ereğli -Kn.; Yolgeçen -Ada.; -Ed.)

arnat : tahılı harmanda bir araya toplamaya yarıyan aygıt, sıyırgı. (* Yusufeli, Petek * Borçka -Ar.)

atgı : büyük yaba. (İncesu * Dinar, Atlıhisar, Bedeş * Şuhut -Af.; Yassıviran * Senirkent, Nudra * Şarkikaraağaç -Isp.; Celikanyurt * Gürün -Sv.; * Pınarbaşı -Ky.; * Bor -Ng.)

ayalama : harman sonunda kalan süprüntüleri, taneleri toplamaya yarıyan kürek. (İsabey * Çal -Dz.; -Çkr.; -Yz. köyleri; * Ayaş köyleri, * Çubuk, -Ank.; * Silifke -İç.)

bardan : saman taşımak için kıldan yapılan büyük çuval, teliz. (-Gm.; Taşburun * Iğdır -Kr.; -Ezm.)

baskı : ***1.*** tütün ekmek için kullanılan ucu sivri alet. (İsmetiye -Brs.) ***2.*** saman sıkıştırmaya ve basmaya yarayan üç çatallı uzun saplı ağaç. (Hadım * Çal -Dz.)

batos : harman makinesi. (-Ed.)

bavuska : dört tekerlekli bir çeşit çiftçi arabası. (* Pasinler -Ezm.)

bel ağacı : bel yapmak için kullanılan bir çeşit ağaç. (Düzköy * Keşap -Gr.)

beldanat (beldenat, belganat, bendanat, beydanat, bildanat) : arabaya buğday vs. yüklemek ve harman savurmak için kullanılan üç, dört veya beş parmaklı, uzun saplı aygıt, yaba. (Nudra * Şarkikaraağaç -Isp.; Feruz -Gr.; * Bor -Nğ.; Tömek -Kn., Afşar aşireti * Pınarbaşı -Ky.; Yendiğin, Argıthanı * Ilgın, Taştaşı, * Bozkır, Zıvarık * Cihanbeyli, * Kadınhanı, Sille * Seydişehir -Kn.)

beldemürü : toprağı sürmeye yarayan tarım aleti, bel. (Nefsiköseli, * Görele -Gr.)

beşparmak : arabaya ekin yüklemekte veya harman savurmakta kullanılan beş parmaklı, uzun saplı araç. (Sille -Kn.)

betni : tarla belleyecek aygıt. (-Çkr.)

bider çapıdı : buğday ekilirken, buğdayların, içine konulduğu özel bez. (Karalar aşireti -Ada.)

boğcık : biçilmiş demetleri bağlamaya yarayan saptan bağ. (* Ayvacık -Çkl.)

borana : toprak düzeltmekte kullanılan tırmık. (Bozan -Es.)

buli : sabanda, toprağı iki yana devirmeğe yarayan ağaç parçaları. (Evreşe * Gelibolu -Çkl.)

buranya : tarlayı sürmek için kullanılan alet. (Galata * Gelibolu -Çkl.)

buylu : sabanın kıvrık yerine konulan ve toprağı dağıtmaya yarayan çatal. (* Susurluk -Ba.; Kızılcaören -Kü.; Avcaklar * Gölpazarı -Bil.; İnebeyli * Karamürsel -Kc.; Dereköy -İst.; -Ed.)

büylü : ***1.*** saban kulağı. (Doma * İnegöl -Brs.; * Gürün -Sv.) ***2.*** ekin sapı taşımaya yarayan arabanın önündeki ağaç. (İğneciler * Mudurnu -Bo.)

catal : ekin sapı kaldırmakta kullanılan bir tarım aygıtı. (-Nğ.)

cebere : saman, gübre taşımak için koltuk altında veya sırtta taşınan küçük sepet. (* Arpaçay -Kr.)

cemberek : pulluğu çekmek için biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki tekerlekli basit demir araba. (* Arpaçay -Kr.)

cıda : tınaz savurmakta kullanılan çatal şeklinde tahta. (Tokat, İkipınar * Mihalıççık -Es.)

cığla (çığla, cılga) : ***1.*** pulluk. (Tünges * Yusufeli -Ar., Utav * Yusufeli -Ar., Ereğli -Zn.; Bağlıca, * Ardanuç, Yavuz * Şavşat -Ar.; * Ardahan, * Çıldır -Kr.)

cılha : samanla taneleri ayırmakta kullanılan deynek. (Kirka * Bolvadin -Af.)

cılkı : harmanda saman ile taneyi ayırmak için her ikisi arasına uzatılan ağaç. (* Bolvadin -Af.)

cıyrık : pamuktan tohumları ayıran makine, çırçır. (* Iğdır -Kr.)

cilhar : küçük pulluk. (* İspir -Ezm.)

cirenk : ana arktan ayrılan küçük ark. (Ersis * Yusufeli -Ar.)

cöte : mısır tanelemekte kullanılan çubuktan örülmüş araç. (* Görele -Gr.)

çafili kürek : gübre yığınlarını eşelemeğe yarayan ucu tırmıklı kürek. (Limanköy * Çayeli -Rz.)

çağçağ : değirmende tanenin düzenli dökülüp öğünmesini sağlayan aygıt. (Aşağıırmaklar * Ardanuç -Ar.)

çalkak (I) : tahıl elemeğe yarayan alet. (Ahat * Banaz -Uş.; * Sarayköy, * Tavas -Dz.; Çapak, Hortuna * Torbalı -İz.; Danişment * Savaştepe -Ba.; * Lapseki, * Biga -Çkl.)

çalkar : pamuk kozalarını ayıklayan makina. (Eymir * Bozdoğan -Ay.)

çalkay : mısır kalburu. (* Susurluk, * Dursunbey -Ba.)

çalkı : tırpan. (Kadıçiftliği -İst.; Çilehane * Reşadiye -To.)

çamçaka : değirmenin buğday deposundan tanelerin akmasını ayarlayan alet. (Adacami -Ar.)

çeç küreği : harmanda taneler için kullanılan kürek. (* Bartın -Zn.)

çek (çekberi) : harmanda sap yığınlarını yıkmak için kullanılan uzun saplı çengel. (Yenipazar * Gölpazarı -Bil.; Argıthanı -Kn.)

çekdirik : harmanlarda saman toplamak için kullanılan tahta sürgü, sıyırgı. (Bereketli * Tavas -Dz.; -Brs.)

çekecek : dövenin altında sap çekmek için kullanılan aygıt. (Yukarıseyit * Çal -Dz.; * Antakya -Hat.)

çekenek : harmanı tınaz yapmak için, toplamakta kullanılan ağaçtan yapılmış basit bir aygıt : Çekenekle toplayalım. (Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus -İç.)

çekgi : harmanda sapları yaymak için kullanılan bir çatallı aygıt. (Aliköyü -Isp.)

çeki : ekin ve ot çekmek için ucu çengelli ağaç. (Alayunt -Kü.)

çekme : tarlanın içini iyice sulamak için toprakla bir çıkıntı yapmaya yarayan küreğe benzer bir araç. (* Darende -Ml.)

çekme : harman çekmeğe yarayan ucu eğri bir ağaç : Sen çekme ile çek, ben dırgenle dağıden hadi. (Darıveren * Acıpayam, Çıtak * Çivril, Abaş, Kızılyer, Honaz -Dz.; Ulubey * Senirkent -Isp.; Sürez * Bozdoğan -Ay.; Kavak -Sv.)

çekmel : harman sürerken ekinleri düğenin altına getiren çengelli bir tarım aygıtı. (Sığma * Sarayköy -Dz.)

çektirik : dövülmüş harmanı bir yere toplamak için kullanılan tahta sürgü : Öküzleri koşup çektirikle harmanı toplayıver. (Hamzabey * İnegöl -Brs.)

çenevir : arpa, buğday ve çavdar gibi hububatı elemeye yarayan seyrek kalbur. (Dereköy, Karahisar -Ky.)

çıkrık : pamukları çekirdekten ayırmağa yarayan ve el ile çalıştırılan bir araç. (Yakabağ * Fethiye -Mğ.)

çırçel : çift sürülen saban. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

çıkrık : pamuğun tohumunu ayırmak için kullanılan ağaçtan yapılmış araç. (Yakabağ * Fethiye -Mğ.)

çırpan : tırpan. (-Mğ.)

çikricak : pamuğu tohumundan ayıran araç. (Güdül * Ayaş -Ank.)

çirkin : sap ve saman gibi şeyleri taşımak için kullanılan sepet. (Kapıköy * Maçka -Tr.)

çit arabası : saman taşımakta kullanılan araba. (* Kandıra -Kc.)

çivt : saban takımı. (* Bor -Ğ.)

çizgi : biçilen ekinlerin başaklanın toplamağa yarıyan tırmığa benzer bir çeşit aygıt. (* Mengen -Bo.)

çizek : ***1.*** sabanın okuna takılan toprağı kesmeğe yarıyan bıçak. (* Fatsa -Or.) ***2.*** toprağı devirmeye yarıyan pulluk kulağı. (-Sn.)

çöte (cöte, cötüle, çövmel, çövte, çöymel) : orakla biçilen ekinleri toplamakta kullanılan ucu eğri değnek. (* Bolvadin -Af.; Aliköyü, Barla * Eğridir, Uluğbey, * Senirkent -Isp.; * Tefenni, * Bucak ve köyleri -Brd.; Sığma * Sarayköy, Narlıdere, İğdir, Kızılhisar * Çivril, Yukarıboğaz, Karataş * Sarayköy -Dz.; Karaoğlanlı -Mn.; Köprücek -Kü.; * Akşehir, Akçalar * Seydişehir, Doğanbey * Beyşehir -Kn.; * Serik -Ant.)

dartı (dartma) : harmanda sapları indirmeye, yaymaya yarayan ucu çatallı uzun ağaç, dirgen. (Navlu, Çeltek, Kavak * Yeşilova, Karamanlı, Yayla * Tefenni -Brd.)

dartma : tarlaya ark açmak, tarlayı parçalara ayırmak için iki kişi tarafından kullanılan büyük kürek. (Karahisar * İncesu -Ky.; * Bor -Ğ.; Kızıllar * Karaman, Aziziye, Durlaz * Ereğli -Kn.)

daşgözer : arpa ve buğdayı samandan ayırmaya yarayan büyük delikli kalbur: Bizim arpa daşgözeri sizdedi, getisen. (İrişli, Bayburt * Sarıkamış -Kr.)

dergi (deren) : tırmık denilen tarım aracı. (İlyas * Keçiborlu, Bağıllı, Mirahor, Sofular * Eğridir, Aliköy, Sücüllü, Körküler * Yalvaç, * Gelendost -Isp.; Çerçin -Brd.; -İz.; -Çkr.; Misis -Ada.; -Ant.)

dıgan : harmanda taneleri savurmaya yarayan ucu çatallı tahta alet, dirgen. (-Ks.)

dikel (dikeleç) : ***1.*** kürek. (Belevi -İz.) ***2.*** bel denilen tarım aracı. (Ulucak * Menemen -İz. göçmenleri; * Bulancak -Gr.; * Lüleburgaz -Krk.) ***3.*** çapa. (-Mn.;

* Ezine -Çkl.; Erenköy, Kasımpaşa -İst.; Pirlepe göçmenleri * Şebinkarahisar -Gr.; Ağrakos * Suşehri -Sv.; Manastır * Beyşehir -Kn.; -Ed.; Kiremitlik * Malkara -Tk.)

dirgen (deyren, dirgen, diğnen, dikren, dilgen, dilgön, dîran, dîren, dirgan, dirgende, dirget, dirgon, dirğen, dirkan, divran, divren, diyran, diyren) : harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı. (* Bolvadin, * Dinar köyleri, Bayat, * Emirdağ, -Af.; * Eşme çevresi, -Uş.; -Isp. ilçe ve köyleri; Kavak, Çuvallı, Salda, Navlu, * Yeşilova, Kuşbaba, * Bucak, Başpınar, * Tefenni -Brd.; * Sarayköy köyleri, Narlıdere, Kızılcabölük, Denizler * Çal -Dz.; Kırcaklı * Nazilli, Eymir, Hamzabali * Bozdoğan, Yenipazar -Ay.; Dirmil, Çapak * Torbalı, * Tire, * Kuşadası -İz.; Selimşahlar, Uncuboz, * Alaşehir -Mn.; -Ba. ve çevresi; * Sivrihisar, -Es.; * Düzce -Bo.; -İst.; * Taşköprü -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; Çıkrık, * Mecitözü, * Sungurlu -Çr.; Zana ve çevresi -Ama.; * Zile ve köyleri, * Reşadiye ve köyleri -To.; Şıhlar * Ulubey -Or.; Çandır * Şebinkarahisar -Gr.; Süle -Gm.; Erkinis, Ersis, * Yusufeli, Bağlıca * Ardanuç, * Şavşat ve köyleri -Ar.; Damal * Posof, * Iğdır, -Kr.; -Ezm.; * Tercan, * Refahiye ve çevresi, -Ezc.; Aşudu * Darende -Ml.; Mehmetbey * Afşin -Mr.; Hisarcık * Yayladağı -Hat.; Karaözü * Gemerek, * Suşehri, * Gürün, Savrun * Divriği, * Kangal ve köyleri -Sv.; * Sorgun -Yz.; Yassıören, Çayırlı, Çalış, * Haymana, * Bala, Feruz, Kayaş, Çanıllı, * Ayaş, -Ank.; Köşker, -Krş.; Erkilet, Himmetdede, Talas, Zencidere, * Pınarbaşı ve köyleri, Avşar, Türkmen aşiretleri * Bünyan -Ky.; * Mucur köyleri -Krş.; Porsuk * Ulukışla, * Bor -Ng.; -Kn. ilçe ve köyleri; Burhaniye * Ceyhan, Misis -Ada.; Yanpar * Mersin -İç.; Mahmutseydi * Alanya, Terme, * Kaş, * Korkuteli köyleri, * Elmalı köyleri, Güzelsu * Akseki -Ant.; * Fethiye köyleri, Yerkesik, Denizabat, * Datça -Mğ.; Dereköy * Lüleburgaz -Krk.)

dürü : ***1.*** bel denilen tarım aracı. (* Turgutlu, Gökçeköy, * Alaşehir -Mn.; Paşaköy -Ba.; -Kü.; * Sivrihisar -Es.; * İzmit -Kc.; Şebinkarahisar, * Alucra -Gr.; Ağrakos * Suşehri -Sv.) ***2.*** çapa şeklinde çatal bel. (Dallıca * Nazilli -Ay.)

efsecek : tahılın toprak ve taşlarını ayıklamaya yarayan tahta kalınlığında ve daire biçiminde ağaçtan yontularak yapılan bir araç. (-Gr. ve köyleri; * Taşova -Ama.; * Nizip -Gaz.)

egan : ekini harmana yaymak için kullanılan bir araç. (* Bayburt -Gm.)

ekek : ekin ekme aygıtı. (* Susurluk -Ba.)

enedut : ekin demetlerini arabaya koymak için kullanılan bir araç. (Bahçeli * Bor -Nğ.)

engez : saban. (Emirler * Ulukışla, -Nğ.)

evismek : arpa, buğday, bulgur gibi tahılların kepeklerini ayırmakta kullanılan silindir biçiminde, ortası çukurca bir aygıt. (* Kilis -Gaz.; -Mr.)

gabdo : harman toplamaya yarayan, öküze koşularak kullanılan bir çeşit tahta tarım aracı. (-Kr. ve bazı köyleri)

garraf : harmanda saman toplamaya yarar tarım aracı. (-Kr.)

gavrama (gavruna) : ekin biçmeye yarayan orak. (Yassıören * Senirkent -Isp.; Çıtak * Çivril -Dz.)

gazacı : çiftçilerin pulluk demirinden çamur ve toprağı kazıdıkları bir alet. (Kavak * Yeşilova -Brd.)

gehre : bir tarım aracı, döven. (-Vn.; Ortabereket * Ayaş -Ank.)

gelberi (gelbere, geveç) : ***1.*** Tırmık. (İshaklı * Bolvadin, * Dinar -Af.; Kerim * Burhaniye -Ba.; -To. ve köyleri; * Görele, * Tirebolu, * Alucra -Gr.; Beşikdüzü * Vakfıkebir -Tr. ve ilçeleri; Kaptanpaşa * Çayeli -Rz.; -Ezm.; -Ur.; Telin * Gürün -Sv.; Çomaklıdede * Korkuteli, * Kaş, Erenyaka * Akseki -Ant.) ***2.*** ağzı enli çapa. (Körküler * Yalvaç -Isp.; Oğuz * Acıpayam, Kiremitçi -Dz.; -Çr.; -Tr. ve bazı köyleri; * Varto -Mş.; Çomaklıdede * Korkuteli, Akçaeniş * Elmalı -Ant.; Ceylan * Fethiye -Mğ.; Magosa, Lefkoşe -Kıbrıs) ***3.*** tarla ve harman döküntülerini toplayan, fındık yığını yapmaya yarayan bir araç. (Yaslıbahçe * Bulancak, Şebinkarahisar, -Gr. köyleri; Haçavera * Maçka -Tr.; * Kilis -Gaz.)

gem (gemi , gem tahta, gen) : döven. (* Merzifon -Ama.; -To. ve bazı köyleri; Erkinis * Yusufeli, Yavuz * Şavşat, Bağlıca * Ardanuç -Ar.; Boyalı * Sarıkamış -Kr. ve köyleri; -Ezm.; Cenciğe, Ergan -Ezc.; * Doğubayazıt -Ağ.; * Bulanık -Mş.; * Hozat -Tn.; Keçirik -El.; Kurucaova * Akçadağ -Ml.; -Ur.; * Afşin ve köyleri -Mr.; * Antakya ve köyleri -Hat.; * Şarkışla, * Bünyan -Ky.; Höketçe -Ada.)

germeşoy : öküz sürmede, tarla tapanı yapmada kullanılan yumuşak çubuk : Germeşoy gibi henceri dört gat olor. (Bayburt ve çevresi * Sarıkamış -Kr.)

gerrap : harman yığmaya yarayan basit bir aygıt. (* Arpaçay ve bazı köyleri, * Çıldır -Kr.)

gorsa : tırpan. (Bekilli * Çal -Dz.)

gön : harmanda kullanılan büyük kalbur. (* Ayvacık -Çkl.)

göndem : buğday, arpa başaklarını toplamakta kullanılan tırmık. (Bahattin, * Ulubey -Or.)

gözer (gozal, gozel, gozer, gözal, gözar, göze, gözel, gözenek, gözerek) : buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur. (* Yalvaç, Büyükkabaca, * Senirkent, Nudra Şarkîkaraağaç -Isp.; Güney * Yeşilova -Brd.; İshaklı * Çivril -Dz.; Narlıdere, Yukarıseyit * Çal, * Sarayköy ve köyleri, Darıveren * Acıpayam -Dz.; * Çeşme, Bayındır * Bergama, * Narlıdere -İz.; -Mn. ve çevresi; * Susurluk, -Ba. ve çevresi; Fili * Biga -Çkl.; Eğrigöz * Emet -Kü.; * Sivrihisar, Bozan -Es.; * Kandıra, * Akyazı -Kc.; Dadıç, Karaağaç -Bo.; Aliköy * Çaycuma -Zn.; Peşman * Daday, * İnebolu, * Taşköprü -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; Ovasaray, * İskilip -Çr.; * Boyabat, * Gerze -Sn.; -Sm.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; Çilehane * Reşadiye -To.; Kuzköy * Ünye -Or.; * Şebinkarahisar -Gr.; Uluşiran * Şiran, Kezanç, -Gm.; * Refahiye ve çevresi -Ezc.; * Afşin ve köyleri -Mr.; Çepni * Gemerek, Çamova * Divriği, * Şarkışla, * Koyulhisar, * Gürün, -Sv.; * Haymana, * Bala -Ank.; Kortulu -Krş.; Afşar aşireti, Pazarören * Pınarbaşı, * Bünyan, Zencidere -Ky.; Bahçeli * Bor -Ğğ.; * Ereğli, * Kadınhanı, Çavuşcu, Dedeler, Kızıllar * Karaman, * Ermenek -Kn.; * Kadirli -Ada.; * Tarsus, Çiftepınar * Mersin, * Silifke, * Mut ve köyleri, * Anamur -İç.; Ceylan, *

Lüleburgaz, Çavuşköy * Babaeski -Krk.; * Saray -Tk.; Kaymaklı, Lefkoşe -Kıbrıs)

gürdenk : yığınlardan deste indirmek için kullanılan ucu çatallı ağaç. (* Torbalı -İz.; Yukarıkale Koyulhisar -Sv.)

hakgötüre : saman kaldırmaya yarayan büyük yaba: Samanı yerden kaldırırken hakgötüre kırıldı. (-Sm.)

haliç : orak. (Alkaran * Çumra -Kn.)

hamel : toprağı düzeltmeye yarayan bir çeşit araç, sıyırga. (-Rz. ilçe ve köyleri)

hapan : tarla sürüldükten sonra toprağı ezmek için kullanılan, öküzle çekilen uzun ağaç. (Kuzköy * Ünye -Or.)

harol : buğdayı düzgün bir çizgi üzerine ekmeye yarayan, arkasında iki uzun tahtası olan saban. (* Ahlat -Bt.)

haru : saban. (Hemşin * Pazar -Rz.)

hebük : harmanda samanı bir araya toplamaya yarayan araç, sıyırga. (Berk -Bo.)

hepük : harmanda sapları toplamaya yarayan bir tarım aracı, sıyırga. (* Düzce -Bo.)

hevenk : saban. (Yenice -Kr.)

hızkal : gübre, toprak vb. şeyler taşınan teskere. (Şemdin * Doğubayazıt -Ağ.)

iteği : tahıl kurutmaya yarayan yün battaniye, kilim. (Kösten, Honaz -Dz.; Karahisar -Ky.; -Nğ.)

itek : tarla tarağı, tırmık. (-Mr.)

kabda : harmanda tahılı toplayan araç, sıyırga. (* Çıldır -Kr.)

kalacük : bir tarım aracı, saban. (Başhöyük * Kadınhanı -Kn.)

kapu : harmanda tahıl toplamaya yarayan hayvanla çekilen kapı büyüklüğünde bir araç, sıyırgı. (* Gelibolu -Çkl.)

kavrama : ***1.*** küçük el orağı. (* Gelendost -Isp.; Fili * Biga -Çkl.; Narlıdere * Buldan -Dz.; Tozman, Akköy * Söğüt -Bil.; -İst.; Dağhalil -Ank.; İsgöbü *

Zencidere -Ky.; * Serik -Ant.; Hamitli -Ed.; Çavuşköy * Babaeski, * Lüleburgaz -Krk.; * Saray -Tk.) ***2.*** ekin kaldırmaya yarayan araç. (-Uş.)

kazaç (kazağu) : harmanda sap toplamaya yarayan ucu eğri, ağaç araç. (Muratlar * Gölcük -Çkl.

kazık arabası : buğday demetlerini taşımak için yapılan basit araba. (* Kandıra -Kc.)

kelberi : harmanda sap ve saman toplamakta kullanılan ucu eğri sopa. (-Tr.)

keşan : tırmık. (Aşağıkayı * Tosya -Ks.; -Sn.; -Sm.)

keşen : sürülen tarladaki iri toprak parçalarını ufaltmak için çekilen çalı, tahta sürgü. (* Taşova -Ama.)

keşkarığı : harmanda kullanılan ağaç kürek. (Kurtköyü -İst.)

kıran : tırpan. (Mancusun -Ky.)

kızak : buğday sapı, ekin ve odun çekmek için ağaçtan yapılmış tekerleksiz bir çeşit taşıt. (Bağıllı, Sofular * Eğridir -Isp.; * Merkez köyleri -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; * Akyazı ve çevresi -Sk.; -To. ve köyleri; Çamova * Divriği, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; Keşanuz -Ank.; Nebiler * Serik -Ant.; * Milas -Mğ.)

kızılcık : harmanlarda süpürge olarak kullanılan kızıl gövdeli, sarı çiçekli, bodur boylu bir ot. (* Mut -İç.)

kosa : tırpan, bir çeşit uzun saplı orak. (İshaklı * Bolvadin, Çardak * Dinar -Af.; Yarıkkaya * Yalvaç -Isp.; Çerçin -Brd.; Oğuz, Alâattin * Acıpayam, Beylerli, * Çal ve köyleri, Honaz -Dz.; Akçaova * Çine, Eymir * Bozdoğan, Umurlu -Ay.; * Seferihisar ve köyleri, -İz.; * Alaşehir, -Mn.; Demirkapı * Susurluk, Yeniköy -Ba.; Bergaz * Ezine, Bakacak, Ergine * Biga -Çkl.; Ilıcaksu * Domaniç, * Simav -Kü.; Kurşunlu * Gölpazarı -Bil.; * Akyazı ve çevresi, * Hendek -Sk.; Papazköy -Sm.; Çokak * Andırın -Mr.; Vazıldan * Divriği -Sv.; * Bor -Ğğ.; Yapıntı * Mut -İç.; Çavuşköy * Babaeski, * Lüleburgaz -Krk.; -Tk.)

kotan : ***1.*** kara saban. (* Beşiktaş -İst.; Karakoyun * Iğdır -Kr.) ***2.*** Büyük çift demiri. (* Tercan -Ezc.)

kovuk : harmanda ekin destelerini çekmek için kullanılan ucu eğri sopa. (Ağlı * Küre -Ks.)

köpen : çapa. (Büyüklü * Çarşamba -Sm.)

közer : dövülmüş buğday ve saman elemeye yarayan iri gözlü kalbur. (* Burhaniye -Ba.; Vazıldan * Divriği -Sv.)

kubdan : harman toplamaya yarayan araç. (* Tercan -Ezc.)

kulak : sabanın toprağa giren kısmının iki tarafında bulunan ve toprağı yanlara dökmeye yarayan parça. (Oğuz * Acıpayam, Çöplü * Çivril -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; * Susurluk, Yeniköy -Ba.; * Akyazı -Sk.; -Bo.; -Çr.; * Antakya -Hat.; * Bor -Nğ.; * Çumra, * Ermenek -Kn.; * Anamur -İç.; * Milas, Yerkesik -Mğ.; -Ed.; * Lüleburgaz, Çavuşköy * Babaeski -Krk.; * Saray -Tk.)

küpeşte : toprak taşımaya ve hayvan gübrelerini atmaya yarayan tahta araç, teskere. (-Sm.)

kürenk (kürepe) : harmanda ekin saplarını çekip dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı. (Darıveren * Acıpayam -Dz.)

kürütgü : saman toplamaya yarayan tahta araç. (Genezin * Avanos -Nş.; Boynuyoğun -Ada.)

labaltı : tahtadan yapılmış, uzun saplı ve beş çatallı, harman savurmaya yarayan bir tarım aracı. (* Emirdağ -Af.)

lagmeder : harmanda sapları yaymaya yarayan ucu çatallı bir tarım aracı, diren. (Zigana * Torul -Gm.)

leylekorak : orağın büyüğü. (-İst.)

losdar : saman aktarmakta kullanılan beş dişli, büyük tahta yaba. (* Erciş -Vn.)

madraba (madrıf) : ürün kaldırma zamanı sap, gübre taşımaya yarayan iki tekerlekli araba. (Kadısusuz * Gerede -Bo.)

manger : tahta tırmık. (-Vn.)

manıç : saman çekmek için kullanılan tahtadan yapılmış tarım aracı. (Maran, Honaz -Dz.)

neşle : harmandan samanlığa saman taşımakta kullanılan, bez ya da astardan yapılan büyük torba. (Kuseyr * Antakya -Hat.)

ok : bir tarım aracı, tırmık. (-Uş.)

seç küreği : buğdayı samanından ayırmak için kullanılan kürek. (* Düzce -Bo.; Kireçburnu, -İst.)

seli : harman savurmakta kullanılan dört dişli araç, bir çeşit yaba. (* Bayburt -Gm.)

senek : dört çatallı demir dirgen. (-Af.)

senik : iki çatallı, harman savurmakta kullanılan bir araç. (Çilehane * Reşadiye -To.)

sıyırgı (sıyırık, sıyırku, sıyrığı, sıyrıh, sıyrık) : ***1.*** harmanda sap toplamaya yarayan bir çeşit araç. (Yeniköy -Ba.; Çardak * Lâpseki -Çkl.; Dağkadı * Karacabey -Brs.; * Kandıra -Kc.; * Düzce, İğneciler * Mudurnu -Bo.; -Sn.; * Bafra -Sm.; Belevi * Taşova -Ama.; * Reşadiye -To.; * Şebinkarahisar -Gr.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.; Dişli * Sorgun -Yz.; Genezin * Avanos -Nş.; * Pınarbaşı -Ky.; * Tarsus -İç.; * Vize, * Lüleburgaz -Krk.; Bıyıkali, Türkgücü * Çorlu -Tk.) ***2.*** gübre atmaya yarayan büyük kürek. (Tokat -Es.; Pazarköyü * Karamürsel -Kc.; * İnebolu -Ks.; Seydim * Sungurlu, Çıkrık * Mecitözü -Çr.; -Sn.; -Sm.; * Merzifon -Ama.; * Şebinkarahisar, Kayadibi -Gr.; -Gaz.; * Antakya -Hat.; * Koyulhisar, * Yıldızeli, Vazıldan * Divriği, Çepni * Gemerek -Sv.; -Yz.; * Haymana, Pazarcık -Ank.; * Bünyan -Ky.; * Ermenek -Kn.; -Ada.; -Ed.)

silece : gübre taşımaya yarayan hasır kap. (-Gaz.)

sirece : gübre taşımaya yarayan hasır çuval. (* Antakya -Hat.)

soku (sohu, sohur, soka, sokkı, sokku, soko, sokueli, solgu, solku) : tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek. (-Af.; Balçova -İz.; * Lâpseki -Çkl.; -Bo.; * Akyazı çevresi -Sk.; Furtul * Devrek, Yedigelli, Karamusa * Ereğli -Zn.; -Çr. ilçe ve köyleri; * Kavak ve köyleri, Ahmetsaray * Lâdik -Sm.; -Sn.; -Ama.; * Zile, * Karkıncık, * Artova, Ficek * Reşadiye -To.; * Hozat -Tn.; -El.; * Elbistan -Mr.; Kızılin * Kilis -Gaz.; Büyük Çaylı * Dörtyol -Hat.; Cancin * Zara, Yukarı Kale * Koyulhisar -Sv.; * Sorgun, * Boğazlıyan -Yz.; Köşker -Krş.; Dağhalil * Kızılcahamam, Faraşlı * Kalecik -Ank.; * Mucur -Krş.; Afşar köyleri * Pınarbaşı,

Akçakaya * Erkilet -Ky.; * Bor -Nğ.; -Nş.; Aziziye * Ereğli -Kn.; Gâvurdağı * Osmaniye, * Pozantı -Ada.; -Ed.; Kerkük)

sunacak : ekinleri kağnıya yüklemekte kullanılan ucu çatallı bir araç. (Yukarı Dinek * Şarkikaraağaç -Isp.)

süreğeç : harman toplamaya yarayan tahta araç: Süreğenleri alın da harman toplıyalım. (Ceylân * Lüleburgaz -Krk.)

sürgü : ***1.*** ekilen tohumu örtmeye ya da tarladaki büyük toprak parçalarını kırıp düzeltmeye yarayan çalılardan yapılan bir araç, ağaç silindir. (-Uş.; Sofular * Eğridir, Yassıören * Senirkent, * Atabey -Isp.; Salda * Yeşilova -Brd.; * Sarayköy, Çöplü * Çivril, Söğüt, Bereketli * Tavas -Dz.; Demirkapı * Susurluk -Ba.; Fili * Biga -Çkl.; * Düzce -Bo.; -Sn.; -Sm.; -Gaz.; Çepni * Gemerek -Sv.; Kelgin * Develi -Ky.; Meydan * Mut -İç.; * Lüleburgaz -Krk.; -Kıbrıs) ***2.*** tırmık. (-Sm.; * Lüleburgaz -Krk.) ***3.*** harman yaparken otları temizlemek için çalılardan yapılan ve hayvan koşularak çekilen bir çeşit süpürge. (* Kandıra -Kc.; -Sn.; -Sm.)

sürünge : tarlalarda sürgüleme işini yapan aygıt, ayalama aygıtı. (Buçuk * Ayaş -Ank.)

şad : harmanda, samanla taneleri ayırmak için araya konulan ağaç. (Çanıllı * Ayaş -Ank.)

şilif : gübre taşımakta kullanılan çul torba. (Hartlap -Ur.)

şiniyer : tahıl elemekte kullanılan elek. (Kavuncu * Tefenni -Brd.)

tapan (taban, taban, tapa, tapanlama) : tohum ekildikten sonra tarlayı düzeltmeye yarayan yassı ağaç araç, sürgü. (Özburun * Bolvadin -Af.; * Balya -Ba.; -Kü.; * Mengen -Bo.; * Akyazı ve çevresi -Sk.; -Çkr.; Kuzuluk * İskilip -Çr.; -Sn.; -Sm.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; Ficek * Reşadiye -To.; Kaleyaka * Perşembe, Bahattin * Ulubey, Sarıca * Gölköy -Or.; * Şebinkarahisar -Gr.; -Tr.; Zermut * Torul, * Bayburt, Uluşiran * Şiran -Gm.; -Kr. ve çevresi; Yavuz, Cevizli * Şavşat, -Ar.; * Çıldır, -Kr.; -Ezm.; * Tercan, Cenciğe, -Ezc.; Eleşkirt * Doğubayazıt -Ağ.; * Erciş, -Vn.; * Ahlat -Bt.; * Ağın -El.; Gözene -Ml.; * Nizip,

-Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri * Reyhanlı -Hat.; Hacıilyas * Koyulhisar, Çepni, İğdeli * Gemerek, * Şarkışla ve çevresi -Sv.; Çanıllı * Ayaş, * Çubuk -Ank.; -Krş.; Hamurcu, * İncesu, Tuzhisar * Bünyan, İsgöbü, * Pınarbaşı ve çevresi, Talas, -Ky.; Genezin * Avanos -Nş.; * Bor, -Nğ.; Mansurlu, Kayarcık * Saimbeyli -Ada.; Civanyaylağı * Mersin -İç.; * Lüleburgaz -Krk.; Alacaoğlu * Hayrabolu -Tk.)

tarak : tarla ekildikten sonra tohumu örtmeye yarayan dişli araç. (* Kandıra -Kc.)

tartı : ***1.*** harmandaki yığınları çekmeye ya da dağıtmaya yarayan ucu çengelli, uzun sırık. (Düğrek -Mğ.) ***2.*** sürülmüş tarlayı düzeltmeye yarayan tahta sürgü. (Ortaköy -İst.)

taşgözeri (taşgöze, taşgözer, taşgüzeli) : tahılın taşını ayıklamaya yarayan büyük delikli kalbur. (Ficek * Reşadiye -To.; Akarsu * Ardanuç -Ar.; * Tercan -Ezc.; * Gemerek -Sv.; * Bünyan -Ky.)

tepir : buğday, bulgur vb. tahılları elemeye yarayan ağaçtan yapılmış büyük elek. (Bayadı -Or.; -Ezm.; * Kemaliye -Ezc.; -Dy.; * Arapkir -Ml.; -Ur.; -Gaz.; -Kn.; -Ada.)

terpon : tırpan. (Kaptanpaşa * Çayeli -Rz.)

tirşe : tahıl çuvalı. (Yenice * Akşehir -Kn.)

turpan : tırpan. (Hasanoğlan -Ank.)

uğunduruk : arpa ve buğdayın kökten süren çatal sapı. (* Merzifon köyleri -Ama.)

yılgı : harman yerini çiğneyip düzeltmekte kullanılan taş merdane. (Seyrek -İz.; Kabriya * Malkara, Kızılcaterzi * Şarköy -Tk.)

yoba : yaba. (* Antakya -Hat.)

zapan : saban. (Alâattin * Acıpayam -Dz.)

zar : mısır, gübre vb. taşımaya yarayan büyük ve derin sepet. (Bağlıca * Ardanuç, * Şavşat köyleri -Ar.; -Nğ.; -Ada. ve çevresi; Pisi, Düğrek, Ahiköy, * Ula, * Milas -Mğ.)

zığı : tahıl koymaya yarayan büyük sepet. (* Iğdır -Kr.)

B. TARIM ÜRÜNLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

abara : buğdayla karışık saman. (* Kilis -Gaz.)

ābuda : yassı ve beyaz buğday. (Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.)

acem : bir çeşit beyaz buğday (* Bünyan, Kamher -Ky.)

adu : mısır, darı (Gönen -Isp.)

agunduruk : başak vermeyen mahsul. (Mençek * Ermenek -Kn.)

ağça : yassı hububat. (Ambar * Ereğli -Kn.)

ağ darı (ak darı) : beyaz mısır. (Nefsiköseli * Görele -Gr.; -Ur.; * Kilis, -Gaz.)

ağnağaz : harman zamanı veya ilkbaharda un kalmadığı vakit azar azar öğütülen zahire. (* Bayburt köyleri -Gm.)

ağsüntere : bir cins buğday. (Kızılca, Sulusaray * Artova -To.)

ağtop : bir çeşit buğday. (-To.)

ağunduruk : başakları boş buğday. (Mençek * Ermenek -Kn.)

ahbuğday (akbuğday, akbuydey, akbuldey) : sonbaharda ekilen kabuğu beyaz yumuşak bir çeşit buğday. (-Dy.; * Reyhanlı -Hat.)

ahca mercimek (akça mercimek) : iri mercimek. (-Es.)

ahdam : beyaz mısır. (Muğlasın * Tavas -Dz.)

akarısta : bir çeşit yumuşak buğday. (* Elbistan -Mr.)

ak arpa : bir çeşit beyaz arpa. (Ekse * Çal -Dz.)

akbaş : bir çeşit beyaz buğday. (* Kelkit köyleri, -Gm. köyleri; Kuşçu * Yerköy -Yz.)

ak bulgur : buğday bulguru. (Uğurlu * Ermenek -Kn.)

akça buğday : beyaz kılçıksız bir çeşit buğday. (Kavakiçi * Simav -Kü.)

akçalıbasan : bir çeşit buğday. . (-Kü.; Koyunbaba * Kalecik -Ank.)

akçamuk : tamamen açılmış pamuk kozası. (Kuzyaka * Safranbolu -Zn.)

akçarados : bir çeşit beyaz buğday. (* Fethiye köyleri -Mğ.)

akçavdar : bir çeşit çavdar. (Hamitli * Uzunköprü -Ed.)

akçayazlık : martta ekilen yazlık buğday. (* Daday -Ks.)

akdene : çorba için iri öğütülen arpa. (Giremez * Araç -Ks.)

akdarı : ***1.*** beyaz mısır. (* Dinar ve köyleri -Af.; * Eşme -Uş.; Yassıviran * Senirkent, Hisarardı * Yalvaç -Isp.; * Sarayköy köyleri, * Buldan ve köyleri, Yukarıboğaz * Tavas -Dz.; * Bozdoğan, -Ay.; * Alaşehir -Mn.; * Bandırma, Yeniköy -Ba.; Evreşe * Gelibolu -Çkl.; Karakuş köyleri * Ünye, * Perşembe, -Or. ve köyleri; * Tirebolu -Gr.; Uluköy * Torul -Gm.; -Dy.; * Zara -Sv.; Görmel * Ermenek -Kn.; * Milâs ve köyleri, -Mğ.) ***2.*** küçük, beyaz mısır, patlak mısır. (* Eşme -Uş.; * Sarayköy köyleri -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; Falaka * Bayındır, Tepeköy * Torbalı -İz.; Çepnidere * Turgutlu -Mn.; İbradı * Akseki, Karadere * Gündoğmuş -Ant.) ***3.*** mısır cinsinden küçük taneli bir tahıl. . (Ürkütlü * Bucak -Brd.; İsabey * Çal -Dz.; * Akyazı çevresi -Sk.; * Kilis -Gaz.; Güzelsu * Akseki, * Finike, -Ant.; Orhaniye * Marmaris, * Milâs, * Bodrum -Mğ.) ***4.*** beyaz küçük taneli un yapılan darı, Arnavut darısı. . (* Reyhanlı, * Antakya -Hat.)

akekin : beyaz, iri taneli, kırmızı başaklı bir çeşit kılçıklı buğday. (Rumeli göçmenleri)

akgernaz, akgernez, akkermaz : bir çeşit beyaz buğday. (Balkı * Ilgın -Kn.; Ormana * Akseki -Ant., Aksaray -Nğ.)

akın : ekin, harmandan alınan buğday. (Yeniçubuk * Gemerek, * Kangal ve köyleri -Sv.)

akkanat : ürün vermeyen mısır bitkisi. (Oğuz * Acıpayam -Dz.)

akköse: sonbaharda ekilen, soğuğa dayanıklı bir çeşit buğday. (* Hadım -Kn.)

ak mahsul : tahıl. (Alâattin * Acıpayam -Dz.; Köseçobanlı * Gülnar -İç.)

akova : bir çeşit yumuşak buğday. . (-Ba.)

akpusa (akpusanık) : bir çeşit beyaz buğday. (-İz. çevresi; -Mn. çevresi)

aksarhan (aksavran) : bir çeşit tohumluk buğday. (Genek * Yatağan -Mğ.)

akser :başakları koyu sarı renkte olan bir çeşit sert buğday. (Korucu * İvrindi -Ba.)

aksısam : beyaz ve iri taneli bir çeşit buğday. (* Dikili -İz.)

aksünter : sonbaharda ekilen, kışa dayanıklı yumuşak bir çeşit buğday. (-Brs.)

akyarnaz (akyannaz) : bir çeşit beyaz ve yumuşak buğday. (* Ereğli, Sille, -Kn.; * Mut köyleri, Buluklu * Mersin -İç.)

akyazlık : kellesi dört sıra olarak olgunlaşan sarı buğday. (Karahisar * Tavas -Dz.; Çilehane * Reşadiye -To.)

aladı : İlk ürün. (Bayat * Emirdağ -Af.)

alaf : suyu çekilmiş, yarı kurumuş buğday veya haşhaş. (Büyükyenice * Osmaneli -Bil.)

alafır : seyrek çıkan tohum. . (Uluğbey * Senirkent -Isp.)

alahinta : karışık buğday. (* Şiran köyleri -Gm.)

alasan : Olgunlaşmaya başlamış buğday. (Zâra -Ama.)

alatene : çavdarla karışık buğday. (Kışla * Elbistan -Mr.)

alaza (alavzada, alazada, alazı, alazlama) : dökülen tohumlarla ertesi yıl kendiliğinden çıkan tahıl. (* Eşme köyleri -Uş.; Aydoğmuş * Keçiborlu, İğdecik -Isp.; * Alaşehir -Mn.; Yeniköy -Ba.; * Karabük -Zn.; Zencidere -Ky.; Kışla * Elmalı -Ant.)

albustan : kırmızı ve ufak taneli bir çeşit buğday. (* Hacıbektaş -Nş.)

alız : yaz ekini. (-Uş. çevresi)

alibeğ buğdayı : bir çeşit buğday. (Mahzemin -Ky.)

alkara kılçık (alkara kılçuk) : siyah kılçıklı bir çeşit buğday. Çıtak * Çivril -Dz.; * Taşköprü -Ks.; Gökçam * Sungurlu, Saimbey -Çr.; -Sn.; * Vezirköprü, -Sm.; * Gümüşhacıköy, * Merzifon ve köyleri -Ama.; * Zile, Karaçay -To.; Dişli * Sorgun -Yz.)

altı gıran arpa (altı kenal, altı kıran, altı kıran arpa, altı köşe arpa, altîran) : başağı altı sıralı olan arpa. (* Vezirköprü -Sm.; Çakır, * Şebinkarahisar -Gr., Saimbey -Çr.; -Ama.; Fineze * Artova, Alihoca -To.; Barguzu -Ml.; -Kn.)

amariken : bir çeşit buğday. (* Zile ve çevresi -To.)

anadut : tanesi ayrılmamış buğday başağı. (-Sm.)

anız, añız : *1.* ekinin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap kısmı. (* Emirdağ, İncesu, Burhaniye * Dinar; Abanoz -Af.; * Eşme ve çevresi -Uş.; * Şarkikaraağaç, * Eğridir köyleri, Yassıviran, * Senirkent, Yakaköy * Gelendost, * Keçiborlu ve köyleri, * Yalvaç, Büyükfindos, Aliköy -Isp.; * Tefenni ve çevresi, * Yeşilova ve köyleri, Çamköy * Gölhisar, Çerçin, Kurna -Brd.; * Çal ve köyleri, Garipköy, Bereketli * Tavas, * Acıpayam köyleri, -Dz. ve köyleri; Burhaniye, Dallıca * Nazilli, Sürez, Çulhan, * Bozdoğan -Ay.; Kızılbahçe, * Urla, Furunlu * Bayındır -İz.; * Akhisar, * Turgutlu, -Mn.; Pelitköy * Burhaniye çevresi, * Susurluk, * Edremit -Ba.; Evreşe, * Gelibolu, Fili * Biga, * Lâpseki -Çkl.; * Mustafakemalpaşa, * Mudanya, -Brs. ve çevresi; Genişler * Altıntaş, Yenice * Emet, Alayunt -Kü.; Büyükyenice * Osmaneli, * Gölpazarı, Pazarcık, Dodurga -Bil.; * Sivrihisar, -Es. ve köyleri; * Kandıra -Kc.; İğneciler * Mudurnu, * Gerede, Tepe * Seben, * Düzce ve köyleri, Berk, Aşağısoku, -Bo.; * Akyazı çevresi -Sk.; * Safranbolu, -Zn.; Giremez * Araç, * Taşköprü, * Kargı, -Ks.; * Kurşunlu, Genek, -Çkr.; * Osmancık, -Çr.; -Sn.; * Çarşamba, * Alaçam, -Sm.; * Merzifon ve köyleri, Moramul, Zara, -Ama.; * Zile ve çevresi, Hayati * Erbaa, Çamlıbel * Artova, Çilehane * Reşadiye, -To. ve köyleri; Zile * Mesudiye -Or.; Sarıhamzalı * Sorgun, Kötüboynul -Yz.; Güdül, * Ayaş, Yaraşlı, Çayırlı, * Haymana, * Nallıhan, -Ank. ve çevresi; -Krş.; Bahçeli * Bor, -Ng.; Kıraman * Ereğli, * Akşehir, Göcer * Karaman, * Ermenek ve köyleri, Karkın * Çumra, -Kn.; Havraniye * Ceyhan, Misis -Ada.; * Silifke, * Anamur, Çömelek, * Mut, * Mersin köyleri, -İç.; Yuva, * Elmalı, İbradı * Akseki, Abdurrahmanlar * Serik -Ant.; * Bodrum, * Milâs, * Fethiye köyleri, * Datça, -Mğ.; -Ed.; Ceylanköy, * Lüleburgaz -Krk.; * Saray köyleri, -Tk.; Kayalar, Selânik) ***2.*** mısır sapı. (-Ay.; * Çarşamba ve köyleri -Sm.; Mesken * Yatağan -Mğ.)

anız sürmesi : biçildikten sonra kalan döküntülerle kendiliğinden yetişen ekin. (Bayat * Emirdağ -Af.)

aragop : tarladan koparılan taze mısır fidanı. (Anaraş * Sürmene -Tr.)

arı buğday : ***1.*** içinde yabancı tohum bulunmayan buğday. (* Şarkikaraağaç -Isp.; Kurna -Brd.; * Mesudiye köyleri -Or.) ***2.*** bir çeşit buğday. (Kurna -Brd.; * Refahiye çevresi -Ezc.)

arı saman : beyaz buğday. (Bahçeli * Bor -Ng.)

arpacık (arpalık) : Amerikan tohumlu buğday. (Kelekçe * Acıpayam -Dz.)

aru buğda : saf buğday. (İskâh * Kelkit -Gm.)

aşûra buğday : rengi kırmızıya çalan bir çeşit buğday. (* Hozat -Tn.)

at dişi mısır : sulak yerlerde yetişen iri, yassı taneli, beyaz, az dayanıklı bir çeşit mısır.(* Çarşamba, * Terme, -Sm.)

ateş buğdayı : kırmızıya çalar renkte bir çeşit buğday. (* Taşköprü -Ks.)

avadik : melezleşmiş buğday. (* Mesudiye -Gr.)

avara : normal gelişmiyen ekin. (İncesu * Dinar -Af.)

avar zavar : bahçede, tarlada ekili durumda bulunan sebze ve tahıl. (* Ereğli -Kn.)

av buğday : beyaz buğday. (Danışman * Fatsa -Or.)

avırtlak (avırt , avurtlak) : başak tutmak üzere olan ekin. (Kuzucular * Dörtyol -Hat.; * Ermenek ve köyleri -Kn., Yalak * Pınarbaşı -Ky.; B. Çaylı * Dörtyol, Misis, -Ada)

ayağan : biçilmesi sona bırakılan zayıf ekin. (Çepni * Gemerek -Sv.)

aydın buğday : yassı ve beyaz bir çeşit buğday. (Ürkütlü * Bucak -Brd.)

azıklık : hemen yemek üzere, harman zamanından önce biçilip savrulan ekin. (* Dinar köyleri -Af.; * Eğridir köyleri, * Keçiborlu köyleri, Kumdanlı, * Yalvaç, Yassıviran, * Senirkent -Isp.; Karaatlı, Güney * Yeşilova, Çerçin -Brd.; Muğlasın * Tavas, Çöplü * Çivril -Dz.; * Eşme -Mn.; Alayunt -Kü.; köyleri; -Gm.; Güneyce -Rz.; Bahçeli * Bor -Ng.; Pirhasanlar, * Elmalı -Ant.)

azik : harmanda, yağmur yemiş ve özlüğünü yitirmiş tahıl. (-Gm.; Uşhum * Yusufeli -Ar.; * Pasinler -Ezm.)

bacak : ***1.*** tırpanla ekin biçerken yapılan ekin demeti. (Akkışla ve köyleri * Bünyan -Ky.) ***2.*** ekinin kök kısmındaki filizler. (* Antakya köyleri -Hat.)

badas (badaz) : Hububat kaldırıldıktan sonra harman yerinde kalan toprak, çöp ve samanla karışık taneler, harman döküntüsü. (İncesu * Dinar, Bayat * Emirdağ, -Af.; Sirge * Eşme -Uş.; * Eğridir köyleri, -Isp. köyleri; * Bucak köyleri, Kavak * Yeşilova, * Tefenni köyleri, Yazı -Brd.; * Acıpayam köyleri, * Çal köyleri, * Sarayköy köyleri, İğdir * Çivril, * Tavas, Kızılhisar, -Dz.; Kızılcaören, -Kü.; -Es. köyleri; Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.; Köşker, -Krş.; * Bor -Ng.; * Ermenek, * Karaman, Aziziye * Ereğli, Zıvarık, Tömek -Kn.; Uzuncaburç, * Silifke, * Mut köyleri, * Anamur, Namrun * Tarsus -İç.; -Ant. ve çevresi; Kestep * Fethiye -Mğ.)

badastan : döğende sürülmüş ekin. (-Ank.)

badaz : savrulan ekinin ince samanı. (* Yalvaç -Isp.)

badi : ufak mısır, cin mısırı. (Muallim * Gebze -Kc.)

bağla : buğday ve arpanın içinde bulunan burçak, mercimek şeklinde siyah tanecikler. (Eymir * Bozdoğan -Ay.; Tepeköy * Torbalı, Furunlu * Bayındır -İz.; * Alaşehir, -Mn.; * Fethiye ve köyleri -Mğ.)

bağu : mısır ve eşya konulan ambar. (* Hopa -Ar.)

bakıldak : ***1.*** fasulye, nohut, bakla, bezelye, mercimek, yulaf, pirinç, susam gibi bitkilerin başakları. (* Eşme ve çevresi -Uş.; * Eğridir köyleri -Isp.; Karaoğlan * Mustafa Kemal Paşa, Hançerli, Nilüfer -Brs.; Bozan -Es.; Çanıllı * Ayaş, Çalış * Haymana -Ank.) ***2.*** harmanda çıkan çürük tane: Bu sene bakıldak çıkmadı. (Bornova -İz.; -Brs.)

bala : buğday ve arpanın içinde bulunan mercimek şeklinde siyah tanecikler. (* Bozdoğan -Ay.)

bark : tohumu ayrılmamış fiğ. (Ersis * Yusufeli -Ar.)

basık : harmanda fazla ıslanmış buğday: Bu buğday basık, iyi un olmaz. (* Keçiborlu -Isp.)

baslı buğday : saman ve toprak karışık buğday. (-İç.)

başana : çiftçi ortaklar arasında, tohumu kendisinden ekenin, harman kalktıktan sonra ektiği tohumluktan başka aldığı ürün. (-İç. köyleri)

başlık : kalın samanla karışık arpa veya buğday. (Kıbrıs köyleri)

başşak (başşah) : ***1.*** başak: Buğday başşağı. (Sütlaç * Dinar -Af.; Yusufça * Gölhisar -Brd.; Bereketli * Tavas -Dz.; -Ama. Azerî köyleri; * Antakya köyleri -Hat.; * Karaisalı -Ada., Uluşiran * Şiran -Gm.; İskele * Anamur -İç.) ***2.*** bağlanmış buğday demeti. (* Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri -Hat.)

batal (battal) : çörçöp, tahıl içinde bulunan yabancı bitki tohumları: Harmanda gözüme batal kaçtı. (Çukurbağ, Muzvadı * Ermenek -Kn.; -İç.)

bayrak : tahıl biçilirken kesilemeyerek geriye kalanlar: Ali çok bayrak bırakmış. (İncesu * Dinar -Af.; Gönen, -Isp.)

beleke : yarıyarıya çavdarla karışık buğday. (* Erciş -Vn.)

biçek : iyi biçmeye elverişli buğday veya arpa. (Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus -İç.)

bintene : arpa ile aynı zamanda biçilen yumuşak bir buğday çeşidi. (-Sm.)

bit gebesi : bitlenmesi yakın tahıl. (-Dz.)

boğartlak (boğurtlak, bogurtlak, boğum , boğurdak): yeni çıkan başak. (Bağıllı * Eğridir -Isp.; Mahmutseydi * Alanya -Ant.) Çayağzı * Şavşat -Ar., Gaz.; Hisarcık * Yayladağı -Hat., -Sm.; -Sn.; * Şebinkarahisar -Gr.; Hisarcık * Yayladağı -Hat.; İsgöbü -Ky.; -Ada.)

boncuk : buğdayların içinde biten, ufak taneli, parlak, sert tohumlar. (* Bor -Ng.)

boy : yem olarak kullanılan, çemen yapılan burçağa benzer bir tahıl çeşidi. (Yukarıdinek * Şarkikaraağaç -Isp.; Demirşeyh * Sungurlu -Çr.; -Sm.; * Şebinkarahisar -Gr.; * Bayburt -Gm.; * Ağın, * Keban -El.; * Göksun, * Afşin, * Elbistan -Mr.; -Sv.; Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.; Türkmen aşireti * Bünyan -Ky.; Navdalı * Mut -İç.)

bozbaşak : sonbaharda ekilen bir çeşit buğday. (Ekse * Çal -Dz.; -Ed.)

bozteftik : kısa ve boz kılçıklı, yufkası ince açılan buğday. (Kırıklı * Karaisalı -Ada.)

buğda (bağda, bıyday, bıydey, bôda, boğda, buğdey, bûğdî, bulday, buldey, buyda, buyday, buyde, buydey, buydiy, büydey) : Buğday. (Nefsiköseli * Görele -Gr.; * Şenkaya, Taşburun * Iğdır -Kr.; * Kırıkhan, Amik, Gavurdağı, * Antakya -Hat.; * Divriği -Sv.; -Ada., -Tr. ve köyleri, Akçaşehir, Hacıahmet * Düzce -Bo., * Malkara –Tk, Hisarardı * Yalvaç –Isp, Düzce -Bo.; Danışman * Fatsa –Or., Oğuz * Acıpayam –Dz, * Bartın –Zn)

bulut çalığı : taneleri zayıf, kavruk ekin. (Aliköy -Isp.)

bulut vurgunu : vaktinden önce sararmış ürün. (Aşağıdinek, * Şarkikaraağaç, Akçaşar * Eğridir, Sücüllü * Yalvaç, Yassıviran * Senirkent, -Isp.; Çerçin, * Tefenni, Devri * Bucak, * Yeşilova köyleri -Brd.; İsabey * Çal -Dz.; Tokat, Bozan -Es.; Kızılköy, Hayati * Erbaa -To.; * Ermenek -Kn.)

bursa buğdayı : iri, açık sarı taneli buğday. (* Merzifon -Ama.)

burun : samandan ayrılmış buğday yığını, gözer denilen büyük harman kalburu ile elendikten sonra elde edilen temizlenmiş tahıl. (Ömerhacılı * Kaman -Krş.)

bürtük : tahıl tanesi. (-İst.)

cacık : yeşil tahıl. (-Gaz.)

cağaz : tarla biçildikten sonra, yerde kalıp tırmıkla toplanan başak. (Kızılca * Artova -To.)

calaz : *1.* sararmış ekin. (-Sn.; -Sm.) ***2.*** cılız ekin. (* Kangal, Ortaköy, Hüyük * Şarkışla, Tutmaç, * Koyulhisar, Ulaş -Sv.) ***3.*** biçilirken dökülen, sonradan toplanan tahıl. (-Ama.; -To.)

can kesme : sonbaharda yetişen bir çeşit buğday. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

cecüm (cecün) : Harmanda aktarılacak hale gelmiş hububat sapı. (-Rz., -Çkr.)

cegen (ceğan, ceğen) : Dövende ezilmeyen çavdar, buğday sapı: Sap cegen oldu. (* Pasinler -Ezm., * Yusufeli -Ar., -Ezm.)

cel : üzerinde başak bulunan buğday ve arpa sapları. (Ortaköy, Çayağzı * Şavşat -Ar.)

celep : tohumluk olamayacak zayıf ekin. (* Maçka -Tr.)

celi: Mısırların biçildikten sonra toprağın üstünde kalan sapları. (* Of -Tr.)

cetlik : pirinç. Bu sene celtiklerde iş yok. (* Susurluk -Ba.)

cer : arpa. (Erkilet -Ky.)

cığa : olgunlaşmış başak tanesi. (Hacıkebir * Emet -Kü.; Çanıllı * Ayaş -Ank.)

cığnak : hububatın küçük kökleri. (* Pazarcık -Gaz.)

cılaz : gelişmemiş hububat. (* Refahiye -Ezc.; -Sv.)

cılga : deste olarak dizilmiş ekin. (-Çkr.; Karanıdere, Çanıllı * Ayaş, * Şereflikoçhisar -Ank.)

cırt : tanesi yeni olgunlaşmaya başlamış hububat. (Yenicuma * Ayancık -Sn.)

cicildarı : küçük taneli darı. (-Sm.; Karakuş * Ünye -Or.)

cimcime : cin mısırı. (* Kandıra -Kc.; * Gerze -Sn.)

civdıran : biçildikten sonra tarlada kalan ekin. (* Akşehir -Kn.)

civil : ***1.*** ufak taneli darı. (* Refahiye -Ezc.) ***2.*** yazın ekilen ekin. (-Gr.; Korzaf * Şiran -Gm.)

combak : yapraklarından örülerek bağlanmış mısır kümesi. (-Sn.)

colaz : biçilmiş, koçanı alınmış mısır sapı. (* Merzifon köyleri -Ama.)

conkesme : ***1.*** hamur işine elverişli olmayıp yalnız ekmek yapılan buğday. (-Ezm.; -Ezc.) ***2.*** buğdayla çavdar karışımı. (-Gm.)

cölle : mısır tanesi. (Mençek * Ermenek -Kn.)

cuğla : biçilmiş ekin demeti. (* Bafra -Sm.)

cuğul : birkaç ekin bağının başakları yukarı gelerek toplanmış şekli. (* Gerze -Sn.; * Kavak, * Çarşamba -Sm.; * Merzifon -Ama.; -To.)

cücül darı : ince ufak darı. (Mecidiyeköyü -İst.; -Sm.; * Ulubey, Uzunmusa -Or.; Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.)

cürgül : bir çeşit mısır. (* Keşap -Gr.)

çadar : ***1.*** tohumluk mısır. (* Ünye -Or.) ***2.*** mısır demeti. (-Or.; Nefsiköseli * Görele, Düzköy * Keşap -Gr.)

çakırlı : içinde renkli taneler bulunan mısır koçanı. (Denizli, Beşikdüzü * Vakfıkebir -Tr.)

çakmur buğday : iri, ağır bir çeşit buğday. (Bayburt -Kr.)

çalgın (calgın, çalgım, çalgın, çalğun, çalık, çalıntı) : sıcak veya soğuktan gelişemeyerek cılız kalan ekin. (* Yalvaç köyleri -Isp.; -Brd. ve ilçeleri; Çeltikçi * İnegöl -Brs.; -Kü.; Erkinis Yusufeli, * Şavşat -Ar.; Lohan -Gaz.; Hisarcık * Yayladağı -Hat.; Ortaköy * Şarkışla, * Divriği, * Gürün, * Kangal -Sv.; Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.; * Bor -Ng.; * Ermenek -Kn.; Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus, * Mut -İç.; * Kaş -Ant.; -Ed.; * Lüleburgaz, Çavuşköy * Babaeski -Krk.)

çalhantu : yıkanan buğdayın eleğin altında kalan kısmı, elenti. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

çalıbasan : iri ve sert taneli, uzun saplı ve kılçıklı bir cins buğday. (Yeniköy -Ba.; Yarış * Emet -Kü.; -İst.; * Kargı -Ks.; * Kurşunlu -Çr.; * Artova, * Zile -To.; * Kangal köyleri -Sv.; Gülâbi -Yz.; Zincirdere -Ky.; * Bala, Çanıllı * Ayaş -Ank.; * Fethiye -Mğ.)

çalıbasmaz : kara kılçıklı buğday. (Kitre * Bayburt -Gm.)

çamak : kılçıksız buğday. (* Ereğli -Kn.)

çam buğdayı : açık kırmızı renkli ufak taneli buğday. (Dereköy -To.)

çapraz : buğday ve arpa karışımı. (Dursunbey -Ba.; -Ky.)

çayan : arpa başağı. (Uluğbey * Senirkent -Isp.)

çekert : yeşermiş güz ekini. (* Bayburt -Gm.)

çelen : tarlada buğday saplarından yapılan öbek. (Evreşe * Gelibolu -Çkl.)

çelh (çelki) : harman savrulduktan sonra arta kalan yarı ezilmiş başak ve kaba saman. (* Ardahan -Kr., Çayağzı * Şavşat -Ar.)

çeli : mısır sapı : Tarladan bu çelileri toplattırmak lâzımdır. (Şimşirli * Güneyce, * İkizdere -Rz.)

çelmik (celmik, çelmig, çeltük) : buğday veya başakla karışık iri saman. (* Sandıklı, * Dinar ve köyleri -Af.; * Eşme ve çevresi -Uş.; İlyas * Keçiborlu, Uluğbey * Senirkent -Isp.; Karamanlı Tefenni, Kavak * Yeşilova -Brd.; Çorum, Oğuz, Yukarıkaraçay * Acıpayam, Çıtak * Çivril, Hadım * Çal, * Sarayköy ve köyleri, Kösten, Abaş, Karaçaylar, Honaz, Narlıdere, Kızılhisar -Dz.; Kırcaklı, * Nazilli -Ay.; * Bayındır -İz.; * Altıntaş -Kü.)

çeşt (çet) : iyice dövülmemiş buğdayın kalburda toplanan kısmı. (Karakoyun * Iğdır -Kr.)

çevlük : pirinç : Bu seneki çevlüklere kulak verme. (* İskilip -Çr.)

çevrenti (I) : cılız tahıl. (Topçular * Eyüp -İst.)

çevrik (çevrüntü) : harman sonu kalıntısı. (Cumalıkızık -Brs., Uluşiran * Şiran -Gm.)

çılmık sap : tırpanla biçilen ekin sapı. (İğneciler * Mudurnu -Bo.)

çıplak : çuval gibi ambalajı olmayan hububat : Arpa çıplak 18**.**25 kuruşa muamele görmüştür. (-Sm.)

çırpız : ***1.*** sonbaharda ekilip sulanarak erken yeşillenen, filizlenen buğday. (Harput -El.) ***2.*** çavdar: Çırpızı biçmeğe gideceğiz. (Miçinkağ * Kemaliye -Ezc.)

çıtır : mısır biçildikten sonra istiflenmiş şekli. (Uzunmusa -Or.)

çıtırman : hububatın biçildikten sonra yığılmış şekli. (* Çarşamba -Sm.; * Ulubey -Or.; * Toral -Gm.)

çıyan : arpa başağının bir tanesi. (Bademli * Dinar -Af.)

çicik : bir karış kadar yükselmiş ekin : Ekinler çiciklendi. (Tepe * Seben -Bo.; * Kızılcahamam -Ank.)

çipro : buğday çeşidi. (-Ay.)

çingen kaçıran : harman savrulurken samana doğru kayan ürün. (Kocayatak * Serik -Ant.)

çitiman : mısırı alınmış mısır saplarının küme küme bir yere yığılması. (-Or.)

çobancalık : çobanın yıllık ücretinden başka, çoban için ekilen buğday vb. (Karlık * İskilip -Çr.)

çomak : kılçıksız, taneleri içli bir çeşit buğday. (* Bor -Ng.)

çotul : mısır. (* Çerkeş -Çkr.)

çutol : mısır. (* Çerkeş -Çkr.)

darı : mısır, mısır tanesi. (İncesu * Dinar -Af.; -Uş.; Karamanlı * Tefenni -Brd.; Derbent * Buldan, Karahisar, Bereketli, Hırka * Tavas, Şenköyü * Çivril, -Dz.; * Menemen -İz.; -Ba. ve çevresi; Çilehane * Reşadiye, * Almus, -To.; Danışman * Fatsa, Boğazcık, * Perşembe -Or.; * Bulancak, * Tirebolu, Köy, Nefsiköseli * Görele, Çivriz, K. Dereli, Şehli, Tepeköy * Piraziz -Gr.; Denizli, Beşikdüzü * Vakfıkebir -Tr.; -Gaz.; Ortaköy * Şarkışla, Karaözü, İğdeli * Gemerek, Eşke * Divriği -Sv.; * Gülnar -İç.; * Yatağan -Mğ.; Kerkük, Limasol, -Kıbrıs)

dem : kıraç tarlada yetişen ekin. (* Iğdır -Kr.; Kerkük)

dem ekini : kıraç yerde yetişen ekin. (* Erciş -Vn.)

dene : ***1.*** tahıl. (* Eğridir köyleri, Yassıviran * Senirkent, * Sütçüler -Isp.; * Ödemiş ve köyleri, * Kiraz ve köyleri -İz.; * Taşköprü, Aşağıkayı * Tosya -Ks.; Çıkrık * Mecitözü, -Çr.; -Sn.; * Merzifon köyleri -Ama.; * Zile -To.; * Bayburt -Gm.; Savrun * Divriği, * Kangal ve köyleri -Sv.; Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.; Çayırlı * Haymana, -Ank.; Türkmen aşireti, Yeniköy * Bünyan -Ky.; * Bor, -Ng.; Zıvarık -Kn.) ***2.*** kabuğu dövülerek soyulmuş buğday, aşlık. (* Sivrihisar -Es.; Saray * Kurşunlu -Çkr., Tavusker * Oltu, Cinis * Aşkale -Ezm.; Sosunga * Çayırlı -Ezc.; * Erciş -Vn.; * Beşiri -Sr.)

denebaş : ekilir ekilmez üzerine kar yağan kış ekini. (* Hadım -Kn.)

dersık : tahıl. (* İnebolu -Ks.)

déştéy : tohumu toprağa atıldıktan sonra, hiç sulanmadan yetişen ekin. (Darıveren * Acıpayam -Dz.)

devedişi : ***1.*** sarı, iri taneli bir buğday çeşidi. (Karahayıt, -Ay.; Becenek, Çimşit * Bala -Ank.; Gerit, * Bodrum -Mğ.) ***2.*** iri taneli mısır. (Navlu * Yeşilova -Brd.; -Sm.)

diga : yalnız ilkbaharda ekilen bir buğday çeşidi. (Aşağıırmaklar * Ardanuç -Ar.)

dimenit : en iyi cins buğday. (Yolbaşı * Akkuş -Or.)

dişlek darı : iri taneli mısır. (Kemaliye * Alaşehir -Mn.)

döğmelik : yarma yapılacak buğday. (Ulubey * Senirkent -Isp.; * Ermenek -Kn.; * Mut köyleri -İç.)

durnadili : taneleri uzun ve parlak olan bir çeşit buğday. (-Çr.; * Vezirköprü -Sm.; Dişli * Sorgun -Yz.; Çimşit * Bala -Ank.; Akarca * Avanos -Krş.)

ecik : yağmurdan ıslanmış buğday ya da arpa. (Çakır, Şebinkarahisar -Gr.; Hacıilyas, * Koyulhisar -Sv.)

eğece : buğdaygiller familyasından bir çeşit kılçıklı bitki. (* Sandıklı -Af.)

ehbin : ekin. (Güneyce -Rz.)

eneme : tohumluk buğday. (-Ama.; -Kn.)

engili buğday : ak buğday. (Selki * Beyşehir -Kn.)

eremük : ekinlerin içinde sararmış olanı. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

eşik : taneleri alınmış mısır sapı, koçan. (Eber * Dinar -Af.; Gönen -Isp.; Kızılkaya * Bucak, Güney, Çuvallı * Yeşilova, Karamanlı * Tefenni, -Brd.; Gölcük * Çameli, Kelekçi * Acıpayam -Dz.)

eveyik tahıl : kırmızı buğday. (-To. ve çevresi)

evik : bir çeşit buğday. (-Tr.)

evin : ***1.*** buğday tanesinin olgunlaşmış içi, özü. (Başpınar * Tefenni, Çerçin, -Brd.; Halköy * Sarayköy, Dedeköyü, Yukarı Seyit * Çal, Darıveren * Acıpayam, -Dz.; Kırcaklı * Nazilli, Eymir, * Bozdoğan, -Ay.; Birgi * Ödemiş, Bayındır * Tire -

İz.; * Alaşehir -Mn.; * Edremit, -Ba.; * Kandıra -Kc.; -Sn.; * Bor -Ng.; * Ermenek, * Karaman, -Kn.; * Mut ve köyleri -İç.; * Milas, * Fethiye ve köyleri -Mğ.; -Krk.) ***2.*** çok taneli başak: Şu buğday evinli. (Kayadibi * Yeşilova -Brd.; Bulkaz * Çivril -Dz.; Akçova -Ay.; Eğrigöz * Emet -Kü.; Civanyaylağı * Mersin -İç.) ***3.*** tohum. (-Ba.; -Sn. ve çevresi; -Kn.) ***4.*** burçak başağı. (Medar * Akhisar -Mn.; Bergaz * Ezine -Çkl.)

evram yulaf : bizim hayvana bir kile evram lazım. (Mahmutseydi * Alanya -Ant.)

evün : taneleri olgunlaşmış tahıl. (* Eğridir ve köyleri -Isp.; Sarayreis -Kn.; Çimi * Akseki -Ant.)

filik : ***1.*** tahılın topraktan ilk yeşerip çıkan kısmı. (-Çkr.) ***2.*** taze, yeşil başak. (* Tarsus ve köyleri -İç.)

firez : ***1.*** ekin. (-Isp.; * Niksar -To.) ***2.*** yeni çıkmağa başlamış ekin. (Gâvurdağı * Osmaniye -Ada.)

firik (firikli) : olgunlaşmaya başlayan tahıl. (Sarıkavak, Karatepe -Es.; -To.; -El.; Aşudu * Darende -Ml.; -Ur.; * Kilis -Gaz.; * Afşin -Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri * Reyhanlı -Hat.; * Gemerek, * Gürün, -Sv.; İncirli -Yz.; * Bala, Solakuşağı * Şereflikoçhisar, Çayırlı * Haymana -Ank.; -Krş.; Karahisar * İncesu, Elbaşı * Bünyan, Erkilet * Pınarbaşı -Ky.; * Bor -Ng.; -Kn.; -Ada.)

gara gılçıh : kırmızı taneli kılçıklı siyah buğday ya da arpa. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

garıklu : buğday, arpa, çavdar karışımı tahıl. (Kuzköy * Akkuş -Or.)

garuklu : en iyi cins buğday ve arpa karışımı. (Yolbaşı * Akkuş -Or.)

geçgel : ekilmesi ya da yetişmesi geç kalmış ekin. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

gelende : yazın ekilmiş ekin. (* Ilgın -Kn.)

gelinti : kendi kendine biten ekin. (Fakıekinciliği * Pınarbaşı -Ky.)

gernik : başak taneleri siyez gibi kabuklu olup fakat ondan iri ve parlak olan, bulgur yapmaya yarayan bir çeşit buğday. (İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Daday -Ks.; -Çr.; -Sn.; * Kavak -Sm.; * Merzifon ve köyleri -Ama.)

gilgil (gılgıl) : mısır tanesi, ak darı. (Ersis, Peterek, * Yusufeli -Ar.; * Ergani -Dy.; * Pütürge -Ml.; * Afşin ve köyleri -Mr.; Çamova * Divriği -Sv.)

gocadarı : büyük taneli beyaz mısır. (* Ermenek -Kn.)

gödüredi : beyaz renkli dolgun çavdar. (* Hadım -Kn.)

gömme (gömmece, gömü) : ***1.***sonbaharda ekilen ekin. (Karacaviran * Çerkeş -Çkr.) ***2.*** kışın ekilen ekin. (Kızılcaören -Kü.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Kurşunlu -Çkr.; -Çr.)

göremez : ekmeklik ve tohumluk olarak kullanılan, buğday ve arpa karışığı. (* Bozkır -Kn.)

gövcek : ekinin başak bağlayıncaya kadar olan yeşil hali. (Söksün * İncesu -Ky.)

gunduru (gundürü) : sert buğday. (Çanıllı * Ayaş -Ank.; * Ermenek -Kn.; * Bor -Nğ.)

guruk : kılçıksız buğday. (Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.)

güce : ***1.*** kırılmış buğday, yarma. (-Af.; Fili * Biga -Çkl.) ***2.*** yarılmış mısır, burçak. (Salda * Yeşilova -Brd.)

gürük : kılçıksız buğday. (Karayün * Hafik -Sv.)

güz : yeni çıkmış yeşil tahıl. (* Milas -Mğ.)

güzdüyh : güzün ekilen buğday. (Bayburt * Sarıkamış -Kr.)

güzlük (güzlek) : sonbaharda ekilen tahıl. (Çığrı * Dinar, * Bolvadin -Af.; Kozluca * Keçiborlu, * Gelendost, * Şarkîkaraağaç, * Senirkent -Isp.; Güney, Kavak * Yeşilova -Brd.; Honaz * Kösten, * Çal, Oğuz * Acıpayam, Çöplü * Çivril -Dz.; * Susurluk -Ba.; Fili * Biga -Çkl.; Eğrigöz * Emet -Kü.; * Sivrihisar ve köyleri, -Es.; * Kandıra -Kc.; Saray -Çkr.; * Merzifon -Ama.; Karkıncık * Artova -To.; Denizli, Beşikdüzü, * Vakfıkebir -Tr.; * Kelkit, -Gm.; * Ardanuç ve köyleri, Ersis * Yusufeli, Yavuz * Şavşat -Ar.; -Kr. ve köyleri; * Kemaliye, Haşhaşı, Ergan -Ezc.; * Erciş -Vn.; * Ağın, * Keban -El.; Aşudu * Darende -Ml.; * Divriği, Karaözü * Gemerek, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; * Kalecik, Çanıllı * Ayaş -Ank.; * Bünyan, * Pınarbaşı -Ky.; * Bor -Nğ.; * Ermenek -Kn.; * Mut ve

köyleri * Anamur, * Mersin ve köyleri -İç.; * Akseki -Ant.; Bekçiler * Fethiye -Mğ.; * Lüleburgaz -Krk.)

güzlük buğday : sonbaharda ekilen sert ve koyu renkli bir çeşit buğday. (* Akseki -Ant.)

hak : tahıl. (-Ama.)

halat : tahıl: Halatsız ev kanatsız kuşa benzer. (Balkanda * Beyşehir -Kn.)

halaza (haladıza, halalzada, halaya, halazada, halazı , haliz, halıza, hazla) : ekin biçilirken tarlalara dökülen tahıldan ertesi yıl kendiliğinden yetişen seyrek ekin. (* Eşme -Uş.; İlyas -Isp.; Başpınar * Tefenni, Kozağaç * Gölhisar -Brd.; Çıtak, Çöplü * Çivril, * Çal -Dz.; -İz.; * Alaşehir, Karaağaçlı -Mn.; Minnetler * İvrindi, Yeniköy -Ba.; -Kü.; -Es. ve köyleri; Düğer -Sv.; Derinkuyu -Nş.; * Silifke ve köyleri, * Mut -İç.; Kışla * Elmalı, -Ank.; -Ed.; Çavuşköy * Babaeski -Krk.; Şumnu, Bulgaristan)

halıza : ***1.*** yabanî çavdar. (* Yeşilova ve köyleri -Brd.) ***2.*** yeni yetişen ekin. (-Dz.) ***3.*** otlak olarak ekilen ekin. (Yusufça * Gölhisar -Brd.)

hanaylı : ufak buğday. (* Eğridir -Isp.)

haraza (haramzade) : biçilirken tarlaya dökülen tohumlardan ertesi yıl kendiliğinden yetişen filiz. (Ahmetli * Turgutlu -Mn.)

hasıl : ***1.*** yeni başak tutmaya başlamış yeşil ekin. (Çığrı * Dinar, Çerçin, Kurna -Brd.; * Çal ve köyleri, Darıveren * Acıpayam -Dz.; * Bozdoğan -Ay.; * Ödemiş -İz.; * Alaşehir -Mn.; * Edremit -Ba.; * Emet -Kü.; * Göynük -Bo.; -Sm.; * Şebinkarahisar -Gr.; -Ama.; Hayati * Erbaa -To.; -Ky.; * Ermenek -Kn.; İmamuşağı * Silifke -İç.; Yerkesik, Seki * Fethiye -Mğ.; -Kıbrıs) ***2.*** yeşilken hayvanlara yedirilmek için erken ekilen ekin. (İncesu * Dinar -Af.; İğdecik -Isp.; Oğuz * Acıpayam, Kızılcasöğüt * Çivril, Ovacık * Tavas -Dz.; Sürez, Eymir * Bozdoğan -Ay.; Ulucak * Menemen, Tepeköy * Torbalı -İz.; İğdecik -Mn.; Marmat * Ezine, Fili * Biga -Çkl.; * Turhal -To.; -Tr. ve köyleri; Ağrakos * Suşehri -Sv.; * Bala -Ank.; * Ermenek, * Akşehir -Kn.; Tekeler, Sökün * Silifke,

* Mut ve köyleri, * Anamur, * Mersin -İç.; * Kaş ve köyleri, * Korkuteli, * Elmalı -Ant.)

havuz : iyice olgunlaşmadan kuruyan buğday, arpa vb. tahıllar. (* Ağın -El.)

herke : haziran, ağustos aylarında sürülerek bırakılmış tarlaya ekilen tohum. (Ficek * Reşadiye -To.)

hızmık (hızmuk) : küçük taneli mısır. (* Çarşamba -Sm.; Danışman * Fatsa -Or.; Piraziz -Gr.)

hicaz buğdayı : beyaz ve büyük taneli bir çeşit buğday. (Ormana * Akseki -Ant.)

hiliça : taze mısır. (Şimşirli * İkizdere -Rz.)

ılmık : yeni bitmiş, filizlenmiş ekin. (* Kula, * Alaşehir -Mn.; Bakırdağı -Ky.; * Ulukışla -Ng.; Kızıllar * Karaman, * Bozkır, Doğanbeyli * Beyşehir -Kn.; Kuyuluk * Kozan -Ada.; Civanyaylağı, * Mersin, Uzuncaburç * Silifke, Yanpar * Mut ve köyleri, Namrun, * Tarsus -İç.; Görneç, Magosa -Kıbrıs)

ıza : ***1.*** kabuklu buğday. (* Gölpazarı -Bil.; Akçakavak, * Mudurnu ve çevresi, * Düzce -Bo.; -İst.; Beydili * Nallıhan -Ank.) ***2.*** arpa. (Kasımlar * Gölpazarı -Bil.; Akçakavak -Bo.) ***3.*** yulaf. (-Bil.)

ibez : gelişememiş cılız buğday. (Saraycık -Kü.)

ilmik : arpa, buğday vb. ürünlerin topraktan yeni çıkan sürgünleri. (Yalak * Pınarbaşı -Ky.; * Kozan, Misis, -Ada.)

irbam : yulaf. (Teniste * Anamur -İç.)

iri buğday : iri taneli, kırmızı renkli, özlü bir çeşit buğday. (* Merzifon ve köyleri -Ama.)

iylez : olmamış tahıl taneleri. (Viran -Kü.)

kaçan : mısır (yeşil yaprakları ile). (* Kurşunlu -Çkr.)

kalmast : harman kaldırılırken fakirlere ve çocuklara dağıtılan buğday. (* Ahlat -Bt.)

kambak buğday : bir çeşit kılçıksız buğday. (Boyacılı * Çarşamba -Sm.; Kuzköy * Ünye, Bayadı -Or.)

kaplıca : bulgurluk bir çeşit buğday. (Vezir -Brs.; * Düzce -Bo.; * Daday -Ks.; Zermut -Gm.; -Sn.; -Sm.)

kapulca : taneleri küçük bir cins buğday, kaplıca. (* Kandıra -Kc.)

karabaşak (karabaş) : kışa dayanıklı sert buğday. (-Ed.)

karagöz : başı kara bir çeşit buğday. (* Antakya köyleri -Hat.)

kara yapıldak : başak tutmamış ekin. (Boğazkale -Çr.; Çalış * Haymana -Ank.; * Pınarbaşı -Ky.; Sarılar * Avanos -Nş.)

kardıhal : mısır darısı. (Sarıçalı -Çkl.)

karsbağ : kılçıklı siyah buğday. (-To.)

kasan : ince samanlı, cılız buğday. (Zeyve * Söğüt -Bil.)

kasil : ***1.*** sararmaya başlamış arpa başağı. (Pertek -El.; -Ml.; -Gaz.; Yenicekale -Mr.; -Ada. ve köyleri) ***2.*** arpa yarması. (-Ml.)

katıklı : buğdayla çavdar, ya da arpa karışımı. (-Ks.; Çayhan * Ereğli -Kn.; * Bor, -Nğ.)

keç : samandan ayrılmış buğday. (-Ml.)

kedene : dökülen tahıldan kendi kendine biten ekin. (Lohan -Gaz.)

kel buğday : bir cins buğday. (-Sv.)

kelete : hemen kullanılmak için öğütülen az ölçüde buğday, tahıl. (Bekilli * Çal -Dz.; Viranköy -Kü.; -Çkr.; İncesu, * Sungurlu -Çr.; -Sm.; -Ama.; * Zile -To.; * Alucra, * Kelkit -Gm.; Haşhaşı -Ezc.; -Ml.; -Ur.; * Elbistan -Mr.; -Sv. ilçe ve köyleri; Peyik * Akdağmadeni, Sarıhamzalı * Sorgun, * Yerköy -Yz.; Üçem * Bala, * Kalecik -Ank.; -Krş.; Genezin * Avanos -Nş.; * Bor -Nğ.)

kemsik : darı başağı. (Bakırköyü * Ödemiş -İz.)

keni : arpa ile buğday karışımı. (* Osmaniye -Ada.)

kıf : ekin biçilmeden koparılmış tahıl başağı. (Akkışla * Bünyan -Ky.)

kılcıksız : bir çeşit buğday. (* Akyazı ve çevresi -Sk.)

kılkıl : mısır. (Nargah -Ezc.)

kırf : buğday başağı: Kırflar sararmağa başladı. (* Nazimiye -Tn.; Şekeroba -Mr.; * Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri -Hat.; Palha * Divriği -Sv.; * Bünyan -Ky.)

kırık : bir çeşit kılçıksız başaklı buğday. (-Ezm.)

kırik : kılçıksız buğday: Bugün bir kilo kırık aldım. (-Ezc.; * Hozat -Tn.; -El.; ve çevresi, Çamova * Divriği -Sv.)

kırklık : kırk günde yetişen bir çeşit kırmızı buğday. (Yukarıdinek * Kırkağaç -Mn.)

kıvrak buğday : İlkbaharda ekilip, sonbahar ekimi ile beraber yetişen buğday. (Selleri * Acıpayam, Söğüt, Honaz -Dz.)

kıvrak darı : ince taneli, çok patlayan bir çeşit mısır. (-Ant.)

kızılsivri : buğday ve arpanın toprakta ilk görünen ucu: Ekinler kızılsivri olmuş. (-Kü.)

kirik : ***1.*** kısa kılçıklı, başağı dört köşeli buğday. (-Sv.) ***2.*** kılçıksız, toparlak buğday. (-Sv.)

kocabaş buğday : unu kara olan sert buğday. (-Sm.)

koca buğday : iri taneli, yumuşak ve sarımsı bir çeşit buğday. (Çığrı * Dinar -Af.; Söğüt, Honaz -Dz.; Kırıklı -Ada.; Güzelsu, Ormana * Akseki -Ant.)

kokone buğday : çok tane veren bir çeşit buğday. (Kayınlar * Gölpazarı -Bil.)

koloz : bir çeşit sarı buğday. (Celepköy * Çatalca -İst.)

köse buğdayı : başağı kılçıksız bir çeşit esmer buğday. (Dereköy -To.)

köse buğday : başağı kılçıksız bir çeşit beyaz buğday. (Hacıhamza * Osmancık -Çr.; * Vezirköprü -Sm.; Üçem * Bala, Elecik * Kalecik, Üçkuyu * Keskin, Keşanuz -Ank.; Zile, -Nş.; Buluklu * Mersin -İç.)

kukuruz : mısır buğdayı. (-Mğ.)

kulağı yağlıklı : kılçıksız bir çeşit buğday. (Yalak * Pınarbaşı -Ky.)

kuşotu: buğdaygillerden küçük taneli bir bitki, kuşyemi. (* Lüleburgaz -Krk.)

küpeli : bir sapta üç dört başak çıkaran buğday. (Karayün * Hafik -Sv.)

lamlı : samandan ayrılmış tahıl. (Teke -Tr.; Uzuncaburç * Silifke -İç.)

macar : küçük taneli kırmızı buğday. (Bademağacı * Alanya -Ant.)

mala : ***1.*** mısır. (Çöplü * Çivril -Dz.; Tuzaklı * Gölpazarı -Bil.) ***2.*** harman dövüldükten sonra samandan ayrılmış tahıl. (Söğüt, Honaz -Dz.)

malama (malagma, malağma, malaman, malamga, malğama, malıma, malyağma) : taneleri ayrılmamış, samanla karışık tahıl. (Bayat * Emirdağ, * Sandıklı -Af.; Sofular, Bağıllı * Eğridir, Kumdanlı * Yalvaç, Çandır * Sütçüler, İğdecik -Isp.; Güney * Yeşilova, Çerçin, Pazaravdan * Bucak -Brd.; Dedeköy * Çal, Narlıdere, Söğüt, Honaz, Çıtak * Çivril -Dz.; Ulucak * Menemen, * Torbalı, * Çeşme, Reşadiye -İz.; -Mn. ve çevresi; İsabey * Kestel -Brs.; Tokat, Sarıkavak -Es.; * Tosya -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; Ovasaray, * Kargı, Kavşit * Sungurlu -Çr.; * Taşova, Moramul * Merzifon köyleri -Ama.; * Zile, Çilehane * Reşadiye -To.; * Şebinkarahisar -Gr.; -Tr. ilçe ve köyleri; Korzof, Uluşiran * Şiran, * Bayburt köyleri -Gm.; -Kr.; -Ezm.; -Ezc.; * Doğubayazıt -Ağ.; -Ml.; -Gaz.; Göksun, * Afşin ve köyleri, * Elbistan -Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri * Reyhanlı -Hat.; Çöplü * Gürün, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.; Ağaeli, Çanıllı * Ayaş, Şabanözü * Polatlı, Bayram, Karahoca * Haymana -Ank.; Ömerhacılı * Kaman -Krş.; Zencidere, Afşar köyleri * Pınarbaşı, Erkilet -Ky.; Sarılar * Avanos -Nş.; Bahçeli * Bor, -Nğ.; * Ermenek, * Karaman -Kn.; -Ada.; Namrun * Tarsus, * Mersin köyleri, Navdalı * Mut -İç.; Çimi * Akseki -Ant.; * Fethiye -Mğ.)

malhamı : şubatta ekilen buğday. (Sulusaray * Artova -To.)

melez : toprak sürülmeden ekilen ekin. (Şabanözü * Polatlı -Ank.)

mencekibuğday : İri taneli ve başağı kırmızı bir çeşit buğday. (* Çemişkezek, * Hozat -Tn.)

mengen : ***1.*** sonbaharda ekilen buğday. (Belviran * Boyabat -Sn.) ***2.*** çavdar. (* Vezirköprü -Sm.)

mısır : ***1.*** tahıl. (Senir * Keçiborlu -Isp.) ***2.*** darı. (Kavaklı * Andırın -Mr.; Kurthasanlı -Kn.)

mislibuğday : kırmızı buğday. (Bademağacı -Ant.)

muktanlı : arpayla buğday karışımı. (* Bahçe -Ada.)

namlı : İyi temizlenmiş tohumluk buğday. (-Kn.)

oğul : tahılın art arda, yavaş yavaş çıkardığı başak. (-Ml. ve çevresi; İsgöbü -Ky.; * Lüleburgaz -Krk.)

oram : bir buğday çeşidi. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

ömece : başakları örgü biçiminde bir çeşit buğday. (Hartlap -Mr.)

örümce : bir çeşit buğday. (-To.)

öveyik buğdayı : açık sarı renkli, iri taneli, sert bir çeşit buğday. (İslâm -Isp.; * İskilip -Çr.; Faraşlı * Kalecik -Ank.)

öz : tahıl. (* Sütçüler -Isp.)

patanak : başak vermeye başlayan ekin. (-Gaz.)

pür : ince yapraklı buğday. (-Kn.)

rasada : yeni olgunlaşmaya başlayan tahıl, meyve. (Nuh, Nuribey -Af.; Köşker, -Krş.)

sahran : altınsarısı renginde bir çeşit buğday. (Fadılca -Mğ.)

saksa : ekin başağı. (Selçiklik * Akhisar -Mn.)

sañlak : başak tutmamış ekin. (Peşman * Daday -Ks.)

sarıbaş : sarı başaklı bir çeşit buğday. (Cumayanı -Zn.; -Tr.; Korzaf * Uluşiran -Gm.; -Rz.)

sarıtoppas : sarı ve kılçıklı buğday. (Karayün -Sv.)

sarıyazlık : az taneli ak buğday. (Karahisar * Tavas -Dz.)

seçim : biçilerek sürülmek için yere yayılan ekin, bir saçımlık ekin: Bahçede iki seçim sap oldu. (* Ermenek -Kn.)

seniter : ufak, kırmızı bir çeşit buğday. (Bükeler * Kızılcahamam -Ank.)

setik : taneleri olgunlaşmamış ekin başağı: Ekinler setiktedir. (Sofular * Çerkeş -Çkr.)

sıyırga : orakla bir vuruşta biçilen ekin. (Gözene -Ml.)

siğez : ekin. (-Kn.)

simit : mısır. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

sivrek : güzün ekilen ekin. (Akkuzulu * Çubuk -Ank.)

sonluk : şubatın on beşine dek ekilen ekin. (-Dy.)

sonrun : buğday. (Erkilet -Ky.)

sulak buğdayı : özlü buğday, sulak yer buğdayı: Soğla buğdayı başka, sulak buğdayı başka. (* Bor -Ng.)

sunter : kırmızı renkli bir çeşit buğday. (Davas -Af.)

sünter : kırmızı renkli çavdara benzer bir çeşit sert buğday. (Işıklar -Af.; Sücüllü * Yalvaç, Uluğbey * Senirkent, * Eğridir ve köyleri -Isp.; Çıtak * Çal -Dz.; -Kü.; Tokat -Es.; Kıbrısçık -Bo.; -Çkr.; Dereköy -To.; Çimşit, Üçem * Bala, * Kızılcahamam -Ank.; İsmil * Çumra -Kn.; * İpsala -Ed.)

süvrük : topraktan yeni çıkmış ekin. (Sofular -Çr. ve köyleri)

şağman : tahıl karışımı. (* Ereğli -Kn.)

şamdarı : mısır. (-Kn. ilçe ve köyleri)

tahal : arpa, buğday, yulaf vb. ürünler, tahıl. (* Keçiborlu, * Yalvaç, * Atabey, * Eğridir ve köyleri -Isp.; Kozağaç * Tefenni -Brd.; Ekse * Çal, Narlıdere, Kızılcahöyük -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; * Bornova, * Bayındır, * Urla, * Ödemiş ve köyleri -İz.; * Akhisar -Mn. ve çevresi; * Ilgaz -Çkr.; Bolayır, * Gelibolu -Çkl.; * Mudanya ve çevresi -Brs.; Gümüşköyü * Tavşanlı, -Kü.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Akyazı ve çevresi -Sk.; Büyükdere * Taşköprü, -Ks.; * Boyabat -Sn.; * Beypazarı -Ank.; * Develi -Ky.; * Bor -Ng.; Mansurlu * Feke, * Kozan -Ada.; Kınık * Fethiye, * Bodrum ve çevresi, * Milas, Orhaniye * Marmaris -Mğ.)

takıl : buğday. (Yenice * Karacabey -Brs.; * Osmancık -Çr.; -Tr.; -Kr.; -Ml.; * Elbistan -Mr.; * Şarkışla -Sv.)

taşlantı : taşlı, topraklı buğday: Buğdayın taşlantısını ayırdım. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

tercan : kırmızı buğday. (-Çkr.; Kocaözü * Hekimhan -Ml.; -Sv.)

topuz arpa : ***1.*** başağı dört ya da beş sıralı iyi cins arpa. (* Eğridir ve köyleri -Isp.; Çöplü * Çivril -Dz.; Tokat -Es.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * İskilip -Çr.; * Vezirköprü -Sm.; Çimşit * Bala, Koyunbaba * Kalecik -Ank.; * Mut ve köyleri -İç.; Bademağacı * Alanya -Ant.) ***2.*** yassı, kırmızımsı renkli bir çeşit buğday. (* Çerkeş -Çkr.)

tortcu : iri ve sert taneli buğday. (Yenice -Mr.)

turnadili : uzun taneli bir çeşit buğday. (Gökçam * Sungurlu -Çr.)

tülüş : bir çeşit buğday. (* Kandıra -Kc.)

uçkur : hiç su verilmemiş ekin. (-Ezc.)

ulaf : yulaf. (İsabey * Çal -Dz.; Karaçay Aşireti, Başhöyük * Kadınhanı -Kn.)

ütmelik : biçilme zamanı yaklaşmış buğday, mısır. (Oğuz * Acıpayam -Dz.)

yarakdişi : yeni çıkan ekin. (Zencidere -Ky.)

yarnaz : kırmızı buğday da denilen bir çeşit buğday. (Uzuncaburç * Silifke -İç.)

yazlık : ***1.*** ilkbaharda ekilen, küçük taneli, sert bir çeşit buğday. (* Bolvadin -Af.; Bağıllı, Anamos * Eğridir -Isp.; Başpınar * Tefenni -Brd.; -Bo.; -Sn.; * Merzifon köyleri -Ama.; Korzaf * Şiran -Gm.; Hacıilyas * Koyulhisar, * Şarkışla -Sv.; Bahçeli * Bor -Nğ.; * Mut ve köyleri, * Mersin -İç.; * Fethiye -Mğ.) ***2.*** ilkbaharda ekilen her çeşit tahıl. (* Lüleburgaz -Krk.)

yepelek : yulaf. (Uğurlu * Ermenek -Kn.)

zahra (zahre, zat zahra, zat zahre, zat zehre, zehre) : yemeklik tahıl. (* Emet ve köyleri -Kü.; Tokat -Es.; Hacıahmet * Düzce -Bo.; * Kurşunlu -Çkr.; * Vezirköprü -Sm.; * Merzifon -Ama.; * Perşembe -Or.; Bağlıca * Ardanuç -Ar.; * Arapkir -Ml.; Hacıilyas * Koyulhisar, Karaözü * Gemerek, * Gürün, Maksutlu *

Şarkışla, -Sv.; Gülâbi -Yz.; Tahtacı, Elmalı, * Kızılcahamam, Hasanoğlan -Ank.; * Pınarbaşı ve çevresi -Ky.; * Bor -Nğ.; * Ermenek -Kn.)

zar : tırpanla biçilip yere dökülen ekin. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

zere : tahıl. (Oğuz * Acıpayam -Dz.)

zilek : topraktan yeni çıkmış buğday. (* Divriği -Sv.)

C. TARIM YAPMA İŞİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

afaralamak : harman yerinde kalan tozlu topraklı hububatı toplamak. (* Kilis -Gaz.; * Reyhanlı -Hat.; Cebelibereket -Ada.; Civanyayla -İç.)

agdarmak (akdarmak) : tarlayı sürmek. (-Brd.)

ağara yatırmak : soğuktan müteessir olan ya da kök salması istenen sürgünleri toprağa gömmek. (* Divriği -Sv.)

ağıl dutmak : tarlayı dikenli bitkiler vs. ile çevirmek, sınırlamak. (* Silifke -İç.)

ağıl yapmak : biçilen mısırları üst üste koyup ay şeklinde yerleştirmek. (* Tefenni -Brd.)

ağızlık almak : tarlaya su yolu açmak. (* Gümüşhacıköy -Ama.)

ahpun çekmek : gübreyi tarlaya taşımak. (Çavdarlı * Şavşat -Ar.)

ahbunlamak : toprağı gübrelemek. (* Zile -To.; Kalafka -Tr.; -Gm.; * Şavşat köyleri -Ar.; * Divriği, -Sv.)

ahdarmah : ***1.*** tarlayı ilk defa sürmek. (Girveli * Bünyan -Ky.) ***2.*** tarlayı ikinci veya üçüncü defa sürmek. . (Karaözü * Gemerek -Sv.)

ahır akdarması (ahır hergi, ahur aktarması) : ilkbaharda tarlanın sürülmesi. (Çayırlı * Haymana, Güdül, Çanıllı * Ayaş -Ank., Hozat -Tn.)

ahır nadası : ilkbaharın başında yapılan nadas. (Beşkarış * Altıntaş, -Kü.; Bozan -Es.)

akca badas yapmak : ihtiyaç halinde öğütülmek üzere dövenin altından buğday alıp savurmak. (Beşkarış * Altıntaş -Kü.)

akırhergi : vakitsiz yapılan nadas. Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.)

akıtma (1) : Susamın sapları karışmadan tanelerini bir yere toplama. (Büyükyenice * Osmaneli -Bil.)

akıtma (2) : tarlanın, yalnız ekilecek kısımlarını gübreleme. (* Kilis -Gaz.)

alızlamak : cılız taneleri samandan ayırmak için savurmak. (Devri * Bucak -Brd.)

anız biçmek, añız biçmek : ekin biçildikten sonra, tarlada kalan saplarla, aralarında kalan otları biçmek. (* Eşme ve köyleri -Uş.; * Düzce ve köyleri -Bo.; * Anamur -İç.)

anız bozmak, añız bozmak [añız kaldırmak] : ekini kaldırılmış anızlı tarlayı sürmek. (-Mn.; Yenice * Emet -Kü.; -Sn.; -Sm.; * Merzifon köyleri -Ama.; Ceylanköy * Lüleburgaz -Krk.)

añlanmak : buğday, arpa gibi tahıllar başak verme durumuna gelmek. (Kıbrıs)

arıklamak : tarlayı seyrek sürmek. (Tepeköy * Torbalı -İz.)

aşan etmek : harman yerinde sap ve başakları devretmek, samanı altüst etmek. (-Vn.)

ataşlanmak : Gübre buğulanmak. (-El.)

ayağını almak : hasadı sona erdirmek. (Tokat -Es.; * Merzifon -Ama.; Çilehane * Reşadiye, * Almus, * Turhal -To.; Norşun * Divriği, Ağrakos * Suşehri -Sv.; K. Boymul -Yz.; Zencidere -Ky.; Karadere * Gündoğmuş -Ant.; Darısekisi -İç.; Eldirek * Fethiye -Mğ.)

ayakca işlemek : tırpanla bir çeşit ekin biçmek. (Çayırlı * Haymana -Ank.)

ayalamak : ***1.*** harman sonunda kalan tozlu taneleri tırmıkla toplamak, süpürmek. (Genek - Çkr.; Çayırlı * Haymana, * Şereflikoçhisar -Ank.; Bahçeli, * Bor -Nğ.) ***2.*** hububat temizlemek, ayıklamak. (Aşağıtuzlukçu * Akşehir, * Ermenek -Kn.)

ayer : Tarlayı seyrek seyrek sürme. (* Kilis -Gaz.)

aykırlamak : tarlayı enine boyuna sürmek. (Çerçin -Brd.; * Gelibolu -Çkl.; * Meriç, Kayapa -Ed.; Çavuşköy * Babaeski -Krk.)

bağcık atmak : biçilen ekini demet yapmak. (Kıratlı * Dikili -İz.)

başak çekmek : tohumluk için, harmana serilen demetler arasından iyi başaklar ayırmak. (* Kandıra -Kc.; Kayapa -Ed.)

başak düzmek : buğdayın başak haline gelmesi. (-Ada.)

başını süzemek (başını süzmek) : başak vermek: Sizin arpa üç beş güne kadar başını süzer. (Gözene -Ml., Küçükhol * Of -Tr.; -Dy.)

başlı durmak : harman kalkıncaya kadar oradan ayrılmamak. (Hasanoğlan -Ank.)

baş vermek : *1.* tohum filizlenip toprak üstüne çıkmak. (-Sm.) ***2.*** buğday başak tutmaya başlamak. (Çilehane * Reşadiye -To.)

bél depmek : bel ile çalışmak, bel bellemek. (* Merzifon -Ama.; -Gaz.)

belletmek : bel ile toprağı altüst ettirmek. (* Zile -To.)

beşerleme (beşelleme) : Tarlada biçilen ekinin, susamın destelenerek bir araya toplanması. (* Kandıra -Kc.; * Şebinkarahisar, * Alucra -Gr.; Ceylan * Lüleburgaz -Krk.)

bézermek : ekin olgunlaşmaya başlamak. (Çukurbağ * Ermenek -Kn.)

bilezik yapma : harmana gelen sapı döşek etrafında bilezik biçiminde yığma. (-Sv.)

boğaza çalmak : değirmen taşının kasnağı un biriktirmek. (Çayırlı * Haymana -Ank.)

boğaza girmek : değirmende buğdayı değirmen sepetine boşaltmak, sıra almak. (Çayırlı * Haymana -Ank.)

boğaz doldurma : mısır, kabak gibi bitkilerin diplerini çapalayarak toprakla doldurma. (* Mesudiye -Or.; * Bor -Nğ.; * Ermenek -Kn.)

boğaz geçmek (boğazı geçmek) : değirmende taşı döndüren milin çevresi delinerek, tahıl çark evine akmak. (* Bor -Nğ.; * Mersin, * Mut -İç., Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus -İç.)

bor bırakma : tarlayı sürüp boş bırakma. (* Birecik -Ur.)

boşa çalmak : boyca gelişmemiş ekinleri sadece kesmek amacıyla tırpanla biçmek. (* Merzifon -Ama.)

bozlamak : tarla boş kalmak, sürülmeden kalmak. (Karakuş köyleri * Ünye -Or.)

bozlatmak : tarlayı nadasa bırakmak. (Karakuş köyleri * Ünye -Or.)

bozmak : tarlayı ilk defa sürmek. (Minnetler, -Ba.)

bozulmak : ürün alınan tarla tekrar sürülmek. (* Merzifon -Ama.)

böğürtlemek : ekin başaklanmaya yüz tutmak. (* Merzifon -Ama.)

bürtlemek : tahıllar toprak altından yüze çıkmak. (Emircik * Çivril -Dz.)

catmak : harman dövmek. (Gerit -Mğ.)

ceç görmek (cer görmek) : *1.* buğday yığınını harmanda ölçmek. (-Es. ve köyleri, * Tavas -Dz.) ***2.*** aşar zamanı, vergi memuru, harmanda kalan tahılı ölçtürüp kaldırılmasına izin vermek. (* Avanos -Nş.)

cereye vermek : tarlayı, ekilen tohum kadar ücretle kiraya vermek : Benim tarlayı Ahmet'e cereye verdim. (* Emet -Kü.)

cığlamak : ekinler hep birden başak vermek. (* Çal -Dz.; * Avanos -Nş.)

cılgar olmak : su, tarlayı kaplamak. (-Gm.)

cılk etmek : iyice sulamak. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

cırmıtmak : toprağı derine inemeden sürmek : Yer çok taşlık, saban ancak cırmıttı. (Yukarıseyit * Çal -Dz.)

cız çekmek : sabanla tarlanın etrafını bir defa dolaşmak : Tepe tarlaya bu gün cız çektim. (-Ama.)

cizi tutmak : hayvanlarla tarlayı sürerken bir kişi öne düşmek. (Sücüllü * Yalvaç -Isp.)

ciziyi ayaklatmak : suyu arka getirmek. (Yapıntı * Mut -İç.)

cor etmek : ekin biçmek. (Kaptanpaşa * Çayeli -Rz.)

çağma dövmek : harman dövmek. (Kozanlı, Balabanlı * Ödemiş -İz.)

çalgılamak : tohumun toprağa karışması için toprak üzerinde bir dal parçası dolaştırmak. (İğdir * Çivril -Dz.)

çalkamak : *1.* tahıl elemek. (Sücüllü * Yalvaç -Isp.; -Brd.; * Kargı -Ks.; -Çr.; * Merzifon -Ama.) ***2.*** tohumu tarlaya saçtıktan sonra tekrar sürmek. (Atlıhisar * Şuhut -Af.; Yakaköy * Gelendost -Isp.; Alayunt -Kü.; * Fethiye -Mğ.)

çalmak : biçmek. (Darıveren * Acıpayam -Dz.)

çanaklamak : *1.* ekin iyice kök salmak. (-Nğ.)

çarmıklanmak : bir tohum başak çıkarmak, cücüklenmek. (* Bodrum -Mğ.)

çatma kovmak : harman dövmek. (İshaklı * Çivril -Dz.)

çavamak : buğday filizleri başak vermeden uzamak. (-Ur.)

çavmak : ekinler başak vermeden boy atmak, uzayıp yükselmek. (* Kilis -Gaz.)

çayramak : ***1.*** hasada erişmek. (* Eğridir -Isp.) ***2.*** ekin susuzluktan kurumak. (-Krş.)

çec etmek : samanından ayrılmış taneleri kalburdan geçirerek yığmak: Harmanı çec ettiniz mi? (* Ermenek -Kn.)

çecitmek : samanından ayrılmış buğdayı gözerden geçirerek yığmak. (Uzuncaburç * Silifke -İç.)

çeç etmek (çej etmek) : iri samandan buğdayı ayırmak. (* Ağın -El.; -Ml.; * Ermenek -Kn.)

çeçlemek : ekini, döğenlemek üzere harmana dökmek, yaymak. (* Ağın, * Keban -El.)

çelerimek : ekinler kuvvetlenmeğe başlamak. (Tepeköy * Torbalı -İz.)

çelermek : ekinler yeşermek. (Güdübez * Sandıklı -Af.; Yukarıkaraçay * Acıpayam -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.)

çelmek çelmek : harman savrulurken, tanelerin üzerindeki çelmikleri yaba ile almak. (İshaklı * Çivril -Dz.)

çepinlemek (çepirlemek) : tarlayı çapalamak : Bugün havayı güzel gördüm de bâçeyi çepinledim. (-Es., * Zile -To.; * Keskin -Ank.)

çeş çıkarmak : harman savurmak : Bugün beş tane çeş çıkardık. (Dişli * Bolvadin -Af.)

çeşlemek : harmanda, buğday ve arpa samandan ayrılmak. (* Kargı -Çr.)

çığlamak : mısır tanelerini koçanından ayırmak. (Alayunt -Kü.)

çiğleme : işlenmemiş tarlayı sürme. (Tokat -Es.; -To.)

çitelemek : mısır tanelerim koçanından ayırmak. (Moraca * Çal -Dz.)

çizmek : çapalanacak mısır sıralarının arasını sabanla çizmek. (Ceylanköy * Lüleburgaz -Krk.)

çöllemek : tarlayı ekmek. (İrişli, Bayburt * Sarıkamış -Kr.)

dalarmak : arpa, buğday olgunlaşmaya başlamak. (-Çr.)

darazlamak : toprağı iki defa sürmek. (İncirli -Bil.; * Ermenek köyleri -Kn.)

delilenmek : mısır, buğday, arpa, fasulye tane tutmak, olgunlaşmaya başlamak : Dağa dün ektun tarlayı, ne vakit denleneceğidi. (Güney * İkizdere -Rz.)

dımışkılamak : toprağı çapalamak, düzeltmek. (-Nş.)

dırtmıklamak : biçilmiş ekinlerin döküntülerini tırmık ile tarayarak toplamak. (* Bor -Nğ.)

dincetmek : tarlayı nadasa bırakmak. (Kuşbaba * Bucak -Brd.)

diretmek : demet haline getirilmiş tahılı ıslanmaması için birbiri üzerine yığmak. (Zıgana * Torul -Gm.)

ditdirivermek : tarlayı gelişigüzel sürmek. (Sofular * Eğridir -Isp.)

don atmak : ekilen tohum dondan bozulup çıkmamak. (Aliköyü -Isp.; * Antakya köyleri -Hat.)

don kesmek : tarlada çalışan birkaç kişiden biri diğerlerini geriye bırakmak için önlerine geçerek kazmak, (Salarha köyleri -Rz.)

dörtleme : tarlayı dördünce kez sürme : Tarlayı dörtlemeyince ekmem. (* Dinar -Af.; Yassıviran Senirkent -Isp.; -Kü.; Tokat -Es.; -Çr.; * Merzifon köyleri -Ama.; Zencidere -Ky.; Bahçeli * Bor -Mğ.; * Ermenek -Kn.; * Anamur -İç.; * Lüleburgaz -Krk.)

dürü düşürmek : ekin biçen bir adam bir gidişte biçtiği sapları düzgün bir şekilde sıralamak. (Çilehane * Reşadiye -To.)

ekelemek : ***1.*** tarlayı ikinci kez sürmek. (Yayla, Başpınar, * Tefenni, Kayadibi * Yeşilova, Kozluca, Çebiş, Hacılar -Brd.) ***2.*** tohumları tarlaya gelişigüzel dikmek. (* Alucra -Gr.) ***3.*** tohum ekmeden önce tarlayı ekime hazırlamak için sürmek. (Eymir * Bozdoğan -Ay.) ***4.*** tohumu seyrek olarak saçmak. (-Isp.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; -Ky.)

ekme : tarlaya tohum ekme işi. (Eğrigöz * Emet -Kü.)

ellikleme : ekin biçerken bir elin kavrayabildiği kadar kısmını avucunun içine alma. (Hacımuslu * Ilgaz, * Kurşunlu -Çkr.; * Kargı -Çr.; -Ank.)

elpme : toz toprak içine karışmış arpa, buğday gibi şeyleri avuç içinde üfleyerek ayırma. (-Çr.)

elpmek : tahılı savurmak. (* Kemaliye -Ezc.)

esmek : tahılı savurarak temizlemek. (Harput -El.)

evin bağlamak : ürün tanelenmek, tane bağlamak, olgunlaşmak. (* Ermenek -Kn.)

evismek : ***1.*** arpa, buğday, bulgur gibi tahılların kepeklerini ayırmak. (* Kilis -Gaz.; -Mr.; Civanyaylağı * Mersin -İç.; * Bodrum -Mğ.) ***2.*** tarla sürülürken yabancı otları toplamak. (Eymir * Bozdoğan -Ay.)

evsilemek (evsmek) : tahılın içindeki yabancı cisimleri, çöpleri elle ayıklamak, üzerinden üzerinden almak. (Kavak * Yeşilova, Karamanlı * Tefenni -Brd.; Sürez * Bozdoğan -Ay.)

evzelemek : buğday ya da arpa başaklarını el ile ufalayarak tanelerine bakmak. (* Uluborlu -Isp.)

eyha yapmak : tarlayı gübrelemek, verimli hale getirmek. (Bayadı -Or.)

ferketmek : tarlayı bir yıl boş bırakmak. (-Ks.)

fışıramak : gübre asitlenerek kabarcıklar çıkarmak. (* Düzce -Bo.)

firalanmak : tahıl alt ve üstüne saçak salmak, çimlenmek. (* Şarkîkaraağaç -Isp.)

firezine ekmek : ekin biçildikten sonra tarlayı sürdürüp tekrar ekmek. (* Bor -Nğ.)

garık çekmek : tarlada çapa ile ark açmak. (Darıveren * Acıpayam -Dz.)

garımak : tarlada ürünler fazlaca olgunlaşıp, kendiliğinden dökülmek, boşa gitmek. (Kuzköy * Akkuş, Danışman * Fatsa -Or.)

gayrukmak : mısır tarlasını beklemek. (* Çarşamba -Sm.)

gemlemek : harman sürmek. (Ergan, Mollaköy, Mismikör -Ezc.)

genlemek (genlenmek , gennemek) : tarla birkaç sene ekilmeyerek dinlenmek, kuvvetlenmek : Tarla yedi seneden beri iyice genledi. (Kaya * Fethiye -Mğ.)

gevermek : bahçeyi sularken kürekle suya yol açmak. (Şabanözü * Polatlı -Ank.)

gevişe gitmek (gevişmek) : orakla ekin biçerken yarış yapmak : Haydin bir gevişe gidelim. (* Merzifon ve köyleri -Ama.)

gevremek : ***1.*** Ekin olgunlaşmak. (* Kurşunlu -Çkr.; Ersis * Yusufeli -Ar.) ***2.*** ekinin biçilme zamanı geçmek. (Erkinis * Yusufeli -Ar.) ***3.*** ekin susuzluktan kurumak. (-Kü.; -Ank.; Afşar * Pınarbaşı -Ky.)

geyislemek : mısır, nohut vb. şeyleri ayaz vurmak. (Kayadibi * Yeşilova -Brd.)

gıranmak : değirmen taşını dişemek, düzeltmek. (Çamova * Divriği -Sv.)

girmek : arpa, buğday biçilecek olgunluğa gelmek : Arpalar bir haftaya kadar girecek. (Larnaka, -Kıbrıs)

göceklenmek : ekin uygun koşullar içinde büyümek, yükselmek. (* Aksaray, * Bor -Nğ.; -Ada.)

gözemek : buğday, çavdar vb. ürünleri gözer denilen iri delikli kalburdan geçirmek. (-Çkl.)

gümül yapmak : biçilmiş ekinleri yığmak. (İshaklı * Çivril -Dz.)

güre olmak : toprak ekilecek duruma gelmek. (* Bünyan -Ky.)

halazlamak : toplanan üründen dökülen tohum sonradan çıkmak. (Bulkaz * Çivril -Dz.; Yeğren * Beyşehir -Kn.)

harlamak : ekin ya da bağ sıcaktan, sam rüzgarından etkilenerek kavrulmak. (Kemaliye * Alaşehir -Mn.)

harman çarşlamak : harman döğmek için buğday saplarını harman yerine yaymak. (* Hozat -Tn.)

hasıl etmek : toprağı iyi işlemek. (Eşke * Divriği -Sv.)

hasıllamak : toprağı ekime hazırlamak. (Yeniköy -Ba.; * Bafra -Sm.; Çilehane * Reşadiye -To.; * Kelkit ve köyleri -Gm.; Çamova * Divriği -Sv.; Ceylân * Lüleburgaz -Krk.)

heklemek : toprağı sürmek: Ahmet tarlayı hekledi. (-Gr.)

hel olmak : toprak yumuşak olmak: Bu yağmurda tarla bütün hel olur. (Nefsiköseli * Görele -Gr.)

hergetmek : bir sene dinlenmiş tarlayı tekrar sürmek. (Kavşit * Sungurlu -Çr.; * Merzifon -Ama.; Eğin * Akçadağ -Ml.)

herk aktarmak : tarlayı sürmek, toprağı altüst etmek. (-Gr.)

herk etmek : ***1.*** tarlayı sürüp dinlenmeye bırakmak. (* Bayramiç -Çkl.; Dadanı -Bo.; -Çkr.; Çıkrık * Mecitözü -Çr.; * Boyabat -Sn.; * Vezirköprü -Sm.; * Zile -To.; Boğazcık * Perşembe, Kuzköy * Akkuş, Bayadı -Or.; -Tr. ve çevresi; Yavuz * Şavşat -Ar.; -Ezm.; -Kr.; * Refahiye ve çevresi -Ezc. ve köyleri; * Hozat -Tn.; * Hekimhan -Ml.; Çepni * Gemerek, * Gürün, * Koyulhisar, -Sv.; -Yz.; Keşanuz -Ank.; Ömerhacılı * Kaman -Krş.; -Kn.; * Kozan -Ada.) ***2.*** tarlayı ilk kez sürmek. (-Or.; Ömerhacılı * Kaman -Krş.) ***3.*** çift sürmek. (* Refahiye -Ezc.)

hevkirmek : ekinleri orakla biçerek düzensiz demetler yapmak. (Genezin * Avanos -Nş.)

hızan etmek : ürünün tozunu savurmak. (-Ezc. ve köyleri)

hondermek : ekin biçmek. (Mezirme * Hekimhan -Ml.)

hopur etmek : ***1.*** toprağı bel ya da kazmayla derin kazmak. (Nize -Ky.) ***2.*** ormandan tarla elde etmek. (* Kadirli -Ada.)

ığıtlamak : tahılı rüzgârda savurarak samanından temizlemek. (* Gürün -Sv.)

ımırgılamak : tahıl topraktan çıkmak, filizlenmek. (Yenice * Akşehir -Kn.)

içlenmek : mısır olgunlaşmak. (* Kandıra -Kc.)

iğlenmek : tohum toprakta filizlenmeye başlamak. (-Ada.)

ikilemek (ikilemek, ikilamak, ikizlemek) : ***1.*** tarlayı iki kez sürmek, aktarmak. (Çığrı * Dinar -Af.; Yassıören * Senirkent, * Sütçüler ve köyleri, * Eğridir ve köyleri, * Gelendost, Bağıllı * Şarkîkaraağaç, Sücüllü * Yalvaç -Isp.; Kuşbaba * Bucak -Brd.; Yukarıseyit * Çal, Çöplü * Çivril, Oğuz * Acıpayam, Honaz ve köyleri -Dz.; Sürez * Bozdoğan -Ay.; Yeniköy, * Susurluk ve çevresi -Ba.; Fili * Biga -Çkl.; Cumalıkızık -Brs.; * Emet ve çevresi -Kü.; Tokat -Es.; * Akyazı ve

çevresi -Sk.; * Düzce -Bo.; * Devrek -Zn.; * Kurşunlu, Saray, -Çkr.; * İskilip -Çr.; -Sn.; * Çarşamba -Sm.; * Taşova, * Merzifon ve köyleri -Ama.; * Zile ve köyleri, Hayati * Erbaa, * Artova -To.; * Maçka ve köyleri -Tr.; Zigana * Torul, Uluşiran * Şiran -Gm.; Ersis * Yusufeli -Ar.; -Kr. ve köyleri; * Ağın -El.; Aşudu * Darende -Ml.; * Nizip -Gaz.; * Afşin ve çevresi -Mr.; * Antakya ve köyleri -Hat.; * Şarkışla, Eşke * Divriği, * Koyulhisar, Çepni * Gemerek, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; * Keşanuz, Çanıllı * Ayaş -Ank.; Ömerhacılı * Kaman -Krş.; Afşar aşireti * Pınarbaşı, * Bünyan, Zencidere -Ky.; Bahçeli * Bor -Nğ.; Akçalar * Seydişehir, * Ermenek -Kn.; * Mersin ve köyleri, * Anamur, * Mut ve köyleri -İç.; Taşağıl, Erenyaka * Akseki -Ant.; * Milas, Yerkesik, Ceylan, Kaya, Dont * Fethiye -Mğ.; Çavuşköy * Babaeski, Ceylan, * Lüleburgaz -Krk.; * Saray -Tk.) ***2.*** toprağı hem enine hem boyuna sürmek. (* Alaşehir -Mn.; * Hozat -Tn.) ***3.*** mısırların, sebze fidelerinin diplerini ikinci kez doldurmak, çapalamak. (Sarıca * Gölköy, Kuzköy * Ünye -Or.; Haçavera * Maçka, -Tr.; -Rz.) ***4.*** bağı yazın sürmek. (Bekilli * Çal -Dz.) ***5.*** tarlada topak halinde kalmış toprakları ezmek. (-Gr.)

işlemek : mısır tanelerini ayırmak. (Aliköy * Çaycuma -Zn.)

kabalamak : tarlayı ikinci kez sürmek. (Kargı * Tosya -Ks.)

kabalamak : tahıl, pamuk ya da samanı ölçerken kaba sıkıştırmadan, bastırmadan koymak. (* Yalvaç -Isp.; Honaz -Dz.; Tokat -Es.; * Kurşunlu -Çkr.; Höketçe * Saimbeyli -Ada.; * Mersin -İç.; Yerkesik -Mğ.)

kardaşlanmak : ekin kökünden çatlamak. (-Ada.)

katlamak : tarlayı sürmek. (* Silifke -İç.)

kavramak : ***1.*** küçük orakla ekin biçmek. (* Uluborlu -Isp.; Söğüt -Dz.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; * Artova -To.) ***2.*** el ile ekin yolmak. (* Keçiborlu -Isp.; * Koyulhisar -Sv.; Şabanözü * Polatlı -Ank.)

kelemeye bırakmak : tarlayı birkaç yıl dinlenmeye bırakmak. (Söğüt, Honaz -Dz.)

kelle çekmek : biçilmiş buğday destelerinden tohum için iyi başakları seçmek. (* Merzifon -Ama.)

kemrelemek : gübrelemek. (* Düzce -Bo.)

kepertmek : dibekte tahıl dövmek. (Tepeköy * Torbalı -İz.; -Kü.; Aşağıkayı * Küre -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; * İskilip -Çr.; Küçükisa * Zile, * Artova -To.; Uluşiran * Şiran -Gm.; -Ml.; Tavşanlı * Hafik -Sv.; * Bor -Nğ.; * Anamur, * Silifke -İç.)

kermelemek : gübreyi bir yere doldurmak ya da sıvamak: Govanların ağzını kermele. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

keşanlamak : tırmıkla tohumu örtmek. (-Sm.; -Sn.)

keşlemek : düzgün olmayan tarlayı düzlemek. (* Ergan -Ezc.)

kıflamak : arpa, buğday vb. tahılın başını koparmak. (-Ml.; * Afşin ve köyleri -Mr.)

kokurdamak : ekin olgunlaşmaya başlamak. (-Kn.)

kol almak : bir kişi mısır tarlasında bir sıra yer çapalamak. (Çayağzı * Şavşat -Ar.)

koşmak : sürmek (toprak için): İlkbaharda herkes tarlasını koşar. (Balıklı * Şavşat -Ar.)

koşum gezdirmek : tarlayı sürerken saban değiştirmek. (Yakademirciler -Zn.)

kovramak : elle ekin yolmak. (Karamanlı * Tefenni -Brd.)

köceklenmek : sonbaharda ekilen buğday iyice köklenmek. (* Ağın -El.)

kötürümlemek : buğdayın içindeki iri samanı kalburlamak. (İğdecik -Isp.; Belönü, Hisarköy -Brd.; Alâattin * Acıpayam -Dz.)

kursağa binmek : ekin başak tutmaya başlamak. (Bayat * İskilip -Çr.)

küpürmek : saman, toprak, tahıl vb. şeyleri el ya da kürekle itelemek. (Civanyaylağı * Mersin -İç.)

lesker : toprağı kazmaya yarayan bir tarım aracı, bel. (Şimşirli, Güneyce * İkizdere -Rz.)

magallamak : tarla ve bahçeyi çapalamak. (* Şiran -Gm.; * Aşkale -Ezm.)

mangıfına vermek : tarlayı ürün karşılığında kiraya vermek. (Demirkapı * Susurluk -Ba.)

mazıl kalmak : tarla sürülmeden kalmak. (Orhaniye * Marmaris -Mğ.)

mongar etmek : harmandaki sapları yaba ile altüst etmek. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

ölçermek : harman döverken dışarıya taşan sapları dövenin altına atmak. (-Gaz.)

öyünnük almak : değirmende bir öğünlük un öğüttürmek için başkasının sırasını almak: Mustafa mısır öğütüyordu, götürdüğüm mısırı öğütmek için bana öyünnük verdi. (Salman * Akkuş -Or.)

perelemek : suyu tarlaya iyice akıtarak sulamak, tarlayı suya doyurmak. (Kabaağaç * Fethiye -Mğ.)

poçğetmek : sürülen tarlayı düzeltmek: Biz tarlamızı poçğetmedik. (Kaptanpaşa köyleri * Çayeli -Rz.)

sap çekme : biçilen ekini harman yerine götürme işi. (* Düzce -Bo.)

sıvarmak : sulamak. (* Ödemiş -İz.; * Emet -Kü.; -Sv.)

sıyınmak : çapa ile toprağı temizlemek. (Bayadı -Or.)

som savurmak : dövülmüş harmanda, samanla karışık buğdayı savurmak. (-Sn.; -Sm.)

soyalamak : ekin, bir kökten birkaç sap birden vermek. (Çanıllı * Ayaş -Ank.)

suğarmak : bol sulamak: Hopu aç da tarlayı suğarak. (* Hozat -Tn.)

susamlamah : ekin serpilmek, büyümek: Tarla susamlamış. (Genezin * Avanos -Nş.)

talazlamak : ürün kaldırıldıktan sonra dökülen tanelerden ertesi yıl yeniden ürün almak. (Arıcaklar * Gölpazarı -Bil.)

tapanlamak (tapan çekmek, tapan etmek, tapannamak) : yeni ekilen tarlanın tohumunu kapatmak için sürgü çekmek, düzeltmek. (Tepeviran * Gebze -Kc.; * İskilip -Çr.; Aşağı Irmak * Ardanuç -Ar.; * Kemaliye, Cenciğe -Ezc.; * Ağın -El.; * Şarkışla ve çevresi, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; Haydarbeyli -Yz.; Hıdırlar, Pazar * Kızılcahamam -Ank.; * Bor, -Nğ.)

tebürlemek : tahılın taşını ayıklamak. (* Maçka ve köyleri -Tr.)

telbis etmek : tarlayı sulamak, ekilebilecek duruma getirmek. (* Ağın -El.)

tepirlemek : tahılın taşını ayırmak, elemek. (* Bergama, * Bornova -İz.; Rumeli göçmenleri -Brs.; * Kemaliye -Ezc.; Harput -El.; -Sm.; * Keskin -Ank.; -Ada.)

terbiz etmek : ekilmeden önce kurumuş tarlayı sulamak. (-Ama.; -Ky.)

terslemek : tarlayı gübrelemek. (-Uş.; * Eğridir ve köyleri, * Sütçüler ve köyleri, * Gelendost -Isp.; -Brd.; Oğuz * Acıpayam, Çöplü * Çivril -Dz.; * Bozdoğan, Yazırlı * Nazilli -Ay.; * Alaşehir -Mn.; Tepeviran * Gebze -Kc.; Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; Çanıllı * Ayaş -Ank.; -Nğ.; * Ermenek -Kn.; * Mut ve köyleri -İç.; * Milas -Mğ.)

tığlamak : ekin yeni fışkırmak. (* Kurşunlu -Çkr.; * Bor -Nğ.)

tınar etmek : harmanı savurmak için toplamak, yığmak. (-Ks.)

üğüdmek : öğütmek. (Koyundere * Ahıska -Kr.)

üğünmek : öğütülmek. (-Ml.)

üzdermek : ekini üstten biçmek. (* Hozat -Tn.)

velen etmek : bir yıl sonra ekilecek tarlayı sürüp hazırlamak. (Firaktın -Ky.)

verlemek : toprağı çapalayıp, ayıklamak. (* Ahlat -Bt.)

yabalamak : döven sürüldükten sonra, ürünü yabayla aktarmak. (İğdecik -Isp.)

yandırma : tarlayı, ertesi yıl ekmek için bir kez sürüp bırakma. (Yukarı Kale * Koyulhisar -Sv.; * Marmaris, * Milas, -Mğ.)

yardırmak : buğday vb. öğüttürmek. (İncekum * Silifke -İç.)

yarmak : öğütmek (buğday vb.). (İncekum * Silifke -İç.)

yedin olmak : ekin, çiçeklenme sırasında yağmur yağması nedeniyle başaklanamamak. (Orhanlı * Seferihisar -İz.)

yepezlenmek : ekin, büyümeye başlamak. (Büyük Kabaca * Uluborlu -Isp.)

yersimek : tahıl, nemlenerek, topraksı topraksı kokmak. (* Gürün -Sv.; Hisarcık -Ky.)

yüz bozmak : ekilen ve ekilmeyen tarlayı çatal sabanla bir kez sürmek. (Belviran * Gerze -Sn.)

ziftimek : ürünü elle toplamak, ayırmak. (* Eğridir köyleri -Isp.; -İç. ilçe ve köyleri)

D. HASAT VE HARMAN İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

afara : harman yerindeki hububatın taş ve toprakla karışık kalıntısı. Çepnidere * Turgutlu, Dombaylı * Salihli -Mn.; * Viranşehir, * Akçakale, * Siverek, * Hilvan, * Suruç, * Birecik, Bozova, -Ur.; * Kilis, -Gaz.; * Göksun köyleri, Eldelek * Elbistan, Kötüre, * Afşin, -Mr. ve çevresi; Başlamış * DörtyoI, Türkmen aşireti, Amik ovası, * Reyhanlı, Gâvurdağı, * Kırıkhan, Hisarcık * Yayladağı -Hat.; Mercin * Ceyhan, -Ada.)

ayalama (I) : harman döğülüp kalktıktan sonra, harman yerinde kalan toz ve samanla karışık taneler. (Bademli * Dinar, Balçıkhisar -Af.; * Keçiborlu ve köyleri, Yassıviran * Senirkent -Isp.; Yukarıkaraçay * Acıpayam, İsabey * Çal -Dz.; Tokat -Es.; Boyaca * Daday -Ks.; * Karaman -Kn.)

biçim : ekin kaldırma. (-Tr.; -Gm.; Erkinis * Yusufeli, * Şavşat -Ar.; Kızılçakçak * Arpaçay -Kr.; Kerkük)

camala : harman sonu düzenlenen eğlence. (Bereketli * Tavas -Dz.; Ulucak * Menemen -İz.)

cıvıl : mısırın koçanları koparılmadan kesilerek yapılan yığın. (-Or. ve çevresi)

cuvul : mısır yığını. (-Sn.; * Çarşamba -Sm.; Gavraz * Bolaman -Or.)

cül : mısır saplarından yapılan yığın. (* Ünye -Or.)

çaç : buğday yığını. (-Çr.; Uluşiran * Şiran -Gm.)

çalak : biçilen ekinlerin bir sırada olması. (* Beypazarı -Ank.)

çeç (cec, ceç, cej, ceş, cez, cığe, cığı, çec, çecik, çeş, çiç, çiçi) : savrularak samanından ayrılmış tahıl yığını. (* Sandıklı ve çevresi, Dişli * Bolvadin, * Dinar ve köyleri, Atlıhisar, * Şuhut -Af.; * Eşme ve köyleri -Uş.; * Keçiborlu, Yakaköy, Çaltı * Gelendost, * Eğridir ve köyleri, Çandır * Sütçüler, Uluğbey * Senirkent, Örkenez * Yalvaç, Aliköyü -Isp.; Yayla, Karamanlı * Tefenni, Çuvallı * Yeşilova, Cebiş, Kozluca, Çeltikçi -Brd.; Bereketli * Tavas, Darıveren,

Yukarıkaraçay, Alâattin, Dedesil * Acıpayam, Çıtak, Zeyve, Ekse * Çal, Kavakköy, İshaklı, Honaz, Bulkaz * Çivril, * Sarayköy ve köyleri, Tekkeköy -Dz.; Alanlı -Ay.; Tepeköy * Torbalı, * Urla -İz.; * Alaşehir ve köyleri -Mn.; Yeniköy -Ba.; -Brs.; * Sivrihisar, Bozan -Es.; * Kandıra -Kc.; -İst.; Akköy * Çaycuma, * Safranbolu -Zn.; -Ks.; * Kurşunlu, Saray -Çkr.; -Çr.; Öşek * Boyabat -Sn.; Muscali * Çarşamba, Balaç -Sm. ve köyleri; Kızık, Çamlıbel * Artova, Çayır * Zile, * Taşova, Hayati * Erbaa -To.; * Merzifon ve köyleri, Sarayözü, Ezine, Eraslan, Suluca, Zana -Ama.; Karakuş bucağı köyleri * Ünye, * Fatsa -Or.; * Şebinkarahisar, Piraziz -Gr.; -Tr.; Korzaf * Şiran, Havsu * Kelkit, * Bayburt -Gm.; * Refahiye ve çevresi -Ezc.; * Ağın, * Keban -El.; -Ml.; -Gaz.; Ağrakos * Suşehri, Ortaköy * Şarkışla, Telin, Çöplü * Gürün, Savrun * Divriği, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; -Yz.; Ağaeli * Kalecik, Karahoca, Çayırlı * Haymana, Çanıllı * Ayaş, * Bala -Ank.; * Mucur -Krş.; * Bünyan, Erkilet, Zencidere, Hisarcık, İsgöbü -Ky.; * Bor -Ng.; * Ereğli, * Karaman, * Karapınar, Uğurlu, Çukurbağ * Ermenek ve köyleri, Tömek, Argıthanı, Çakırlar, Göcer, Hatip, Güvenç -Kn.; Doğanbeyli -Ada.; Uzuncaburç * Mersin, * Anamur, Beci * Mut, Yanpar, Buluklu -İç.; Mahmutseydi * Alanya, Çini * Akseki, Kışla * Elmalı, * Serik -Ant.; * Fethiye ve köyleri -Mğ.)

çeğil : harman savrulduktan sonra ayrılan tahıl yığını. (Karabüzey * Araç -Ks.)

çej : saplı buğday yığını. (Aksaray -İst.)

çeneyh : tarladan pamuk toplama (hk.). (* Iğdır -Kr.)

çinebaşı : iri gözlü kalburdan geçen buğday taneleriyle taş toprak karışık olarak harmanda kalan küçük yığın. (Şabanözü * Polatlı -Ank.)

çıg : harmandaki taneli hububatın bir araya toplanması. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

çıgıtlı : pamuğu tarladan toplama: Arkadaş çıgıtlıya gidelim. (Yenice -Mr.)

çöğör : mısır ve buğday saplarının tarla yüzünde kalan kısmı. (* Gölköy -Or.; Piraziz -Gr.)

çömelti : tarlada yığınların yanına yapılan küçük küme. (* Kurşunlu -Çkr.)

çömen : ot ve mısır saplarından yapılan küçük yığın. (Çamköy, * Piraziz, Kemaliye, Nefsiköseli * Görele -Gr.)

çörek : sürülmekte olan harman. (Bademli * Dinar -Af.; * Mersin ve köyleri -İç.)

çöte : ekin bağlarının üçü dördü, kök kısmı aşağıya, başak kısmı yukarıya getirilerek yapılan yığın. (* Ünye ve köyleri -Or.)

çuğul : tahıl demetlerinin saplarından yapılan yığın. (* İzmit, * Kandıra -Kc.; * Gerze -Sn.; -Sm.; Çayır * Zile -To.)

çürek : harmanda sapların büsbütün dökülerek saman olması. (Karaisalı -Ada.)

dırmıntı : ürün toplandıktan sonra geriye kalan ve tırmıkla toplanan döküntüler. (Kızılköy * Dinar -Af.)

dıvrak : biçilen ekinleri, başakları içeriye gelmek üzere yerleştirerek yapılan yığın. (Buğa -Ama.)

dokurcun : çeşitli sayılardaki ekin demetlerinden yapılmış yığın. (* Bergama -İz.; Yeniköy, * Susurluk -Ba.; Çalıca * Hendek -Kc.; -Gaz.; -Ed.; * Vize, Ceylanköy * Lüleburgaz, Çavuşköy, * Babaeski -Krk.; * Saray, Türkgücü * Çorlu -Tk.)

dömet : tarladaki ekin yığını, demet. (İğdir * Çivril -Dz.)

eğenz : ekin biçildikten sonra toprakta kalan köklü sap. (Güzelsu * Akseki -Ant.)

enek : yığın, demet. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri -Mr.)

enel : *1.* ekin biçilirken aynı boyda biçilen kısım. (Darıveren * Acıpayam -Dz.) ***2.*** tarlada imece halinde çalışan işçilerin bir seferde çapaladıkları ya da biçtikleri kısım. (Örkenez * Yalvaç -Isp.; Başpınar * Tefenni -Brd.; Oğuz * Acıpayam -Dz.)

evsmek : harman aktarıldıktan sonra diğren ile saplarını yüze çıkarmak. (Bozan -Es.)

ferez : ekin biçildikten sonra tarlada kalan kısım. (Vazıldan * Divriği -Sv.; -Kn.)

fırnat : orakla ekin biçildiğinde elde edilen ekin sapı demetçiği. (Ömerhacılı * Kaman -Krş.)

fiğen (fiğin) : ekin destelerinden yapılan yığın. (Aşağı Kayı * Tosya -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; Gürcü * Kızılcahamam -Ank.)

firat : daha ekinler biçilmeden yemeklik un yapmak için ilk olgunlaşan üründen yapılan harman. (Hüyüklü * Yalvaç -Isp.)

firek : ekin saplarından yapılan deste. (-Kü.)

firez : biçilmiş tarlada kalan tahıl kökleri, anız. (-Ml.; -Gaz.; Izgın * Elbistan, * Afşin, -Mr.; Amik ovası Türkmenleri * Reyhanlı, * Antakya ve köyleri -Hat.; Çepni, Karaözü * Gemerek, * Kangal, Çöplü, * Gürün -Sv.; Karakız -Yz.; * Kızılcahamam -Ank.; -Ky. ilçe ve köyleri; * Bor -Ng.; -Ada. ilçe ve köyleri; * Mersin -İç.; * Bodrum, -Mğ.; -Ed.)

gebece : El ile yolunan arpa ve buğdayın başaklar içeri, kökler dışarı gelecek şekilde yapılan yığınları. (Atlıhisar -Af.)

geben : tarlada biçilen ekinin saplarından yapılan yığın. (Çilehane * Reşadiye -To.)

gem : harman yeri. (Pazarcık * Keskin, Mühye -Ank.)

gevik (gevinti) : savrulan harmandan arta kalan ezilmemiş, iyi dövülmemiş başak. (Bulkaz * Çivril -Dz.; Pınarlıbelen * Bodrum -Mğ.)

gıgış : harmandan artan iri saman. (Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.; Yanpar -İç.)

gıntıma : ekin biçildikten sonra harmana başlamadan önce acele gereken ihtiyaçlar için bir iki yığından yapılan geçici harman ve bu harmandan elde edilen ürün. (Sarı * Merzifon -Ama.)

goda : harman yerinde açılan çukura saman ya da tahıl konulup üzeri samanla kapatıldıktan sonra çamurla sıvanıp yaza saklama. (* Nizip -Gaz.)

göbelek : ekin demetleri yığını. (-Isp.)

gömül : ***1.*** biçilmiş ekin yığını. (Bekilli * Çal -Dz.; * Bodrum -Mğ.) ***2.*** on iki destenin meydana getirdiği yığın. (* Sandıklı -Af.)

gübelek : küçük harman yığını. (* Tire -İz.)

gümbül : biçilmiş ekin yığını. (Çomaklıdede * Korkuteli -Ant.)

güyül : başaklar içeri kökler dışarı gelecek şekilde yığılmış ekin yığını. (Kılandıros * Sandıklı -Af.)

halaqa : ortası boş, bilezik şeklindeki ekin sapı yığını. (Ömerhacılı * Kaman -Krş.)

hanıt : harmanın buğdayı alındıktan sonra geride kalan saman yığını. (-Hat. ilçe ve köyleri)

hap : harman yığını. (* Şavşat ve köyleri -Ar.)

harın : tarladaki buğday, arpa vb. şeylerin büyük yığınları. (Bengü * Bafra -Sm.)

harıs : ekin biçildikten sonra toprakta kalan köklü sap. (-Sv.; -Ky.)

hayan : başakların dövüldükten sonraki durumu. (-Vn.)

hel : harman sıyırgası. (Şıhlar * Ulubey -Or.)

heyder : ekin yığını. (Saçak * Çerkeş -Çkr.)

hılt : harmanda tam saman haline gelmemiş ekin. (-Ml.; Çöplü * Gürün -Sv.)

hotare : harman yerinde ürün saplarından yapılan yığın. (Karkın * Çumra -Kn.)

hoyder : biçilmiş ekin yığını. (Saçak * Çerkeş -Çkr.)

huğlu : biçilen mısır saplarının iyice kuruması için tarlada yapılan yığın. (Aliköy * Çaycuma -Zn.)

ındır : harman yeri. (-Ky.)

ıramas (ıramaz, ırambas) : ***1.*** harmandaki dövülecek ya da sürülecek sap yığını. (-Af.; * Uluborlu, * Senirkent -Isp.; İshaklı, Çıtak * Çivril -Dz.; -Kü. ve köyleri) ***2.*** tarlada yığın yapılan biçilmiş ekin: Dört dönüm yere ancak üç ıramas yapabildik. (Kavak * Yeşilova -Brd.)

ıravık : biçilmiş ve demetlenmiş ekin. (Yarımca * Emirdağ -Af.)

kabak : ekin sapı yığını. (Ömerhacılı * Kaman, -Krş.)

kafkal : büyük ekin destesi. (Hisarcık * Yayladağı, * Antakya -Hat.)

karım : harmanda savurmak için tınazdan ayrılan bölüm, parça. (* Ilgaz, * Kurşunlu -Çkr.)

kasar : ***1.*** savrulmuş tahılın başaklı kısmı. (* Dörtyol -Hat.; -Ada.; Karadiken * Tarsus -İç.) ***2.*** harmandan sonra toprakta kalan ve yeniden biten samanlı tane. (* Tarsus -İç.)

kasrın : iri saman, harman artığı. (* Antakya -Hat.)

kaşal : harman yerinde kalan toprak ve taşla karışık tahıl artığı. (* Kurşunlu -Çkr.)

katma : biçilmiş ekin, arpa bağlamı (yirmi bağlam bir araba eder). (Türkmen aşireti * Sarıkamış, * Selim -Kr.)

kazıklama : buğday biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap. (* Çivril -Dz.)

kelete : küçük harman. (Veryanlıköyü -Mr.; * İncesu -Ky.; * Bahçe, -Ada.)

kes : harman savrulduktan sonra yerde kalan taşlı ve samanlı buğday. (Güney, Karagöz, * Yeşilova -Brd.; Kocaburgas * Bandırma -Ba.; * Darende -Ml.; Yerkesik -Mğ.)

kıntıma : ekin biçilirken harmana başlamadan önce ivedilikle gereksenmeler için bir iki yığından yapılan geçici harman ve bu harmandan elde edilen ürün. (* Merzifon ve köyleri -Ama.)

kırmaçek : harman kaldırılırken fakirlere ve çocuklara dağıtılan buğday. (* Nazimiye -Tn.)

kırpı : ekin biçilirken tarlaya dökülen başaklar. (* Ahlat -Bt.)

kıyık : mısır buğday vb. tahılların biçildikten sonra toprakta kalan kökleri. (Kaleyaka * Perşembe -Or.)

kızmık : harman savrulup taneleri elenirken gözlerin üstünde kalan kapçık ve taneli saman. (Kızılköy * Dinar -Af.)

kitiz (kitiş) : biçilmiş arpa saplarının yığını, bağlam. (-El.; -Ml.; * Nizip -Gaz.)

kotolcak : mısır kesildikten sonra sapının toprakta kalan kısmı. (Mollaveyis * Pazar -Rz.)

küllük : harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan tahıl, saman vb. kalıntılar. (* Demirci -Mn.)

lamlı : harmanda savrularak buğdaydan ayrılmış saman yağını. (Kavşit * Sungurlu -Çr.)

manga : biçilmiş ekin yığını. (Darıveren * Acıpayam -Dz.)

melağma : harman yerine yığılmış ekin demetleri. (* Lâpseki -Çkl.)

miytan : harman yerinde kalan çok çöplü, taşlı buğday kümesi. (Çiftepınar * Mersin -İç.)

namlı (namlu, namnı) : ***1.*** samanından ayrılmamış arpa, buğday yığınları. (Kemallı * Ezine -Çkl.; -Kü.; -Ada.; * Mut köyleri -İç.) ***2.*** samanından ayrılmış ama elenmemiş arpa, buğday yığınları. (Anbanaz -Af.; * Keçiborlu çevresi -Isp.; Güney, Horoz, Karaköy * Yeşilova, Sertaç, Bozlar -Brd.; Dedeköy * Çal -Dz.; -Kü.; Bayındır * Bergama -İz.; -Ezm.; Hacar * Kilis -Gaz.; -Mr.; -Ank.; Zencidere, -Ky.; -Krş.; * Bor -Ng.; Sille * Karaman -Kn.; Gâvurdağı * Cebelibereket, Çığşar * Kadirli -Ada.; Yanpar * Mersin, Çomelek * Mut -İç.; Gürlek * Köyceğiz, Bayır -Mğ.)

orakçılık : ekin biçme işi. (Turan -Ky.)

otluk : harman yığını. (* Mengen -Bo.)

oturum (oturtma) : ***1.*** harman yerindeki ekin demetlerinin yığını. (* İskilip -Çr.; * Reşadiye -To.) ***2.*** harman yerindeki ekin yığınının tepesi. (Kavşit * Sungurlu -Çr.)

part : ***1.*** ekin demetlerinin başaklar içe gelecek biçimde yığılmış durumu. (* Torul -Gm.; -Ezm.) ***2.*** biçilmiş ekinin otuz demetinden yapılmış yığın. (Köse * Kelkit -Gm.; -Ezm.; -Ezc.; * Erciş -Vn.; * Ahlat -Bt.)

pırnap : ekin destesi. (Namrun * Tarsus -İç.)

pırnat : ***1.*** bir avuçla tutulacak kadar ekin sapı. (Pekün * Kelkit -Gm.; Büyükyapalak -Mr.; Bahçeli * Bor -Ng.) ***2.*** yeni biçilmiş ve demet yapılmamış ekin sapları. (* Ağın -El.; * Arapkir -Ml.; Çermik, Osmaniye, Ağrakos * Suşehri, * Gürün, Eşke * Divriği -Sv.; -Ada.)

piçine : ürün toplanırken dökülen tohumlardan süren filizler. (-Çkr.)

salamtüp : harman yeri. (Karaçay, Başhöyük * Kadınhanı -Kn.)

salmanta : sürülmüş harman toplandıktan sonra çevrede kalan ekin kalıntıları. (Sorguncuk * Eğridir -Isp.)

savrum : harman savurma işi. (* Merzifon -Ama.)

seç : Harmanda savrulmuş tahıl yığını. (Körez * Kula -Mn.; Aslıhan, Kızılköy * Manyas, * Bandırma, * Yeniköy -Ba.; Karacaviran, Kumarlar * Bayramiç -Çkl.; Yenişehir, Konurlar * İnegöl -Brs.; Kurtköy, Altıntaş * Domaniç -Kü.; Satılmış -Es.; Berk, İğneciler * Mudurnu, * Düzce -Bo.; * Devrek -Zn.; Ağlı * Küre -Ks.; -Çkr.; Akpınar, Şeyhler * Ulubey, * Perşembe -Or.; -Gr.; * Tarsus -İç.; -Mğ.; -Ed.)

son : dövülmüş, samanı buğdayından ayrılmamış yığın. (-Sn.)

şahna : harmanda, çevreye yığılan sap. (İncirgediği -Kn.)

şimel : biçilerek bir doğrultuda bırakılan buğday tutamları. (-Gaz.)

takurcun : başaklar içe doğru konularak yapılan tahıl yığını. (* Kurşunlu -Çkr.)

tanas : harman yığını. (Fili * Biga -Çkl.; Mansurlu * Feke -Ada.)

tavan : harman yeri. (İbriktepe * İpsala -Ed.)

tec : harmanda samandan ayrılmış arpa ya da buğday yığını. (Ağlı * Küre -Ks.; Yavuz * Şavşat, Erkinis * Yusufeli -Ar.; -Ezm.; -Ezc.; * Doğubayazıt -Ağ.; -Nğ.; Höketçe * Saimbeyli -Ada.)

tıhra : harmanın çevresine yayılan tahıl yığını. (* Elbistan -Mr.)

tınar (tınas, tınır, tınıs) : harman dövüldükten sonra savrulmak için yapılan yığın. (Tekkeönü -Zn.; Büyükdere * Devrekani, * Cide, -Ks.; * Boyabat -Sn.; -Sm.)

tonge : biçilen ekinlerden yapılan tutam. (Bahçeli * Bor -Nğ.)

tömek : ekin yığını. (* Eğridir ve köyleri -Isp.)

vatla : biçilmiş buğday. (Fili * Biga -Çkl.)

yelönü, yelöñü : harman savrulurken, biriken cılız tahıl taneleri. (* Eğridir köyleri, * Yalvaç -Isp.; Başpınar * Tefenni -Brd.; -Dz. köyleri; Zeyve * Söğüt -Bil.; Tokat,

Bozan -Es.; * Kurşunlu -Çkr.; * Merzifon köyleri -Ama.; * Yusufeli -Ar.; -Ezc. çevresi; * Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri * Reyhanlı -Hat.; Çepni * Gemerek, Maksutlu * Şarkışla -Sv.; Çanıllı * Ayaş -Ank.; Afşar * Pınarbaşı -Ky.; Bahçeli * Bor -Nğ.; * Mut ve köyleri -İç.; * Serik -Ant.)

zoğ : biçilmiş, bağlam yapılmış buğday. (Karkıncık * Artova, -To.; Yavuz * Şavşat -Ar.)

zoğa : ekinleri tırpanla, ayakcaksız biçme. (* Merzifon köyleri -Ama.)

E. TARIM ÖLÇÜLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

anağız : değirmene öğütülmek üzere getirilen yarım çuvaldan az tahıl. (* Pasinler -Ezm.)

ayar : bir tahıl ölçüsü. (Hocalar * Sandıklı -Af.; * Çal köyleri -Dz.; Sürez, * Bozdoğan -Ay.; Falaka * Bayındır, Ulucak, * Menemen, Cumaova, * Tire -İz.; * Akhisar, * Turgutlu -Mn.; * Edremit -Ba.; * Emet ve köyleri, Üçhöyük * Altıntaş, * Karahallı -Kü. ve köyleri; Aşağıılıca -Es.)

ayartası : hububat için 20 litrelik ölçek. (İğdir * Çivril -Dz.)

bir somar : on altı teneke buğday. (-Ank.)

bülbül : tahıl ölçmek için kullanılan çanağın dörtte biri. (-Ks.)

büyük mut : tahıl ölçüsü (18 gazyağı tenekesi): Bu sene büyük mut un yedik. (Karamanlı * Tefenni -Brd.)

carımla : Üç defa doldurulduğunda iki teneke tahıl alabilen tahtadan yapılmış tahıl ölçeği. (Çilehane * Reşadiye -To.)

çap : tahıl ölçeği. (* Erciş -Vn.; -Bt.; -Dy.; Dere * Pertek -Tn.; * Haymana, Ortabereket -Ank.)

çapa : ölçeğin sekizde biri. (-Md.)

çerek : yarım taslık buğday ölçeği. (* Gülnar -İç.)

çerik (cerik) : altı kiloluk bir çeşit hububat ölçüsü. (-İst.; * Osmancık, Yazır * Sungurlu, * Mecitözü, Saray -Çr.; * Kavak -Sm.; * Zile -To.; * Şebinkarahisar, Parak * Alucra -Gr.; Uluşiran * Şiran -Gm.; Güney * İkizdere -Rz.; * Nazimiye -Tn.; Gündüzbey * Yeşilyurt -Ml.; * Yıldızeli, * Şarkışla, Çepni * Gemerek -Sv.; İncirli -Yz.; Solakuşağı * Şereflikoçhisar -Ank.; * Mucur -Krş.; Akkışla * Bünyan -Ky.; -Nş.; -Nğ.; Argıthanı * Ilgın -Kn.)

çeten : saman ölçü birimi. (Ortaköy * Şarkışla -Sv.)

çıtır : hububat ölçüsü, kile. (-Ezm.)

çinik : buğday ölçeği. (-Krş. ve çevresi)

demirli : onbeş kilo buğday alan bir ölçek. (Nilüfer, Hasköy, Narlı, İhsaniye -Brs.; -Sm.; -Tr. köyleri; Havsu * Kelkit -Gm.; * Koyulhisar -Sv.)

dolu : ***1.*** kile denilen ve 24 kilo buğday alan bir tahıl ölçeği. (Kozluca, Hacılar, Karamanlı * Tefenni -Brd.; * Sarayköy köyleri, Eziler * Buldan, * Güney, Bereketli * Tavas -Dz.; Karahüyük -Kn.) ***2.*** oniki kg. buğday alan bir tahıl ölçeği. (Oğuz * Acıpayam -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; Mesken * Yatağan -Mğ.) ***3.*** 6 Kg.lık tahıl ölçeği. (* Tire -İz.)

eğme : altı okka buğday alan ağaç ölçek. (Çiftlik, -Nğ.)

evlek : on kiloluk tahıl ölçüsü. (Sökün * Silifke -İç.)

gabaklô : tahılı ölçmeye yarayan 8 dm3 hacminde, silindir şeklinde bir ölçek : Onların gabaklôsu eksik ayarlanmış. (Kuzköy * Akkuş -Or.)

god : ***1.*** tahtadan yapılmış bir çeşit tahıl ölçeği. (Beşikdüzü * Vakfıkebir, Haçavera * Maçka -Tr.; * Kelkit ve köyleri -Gm.; Bağlıca * Ardanuç -Ar.; -Ezm.; -Ezc.; -Vn.; -Sv.) ***2.*** madenden yapılmış tahıl ölçeği. (-Kr. ve köyleri)

godik : ***1.*** altı okkalık bir tahıl ölçeği. (* Kemah ve çevresi -Ezc.; * Keban -El.; Kesme * Divriği -Sv.) ***2.*** timin denilen tahıl ölçeğinin sekizde biri. (* Ağın, * Arapkir, -Ml.) ***3.*** şinik denilen tahıl ölçeğinin yarısı. (-Kn.)

got : ***1.*** tahıl ölçüsü. (-Gm.; * Şavşat ve köyleri -Ar.; Haşhaşı -Ezc.; -Bt.) ***2.*** bir kile alan ölçek, şinik. (-Çr.; Nefsiköseli * Görele -Gr.; -Ezm.; -Kn.) ***3.*** beş okkalık ölçek. (-Rz.) ***4.*** altı okkalık ölçek. (-Tr.) ***5.*** on iki okkalık ölçek. (-Tr.)

gurik : tahıl ölçüsü. (-Ezm.; Ortabereket * Ayaş -Ank.)

güççük (güççük) : üç okkalık tahıl ölçeği. (* Beşiktaş -İst.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.)

gülek : bir tahıl ölçüsü. (* Bor -Nğ.; Yeniköy * Ereğli -Kn.; Misis -Ada.)

güylek : bir tahıl ölçeği, kile. (* Bor -Nğ.; -Ada.)

hak : tahıl ölçeği. (* Taşköprü, * Tosya -Ks.; -Çkr.; -Sv.)

havay : tahıl ölçeği. (* Bor -Nğ.; Tahanlı * Mersin -İç.)

havayı (havayı) : bir çeşit tahıl ölçeği. (-Brd.; Ulun -Bo.; -Ng.; * Ereğli, * Karaman, * Akşehir, * Sille -Kn.; -Ada.; Tekir * Silifke, * Gülnar, * Mersin ve köyleri -İç.)

hevayi : sekiz okkalık bir çeşit buğday ölçeği. (* Şarkîkaraağaç -Isp.)

kabak : kilenin 1/16 ölçüsünde bir tahıl ölçeği. (-Kü.; Balcalı, Irmaksırtı * Çarşamba -Sm.; * Merzifon -Ama.)

kapçiyek : tahtadan yapılmış bir kiloluk tahıl ölçüsü. (Çayağzı * Şavşat -Ar.)

kapran : tahıl ölçeği, şinik. (* Ceyhan -Ada.)

kaşık : değirmencinin öğütme payı olarak aldığı tahıl ölçüsü. (-Isp.; Narlıdere -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; -Ba.; -Kü.; Mesken * Yatağan -Mğ.)

kat : altı okka tahıl alan silindir biçiminde, ağaçtan yapılmış bir tahıl ölçeği. (-Tr.; -Ezm.; -Ezc.)

kavas : buğday ölçülen şinik. (Karahüyük -Kn.)

kelete : ölçek: Değirmene beş kelete buğday götürdüm. (Büyükhırka * Alaca -Çr.)

kod : buğday ve arpa ölçmeye yarayan gaz tenekesi büyüklüğünde tahtadan yapılmış kap. (Çayağzı, Yavuz * Şavşat -Ar.; Ergân -Ezc.)

kodak : bir buçuk okkalık tahıl ölçeği. (Kargı * Tosya -Ks.; -Sv.)

kot : altı -sekiz kilo tahıl alan tahtadan yapılmış bir ölçek. (-Ama.; -Tr. ve ilçeleri; Güneyce, -Rz.; * Ahıska -Kr.; * Ahlat -Bt.; -Ky.)

ködük : on iki ya da on beş okkalık tahıl ölçeği. (-Ama. ve köyleri)

kutu kapağı : tahıl ölçmekte kullanılan bir ölçek. (* Düzce -Bo.)

mintan : tahıl ve baklagilleri ölçmeye yarayan, ortalama 5 -8 kg. alabilen bir ölçek. (Aslanapa * Emet köyleri, -Kü.)

moduk : sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçeği. (-Çr.)

mut : elli şiniklik tahıl ölçeği. (Karamanlı, Başpınar, * Tefenni, Salda * Yeşilova -Brs.; Kızılhisar * Acıpayam -Dz.; Çepni, Karaözü * Gemerek -Sv.; Genezin * Avanos -Nş.; -Ky.; Çandırlar, Feke -Ada.; Seydiler * Fethiye -Mğ.)

nislik : bir tahıl ölçeği, şinik. (Süleymaniye * Buldan -Dz.; Kurucaoluk * Susurluk -Ba.; Deliorman göçmenleri -İst.; -Ed.; * Lüleburgaz -Krk.; Kızılpınar * Saray -Tk.)

ölbe : buğday ölçeği. (* Antakya -Hat.; * Eğin -Ezc.)

sağrak : tahıl ölçeği, şinik. (* Alanya -Ant.)

savlağa : iki şinik tahıl alan silindir biçiminde bir ölçek. (Tavlusun -Ky.)

silme : sekiz okkalık tahıl ölçeği. (* Elbistan -Mr.)

somar : on altı kiloluk bir tahıl ölçeği. (-Ama.; -Tr.; Güneyce -Rz.; Yaylacık, Bağlıca * Ardanuç -Ar.; İrişli, * Sarıkamış -Kr.; -Ezc.; -Ezm.)

soman : değirmencinin aldığı payın ölçeği. (* Kumru -Or.)

susak : değirmencilerin öğüttükleri tahıldan emekleri karşılığında pay almak için kullandıktan ölçek. (Sivrikese * Havza -Sm.; * Taşova ve köyleri -Ama.; Aybastı -Or.)

şapşak : tahıl ölçeği. (* Terme -Sm.)

şinik (şınık, şinig) : tahıl ölçeği. (Bağıllı * Eğridir, Yukarı Dinek * Şarkikaraağaç -Isp.; Çöplü * Çivril, Bekilli * Çal -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; Çeltikçi * Orhangazi -Brs.; * Emet ve köyleri -Kü.; * Sivrihisar -Es.; İğneciler * Mudurnu, * Düzce -Bo.; * Akyazı çevresi -Sk.; Gökmaslı * Şile -İst.; Peşman * Daday -Ks.; * Alaca -Çr.; -Sn.; * Çarşamba -Sm.; * Merzifon -Ama.; Ergan -Ezc.; -Dy.; * Zara, * Koyulhisar -Sv.; -Yz.; Bahçeli * Bor -Nğ.; Sille -Kn.; Civanyaylağı * Mersin -İç.; * Milas -Mğ.; * Lüleburgaz -Krk.; Türkgücü * Çorlu -Tk.)

tahıl okkası : tahıl ölçeğinin dörtte biri olan tas. (Uluğbey * Senirkent -Isp.)

takıl : tahıl ölçeği. (-Tr.; -Sv. ve çevresi)

tas : ***1.*** tahıl ölçmeye yarayan, yarım gaz tenekesinden yapılan bir ölçek. (Ortaköy * Çal -Dz.; -Nğ.; * Mut ve köyleri -İç.) ***2.*** dört okka buğday alan bir ölçek. (* Sandıklı -Af.)

tırkı : tahıl ölçeğinin dörtte biri: Bir tırkı buğday aldım. (* Senirkent -Isp.)

timin : ***1.*** yirmi ya da yirmi dört kiloluk tahıl ölçeği. (Çöplü * Çivril -Dz.; -Dy.; * Ağın -El.; Ağın * Arapkir -Ml.; * Nizip, -Gaz.; * Mersin, * Tarsus -İç.) ***2.*** dört kiloluk tahıl ölçeği. (* Mut ve köyleri -İç.) ***3.*** iki, iki buçuk kiloluk tahıl ölçeği. (* Ermenek -Kn.)

timinna : buğday ölçeği: Buğdayın timinnası üç mecidiyeye çıktı. (Şekeroba -Mr.)

tümleği : bir tenekelik tahıl ölçeği: Tümleği doldu mu? (* Kemaliye -Ezc.)

umcur : ***1.*** üçbeş okka buğday alan ölçek. (* Şebinkarahisar -Gr.) ***2.*** şiniğin dörtte biri. (Aşağı Kayı * Tosya -Ks.)

yarım : ***1.*** gaz tenekesinin yarısı oylumunda bir tahıl ölçeği. (Kumdanlı * Yalvaç -Isp.; * Alaşehir köyleri -Mn.; Karak * Yıldızeli, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.) ***2.*** bir tahıl ölçeği. (* Mengen, * Düzce -Bo.; Ağlı * Küre -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.) ***3.*** tahıl ölçeğinin yarısı. (-Ama.) ***4.*** gaz tenekesinden büyük, tahtadan yapılmış tahıl ölçeği. (Bağlıca * Ardanuç -Ar.) ***5.*** bir gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeği. (* Araç köyleri -Ks.; -Ezm.; * Ağın -El.; -Ng.)***6.*** on iki kiloluk tahıl ölçeği. (* Ağın -El.)

yarımlâ (yarımlağa, yarılmağı) : ***1.*** yarım kilelik tahıl ölçü birimi. (Yazırlı * Nazilli -Ay.; * Sivrihisar -Es.; * İskilip -Çr.; -Gaz.; Bahçeli * Bor -Ng.) ***2.*** dörtte bir kile oylumunda tahıl ölçü birimi. (* Bozdoğan -Ay.)

yarımna : on iki kilo buğday alan bir tahıl ölçeği. (İğneciler * Mudurnu -Bo.)

F. TARIM YAPILAN YER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

abanges : tarlanın seyrek sürülmüş yeri. (Tavara * Reşadiye -To.)

abunluk : her çiftçinin tarlasının kenarında ayırdığı gübreli, arpa ekmeye yarayan yer. (* Ünye -Or.)

açma : 1) orman içinde veya fundalıkta yakılarak açılan tarla. Sığma * Sarayköy -Dz.; Yeniköy, -Ba.; * İnegöl, -Brs.; * Akyazı çevresi -Sk.; * Kandıra -Kc.; Bayındır * Göynük, * Düzce, -Bo.; ve dağ köyleri; Aliköy, Çaycuma, * Bartın -Zn.; -Sn. çevresi; -Sm. köyleri; -Ama.; -Tr. köyleri; * Şavşat köyleri, Bağlıca, * Ardanuç -Ar.; Beydili * Nallıhan -Ank.; Genek * Yatağan -Mğ.) 2) aslında mera olan bir yeri sürerek tarla haline getirme. (-Yz. köyleri)

ağ : tarla sınırı. (* Eşme köyleri -Uş.; * Senirkent -Isp.; Çuvallı, Salda, Güney * Yeşilova, -Brd.; Çöplü * Çivril -Dz.; -Kü.; * Zile -To.; Eldelek * Elbistan -Mr.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.; Köşker -Krş.; Darboğaz * Ulukışla, -Ng.; Yegren * Beyşehir -Kn.; Yerkesik -Mğ.)

ağır tav : çamuru çokça, toprağı sabana yapışacak kadar yaş olan tarla. (Görmel * Ermenek -Kn.)

ağız : 1) ormandan açılmış boz tarla. (Buhari * Fatsa -Or.) 2) ekin biçilirken tırpancının ilk başladığı yer veya bu şekilde tarla içine açılmış yol. (* Merzifon köyleri -Ama.) 3) birkaç tarlanın bir arada bulunduğu tarım bölgesi. (Saylâv * Ünye -Or.)

ağızlama : tarlayı kazarken, kazılan yerle kazılacak yer arasındaki genişlik. (Nefsiköseli * Görele -Gr.)

ağma dağma : eğri büğrü, engebeli tarla. (Kocabey * Şavşat -Ar.)

ağrem : yeni açılmış tarla. (* Zile -To.; Denizli * Vakfıkebir -Tr.; Viçe * Hopa -Ar.)

ahbin tarla : gübrelenmiş, toprağı kuvvetli tarla. (* Hozat -Tn.)

ahır tarlası : ilkbaharda sürülüp ekime hazırlanan tarla. (* Şereflikoçhisar -Ank.)

ahn : tarlaları birbirinden ayıran sınır. (Sarıkavak -Es.)

aḫo : ormanda fundalık arasına açılan tarla. (Aşağıırmak ve çevresi * Ardanuç, * Şavşat köyleri -Ar.)

ahpin : sebze vs. ekilen küçük tarla. (* Varto -Mş.)

akos (akoz) : saban, pulluk veya traktörün toprakta açtığı iz, çizgi. (* Zile -To.; Ölçek * Ardahan -Kr.; Niğzivan -Ar.; * Ahlat -Bt.)

ala : ***1.*** sulanan tarlada kuru kalan yer. (* Mersin köyleri -İç.) ***2.*** tarlada sabanın atladığı yer, sürülmemiş toprak. (Şıhlar, Ulubey, Arpaköy -Or.; * Zara -Sv.; Bahçeli * Bor -Ng.; Güzelsu * Akseki -Ant.)

alaboz : ekildiği halde her tarafı yeşermeyen tarla, yarı karlı toprak. (Taflancık * Keşap -Gr.)

alacalık :. ekilmiş tarlada tohumun yeşermediği yerler. (Yeniköy -Ba.)

alan (alanlık) : ***1.*** iki tarla arasındaki sınır. (Sücüllü * Yalvaç -Isp.; Hisarcık, Turan -Ky.) ***2.*** ekilen tarlalarda tohumun bitmediği yerler. (* Daday -Ks.; Karakuş bucağı köyleri * Ünye -Or.; Çukurbağ * Ermenek -Kn.)

an, añ (anbaşı, ang) : iki tarla arasındaki sınır, set şeklindeki ayrıntı. (İshaklı * Bolvadin, * Dinar köyleri, * Emirdağ, Atlıhisar -Af.; Kötüilyaslı -Uş.; Yakaköy, Çaltı, * Gelendost, Nudra, * Şarkikaraağaç, Sağrak, Belence * Sütçüler, * Keçiborlu ve köyleri, Yarıkkaya, Körküler, * Yalvaç, * Eğridir ve köyleri, * Senirkent, Atabey, Yukarıbademli, Senir, Gönen, -Isp.; * Yeşilova köyleri, * Bucak ve köyleri, * Tefenni ve köyleri -Brd. ve köyleri; İğdir * Çivril, * Acıpayam köyleri, * Tavas köyleri, Hadım, * Çal, * Sarayköy köyleri -Dz. ve köyleri; Sürez, Hamzabali, * Bozdoğan, * Nazilli, Alanlı -Ay.; -İz. ilçe ve köyleri; * Burhaniye -Ba.; * Gelibolu, * Bayramiç, * Çan -Çkl.; Orta * İnegöl -Brs.; Yenice * Emet, Alayunt -Kü.; * Söğüt ve çevresi, Dodurga * Bozüyük -Bil.; Sadıkbağı, Dinek, * Sivrihisar -Es. ve köyleri; Tepe, * Seben, * Düzce, * Mengen, Örencik, -Bo.; * Vezirköprü, -Sm.; Solakuşağı, * Şereflikoçhisar, Şabanözü * Polatlı -Ank.; * Mucur, Köşker -Nş.; * Pınarbaşı, Tuzhisar * Bünyan, -Ky.; Bahçeli, * Bor, -Ng. ve çevresi; Yendiğin * Ilgın, Çukurbağ, Uğurlu, *

Ermenek, Kılbasan, * Karaman, * Akşehir, -Kn.; * Karaisalı, Havraniye * Ceyhan -Ada.; İncekum, * Silifke, Emirşahlar, * Anamur, * Mut köyleri, * Mersin köy ve aşiretleri -İç.; * Gazipaşa, * Serik, Yelten, Çomaklıdede * Korkuteli, Pirhasanlar, Kışla, Akçaeniş * Elmalı, Karadere * Gündoğmuş, Kasaba * Kaş, İbradı, Güzelsu * Akseki -Ant.; Orhaniye * Marmaris, Ceylan, İncirköy * Fethiye, * Ula -Mğ.)

anavul : sebze ekmek için ayrılmış toprak parçaları, evlek. (Çıkrık * Mecitözü, Duğla -Çr.; Ziyere, Buğaz -Ama.)

andal : ***1.*** bahçe, bağ ve bostanda sulamayı kolaylaştırmak için, toprağın eğimine göre ayrılmış parçalar, masala, evlek. (Kayadibi * Yeşilova -Brd.; Giremez * Araç -Ks.; -Çkr. ve çevresi; Ortaköy * Mecitözü -Çr.; -Sn.; * Alaçam, * Bafra, Kal'a * Havza, Ormanköy * Çarşamba, -Sm.; * Merzifon ve köyleri, -Ama.; * Zile ve çevresi -To.; Zile * Mesudiye, * Fatsa, -Or. köyleri; Düzköy * Keşap, Hisargeriş -Gr.; Beşikdüzü * Vakfıkebir -Tr.; Harşit bucağı köyleri * Torul -Gm.; * Pazar köyleri -Rz.; Korcan * Mazgirt -Tn.; -El.; Yeniköy * Zile, Celalli, * Hafik, * Kangal ve köyleri, * Divriği ve köyleri, * Gürün ve köyleri, -Sv.; Hasanoğlan -Ank.; Dereköy * Develi -Ky.; Salur * Ürgüp, Sadık, * Mucur ve köyleri -Nş.; -Nğ.; Aziziye * Ereğli, * Karaman, * Çumra -Kn.) ***2.*** pirinç ekmeye elverişli akıntısız, sulak yer, bataklık. (* Tirebolu ve köyleri, * Bulancak ve köyleri, * Görele ve köyleri -Gr.; -El.; * Silifke -İç.)

anız, añız : ***1.*** Ekini biçildikten sonra sürülmeden boş kalan tarla. (* Sarayköy köyleri, Bulkaz, İğdir * Çivril, Çömleksaz -Dz.; * Bergama, Çapak * Torbalı, * Kuşadası -İz.; * Akhisar, * Turgutlu, * Alaşehir, Karaağaçlı, Selimşahlar -Mn.; * Susurluk, Minnetler * İvrindi -Ba.; * Gelibolu, * Ayvacık, Bergaz * Ezine -Çkl.; Devecikonağı, * Mustafakemalpaşa, * İnegöl -Brs.; İğneciler * Mudurnu, * Düzce, * Mengen, -Bo.; * Akyazı çevresi, -Sk.; * Devrekâni, * İnebolu köyleri -Ks.; Genek -Çkr.; -Çr.; * Ayancık -Sn.; * Merzifon ve köyleri, Moramul -Ama.; Karakuş bucağı köyleri * Ünye -Or.; Karakız * Sorgun, -Yz. köyleri; Çanıllı, Güdül, * Ayaş, * Nallıhan, * Beypazarı, -Ank.; -Krş.; Avşar aşireti * Pınarbaşı -Ky.; * Mucur köyleri, * Hacıbektaş -Nş.; * Aksaray -Nğ.; * Ereğli, * Ermenek, Kıreli * Beyşehir, Hatip -Kn.; -Ada. çevresi; Yerkesik çevresi, * Ula -Mğ.; *

İpsala, Avarız -Ed.; Hediye -Krk.; Akpınar * Saray -Tk.) ***2.*** Ürün kaldırıldıktan sonra ekilmiyerek nadasa bırakılan tarla. (* Acıpayam -Dz.; * Reşadiye -To.; Ağaeli * Kalecik, * Beypazarı, Bağviran * Kızılcahamam -Ank.) ***3.*** Nadas edilmeden ekilen tarla. (* Bolvadin -Af.; -Dz.; * Çumra -Kn.)

aposkal : tarlada sürülen kısımla, sürülmeyen yer arasındaki sınır. (Çataklıhoca * Çayeli -Rz.)

aralık : iki tarla arası, ekin arası. (Burhaniye * Dinar -Af.; Gökçeyaka -Brd.; -Kr. köyleri; Eldirek * Fethiye -Mğ.)

arıs : sürülmemiş, terk edilmiş, bakımsız tarla. (Mürsal, Vazıldan, * Divriği, Karaözü * Gemerek -Sv.)

arız : nadas edilmemiş tarla. (Kızılburun * Gürün -Sv.)

aros : sürülmemiş tarla. (Armudan * Ilıç -Ezc.; -Dy.; Ağın * Keban -El.)

arpalık : ***1.*** küçük, köye, eve yakın ve verimli tarla. (Körküler * Yalvaç -Isp.; Karaoğlan * Mustafakemalpaşa -Brs.; Abana -Ks.; * Gürün -Sv.; * Malkara -Tk.) ***2.*** arpa tarlası. (Görmel * Ermenek -Kn.)

arpalırak : az arpalı tarla. (* Silifke -İç.)

arus : sürülmemiş tarla. (Savrun * Divriği -Sv.)

asaba : tarlanın yüzü. (-Ant.)

atıntı : çift sürerken dönüm başında öküzlerin döndüğü yer. (Söğüt * Tefenni -Brd.)

avaltı : ev arkasındaki bahçe ve tarla. (Çayır * Çaycuma -Zn.)

avan : sürülmesi güç olan tarla. (Düğrek -Mğ.)

avgun : birkaç kere sürülüp kabartılmamış tıkız tarla : Avgun olan yerde ekin olmaz. (Oğul -Ks.)

avız : tarlanın ekinleri kalktıktan sonraki durumu. (Salman * Akkuş -Or.)

avlağı : evin bitişiğindeki tarla. (Çukurköy * Karaisalı -Ada.)

avlak : iyi bir ekin içinde zayıf kalmış yer. (Medele * Çal -Dz.)

avlu : köyün yakınındaki çok verimli tarla. (* Çal köyleri -Dz.)

aydok : Tarlanın aşağı yönü, aşağı yönündeki parçası. (Kaptanpaşa * Çayeli -Rz.)

aykırı doykuru : tarla ve bağların enine boyuna sürülmüş durumu. (-Ur.; * Kilis -Gaz.; Orhaniye * Marmaris -Mğ.)

azına : dere kıyısındaki sulak tarla. (Kireçhane, Kırklartepe, Büyükköy, Limanköy * Çayeli -Rz.)

azman : çalı ve dikeni bol tarla. (Olukyanı -Zn.; Dere -Çkr.)

badal : iki dönüm büyüklüğünde bir tarlanın altıda bir parçası. (* Çarşamba -Sm.)

bağlak : çitle çevrilmiş tarla. (Ulubey -Or.; Şehli -Gr.)

bayır : ***1.*** kıraç tarla, kır. (Engiz * Bafra -Sm.; Havsu * Kelkit -Gm.; Alaçeşme, * Akseki -Ant.; Dont * Fethiye -Mğ.) ***2.*** asma yetiştirmeye uygun toprak. (* Bozkır, * Hadım -Kn.)

belan, belañ, belâñ : tarla, sert topraklı yer. (İncekum * Silifke -İç.)

belleme : belin çıkardığı iri toprak parçası, kesek, işlenmiş toprak: Bellemeleri küçük kırın. (Nefsiköseli * Görele -Gr.; Zana -Ama.; -Or. ve köyleri; Denizli * Vakfıkebir -Tr.)

beyar : iki, üç sene ekilmemiş tarla. (-Vn.; -Bt.; Kerkük)

beylik : köylü tarafından ağalarına ekilen özel tarla. (-Ant.)

bıçılğın : biçilmiş tarla, ekin. (* Anamur -İç.)

biçelge : biçilecek yer. (Bayburt, Selim -Kr.)

bitin, bitinlik : sürülmemiş tarla, kıraç yer. (Paşayiğit -Ed.)

bor (borak, boraz, bur) : taşlık, işlenmemiş, sert toprak, ekilmemiş tarla. (-Af.; * Uluborlu, * Senirkent -Isp.; -İst.; -Ama.; * Hozat -Tn.; Aşudu * Darende, Babik, * Pütürge -Ml.; * Afşin, * Elbistan, * Göksun -Mr.; * Kilis -Gaz.; Hisarcık * Yayladağı, Kırıkhan, Amik, Gavurdağı * Reyhanlı, * Antakya -Hat.; Göbekviran * Gürün, * Kangal, Mursal * Divriği, Manya, Hekimhan, Karaözü * Gemerek, Kevenli * İmranlı -Sv.; * Keskin -Ank.; * Pınarbaşı köyleri -Ky.; Sadıkali, Güllühüyük * Çiçekdağı -Krş.; * Ermenek, Beyafşar * Beyşehir -Kn.;

Cebelibereket * Dörtyol -Ada.; Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus, * Silifke -İç.; * Akseki -Ant.; Kerkük)

bozay : nadas edilmemiş tarla. (Yirikler * Karaisalı -Ada.)

bozlak (boz, bozâli, bozan, bozluk) : ***1.*** Sürülmemiş, boz tarla. (Mangırlar -Bo.; Şamlar * Ereğli -Zn. köyleri; Aşağıemerce * Taşköprü -Ks.; * Merzifon -Ama.; * Çarşamba -Sm.; -Ezc. , -Sv.; -Ky., Hamitli -Ed.; -Tk.; Bulgaristan , Kula -Mn.; Alayunt -Kü.; -Sm , Karlıköy * Saray -Tk) ***2.*** Killi toprak. (Kuzca, Kumluca -Ant.)

bozlak : kısır tarla, çayır çimen. (Himmetoğlu -Zn.)

bozma : pamuğu toplanmış tarla. (Kadı -Ada.)

bozuk : ekini biçilip alınmış tarla. (Gökçeyaka * Yeşilova -Brd.; Tepecik -Ay.; Minnetler -Ba.; Engiz * Bafra -Sm.)

boz yazı : az ürün veren tarla. (Mençek * Ermenek -Kn.)

bölük : toprak, tarla parçası. (Kösten -Dz.; Bucak, Yenice * Tarsus -İç.)

bulgurtavı : tarlanın, tohum ekilebilecek hali. (Zencidere -Ky.)

bük : Akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar. (Çıtak * Çal, * Çivril, * Sarayköy ve köyleri -Dz.; Poyracık * Kınık, * Bergama -İz.; Çaltı, Ahır * Söğüt -Bil.; Tepe * Seben -Bo.; -İst.; Süme * Bulancak, * Görele, Alınyoma, Tekke * Tirebolu, Düzköy, Çandır -Gr.; -Tr.; * Ağın, * Keban -El.; * Arapkir -Ml.; Kuşkayası, Kabaağaç, Karagöz * Afşin -Mr.; * Nallıhan, * Beypazarı -Ank.; Uğurlu, Gaziler * Hadım, * Ermenek -Kn.; * Karaisalı -Ada.; * Mut ve köyleri -İç.; Apturrahmanlar, Hayta, Karadere, Solak * Gündoğmuş, * Serik -Ant.)

cagart : sonbaharda ekilen tarla. (Karataş * İspir -Ezm.)

cangalak (cankala) : dağ yüzündeki tarla. (Yeniköy * Osmaniye -Ada.)

cebel : ***1.*** sahipsiz, boş toprak. (-Brd.) ***2.*** ekilmemiş tarla. (-Ezc. ve köyleri) ***3.*** ekime elverişli olmayan yer, bozkır. (Gelibolu -Çkl.; Karaözü * Gemerek -Sv.; * Anamur -İç.; Kışla -Ant.; * Lüleburgaz -Krk.)

cımız : ekilemeyen killi tarla. (* Göksun -Mr.)

coğart : sonbaharda ekilen tarla. (* İspir -Ezm.)

cülge : ekilmeyen düz tarla. (Karakoyun * Doğubayazıt -Ağ.)

çalım : ***1.*** ekin biçerken her tırpancının tırpanla açtığı yer. (Güdübez * Sandıklı -Af.) ***2.*** evlek, dönümün bir parçası. (Polat * Akçadağ -Ml.)

cızdırma: tarlanın iyi sürülmemiş durumu. (* Uluborlu -Isp.)

çeltik : pirinç tarlası. (-Ank.)

çıkım : ***1.*** tarla, sürülürken, çapalanırken veya ekin biçilirken 1,5 -2 metre genişliğinde ayrılmış tarla boyunca uzanan bölümlerin herbiri : Bu tarla üç çıkımlıktır, bu çıkımda kimse geri kalmasın. (* Alaşehir -Mn.; * Susurluk -Ba.; İkipınar * Mihalıççık, Tokat -Es.; * Kandıra -Kc.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Kurşunlu -Çkr.; Seydim -Çr.; -Sn.; * Merzifon, Zana -Ama.; Şebinkarahisar -Gr.; Ağrakos * Suşehri -Sv.; * Boğazlıyan -Yz.; Akkışla * Bünyan, İsgöbü, Zencidere -Ky.; -Ed.; * Vize, * Lüleburgaz, Çavuşköy * Babaeski -Krk.; * Malkara, * Saray -Tk.) ***2.*** Ekinin biçilmesiyle açılan yol. (Ulucak * Menemen -İz.)

çırmar : ***1.*** evlek, tarlanın tohum atılmadan önce saban iziyle bölünen kısımlarından her biri. (-İst.; -Ml.; Telin * Gürün -Sv.) ***2.*** tarlayı sulamak için açılan su yolu. (* Kemaliye -Ezc.; * Gürün -Sv.)

çiğ : çift sürerken pulluk veya saban deymeden kalan yer : Hasan'ın sürdüğü çifte bakma yarı yarıya çiğ bırakır. (Ceylanköy * Lüleburgaz -Krk.)

çitlik : pirinç tarlası. (-İz.)

çizi (cızı, cızzık, çizi, çiz, çizik) : tohum ekmek için pullukla açılan yer, karık. (* Eğridir ve köyleri -Isp.; * Acıpayam -Dz.; -Ba. ve köyleri; -Kü.; * Akyazı ve köyleri -Sk.; Baklalı * Çatalca -İst.; -Sn.; -Sm.; * Ermenek -Kn.; Kışla * Elmalı -Ant.; * Lüleburgaz -Krk., Kızılköy * Dinar -Af.; Hamzabali * Bozdoğan -Ay.; -Ba.; Çepni * Gemerek -Sv.; -Nğ.; -İç., Bozan, Tokat -Es.; Aşudu * Darende -Ml.; Genezin * Avanos -Nş.; Dont * Fethiye -Mğ.)

daban (daban tarla) : taşsız, düz ve verimli toprak, tarla. (* Eşme köyleri -Uş.; Yassıviran * Senirkent, * Eğridir, * Sütçüler -Isp.; Eziler * Buldan, * Güney, İğdir * Çivril -Dz.; Sürez * Bozdoğan, * Alanlı -Ay.; Kıratlı * Dikili, * Bergama

-İz.; Kemaliye * Alaşehir -Mn.; Pelitköy * Burhaniye, * Savaştepe, Yeniköy -Ba.; Bedre * İnegöl -Brs.; Bozan, Tokat -Es.; * Gürün -Sv.; Çalış * Haymana, Gölköyü -Ank.; Görmel * Ermenek -Kn.; * Anamur, Alışıt * Mut, -İç. köyleri; Apturrahmanlar * Serik -Ant.; * Milas -Mğ.)

davlum (davlım) : sürülmek, ekilmek için dikdörtgen şeklinde ayrılmış toprak parçası. (Evreşe, Bolayır * Gelibolu -Çkl.; -Kü.; Kıratlı * Dikili -İz.; -Ed.)

dem : susuz, kıraç tarla. (* Iğdır -Kr.; * Erciş, -Vn.; Kerkük)

dilkem : *1.* tarla sınırı. (-Nğ.) ***2.*** Tarla ya da bahçenin dil şeklinde uzayan kısmı, tarla parçası. (-Nğ.; * Anamur, * Mut köyleri -İç.)

dipçik : tarlanın sürülemeyen killi, kireçli kısmı. (Önsen -Mr.)

divleç : taşlı iki yer arasında bulunan ufak tarla parçası. (* Kavak -Sm.)

dölek : tarlanın düz ve ve verimli kısmı. (-Mn. ve çevresi; * Merzifon ve köyleri -Ama.; Çavuşçu * Ilgın, Sorkun * Bozkır -Kn.)

dönek başı : tarlada çift sürmeye başlanılan yer. (Sofular, Cebel, * Eğridir -Isp.; Çıkrık * Mecitözü -Çr.; * Merzifon köyleri -Ama.)

düşek : bir kaç yıl dinlendirilmiş, ekime elverişli tarla, çeltik tarlası. (Lorsin, Aristil, Emirilyas * Afşin, Şarul * Pazarcık, Önsen -Mr.)

ekenek (ekelge, ekerge, ekilge) : ekilecek, ekilmeye elverişli yer, tarla. (* Osmancık -Çr.; * Boyabat -Sn.; * Merzifon ve köyleri, * Taşova -Ama.; * Reşadiye, -To.; -Or.; * Görele, Tepeköy * Piraziz -Gr.; * Maçka ve köyleri, -Tr.; -Gm.; -Rz.; Akarsu * Ardanuç, * Şavşat, Utav, Erkinis * Yusufeli -Ar.; -Kr. ve köyleri; Yeniköy * Aşkale, Keçek * Oltu, -Ezm.; * Kemah, * Refahiye ve çevresi -Ezc.; Hacıilyas * Koyulhisar, Soğukpınar * Kangal, * Gürün, -Sv.; Çayırlı * Haymana -Ank.; Fakıekinciliği * Pınarbaşı, Akkışla, Turan -Ky.; * Ermenek ve köyleri -Kn.; * Anamur, Yapıntı, * Mut ve köyleri -İç.)

eniz : boş duran tarla. (-Nş.; -Nğ.)

enlel : ekin tarlalarının bir başından, öteki başına kadar biçilmiş yer. (Yassıören * Senirkent -Isp.)

evlek (evleg, evlet) : tarlaya tohum ekmek için saban iziyle bölünen kısımlardan herbiri. (Beylerli -Dz.; Toygar * Nazilli -Ay.; * Edremit ve çevresi, Yeniköy -Ba.; Sarıkavak -Es.; * Kandıra -Kc.; İğneciler * Mudurnu, * Düzce, -Bo.; Genek -Çkr.; Buğabağı -Çr.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; Karkıncık, Kızık, Çamlıbel * Artova, Zora, Çat, Çiftlik * Reşadiye -To.; Uzunmusa -Or.; Uşhum, Erkinis * Yusufeli -Ar.; -Kr.; Keçek * Oltu -Ezm.; Cenciğe, * Refahiye ve çevresi -Ezc.; * Ağın, * Keban -El.; Aşudu * Darende -Ml.; * Antakya ve köyleri, Hisarcık * Yayladağı -Hat.; Bizevi, Vazıldan * Divriği, Hacıilyas * Koyulhisar, * Zara, Soğukpınar * Kangal, -Sv.; Solakuşağı * Şereflikoçhisar, Sobran * Nallıhan -Ank.; * Mucur -Krş.; Avşar aşireti * Pınarbaşı -Ky. ve köyleri; Bahçeli * Bor -Ng.; * Ermenek -Kn.; * Fethiye ve köyleri -Mğ.; Çavuşköy * Babaeski, Ceylanköy * Lüleburgaz -Krk.; * Saray -Tk.)

eynel (eğnel) : sürülecek bir tarlanın belirli kimselere ayrılan, kısım ya da parçaları. (* Sandıklı, Çığrı * Dinar -Af.; * Gelendost, * Uluborlu, * Yalvaç ve köyleri, * Keçiborlu ve çevresi -Isp.; Kuşbaba * Bucak, Başpınar * Tefenni, Çerçin -Brd.; Kızılhisar * Acıpayam -Dz.; -Ay.; Tepeköy * Torbalı -İz.; Akait * Akşehir -Kn.; Dont * Fethiye -Mğ.)

feriz : ekini alınmış tarla. (-Ada.)

ferk : sürülmüş tarla. (-Kü.; -Çr.)

garık : pirinç ekilen yer. (Ersis * Yusufeli -Ar.)

geçek : verimsizleşen tarla. (-Kn.)

geçit : az ürün veren tarla. (* Yalvaç -Isp.)

gelemge : ***1.*** ekine elverişli kıraç tarla. (* Akseki ve köyleri -Ant.) ***2.*** fundalıklarda açılan tarla. (Eksere * Akseki -Ant.)

gen (gelegen, geleğen, genbağ, genk, gen toprak, genyer, gey) : ***1.*** bir müddet sürülmeyerek boş kalmış ve otla kaplanmış tarla : Gen araziyi koca öküze söktürürler. (Çığrı, Sütlaç, * Dinar, Bayat, * Emirdağ -Af.; * Eşme ve çevresi -Uş.; Örkenez, Sücüllü, * Yalvaç, * Keçiborlu ve çevresi, Uluğbey, Yassıören * Senirkent -Isp.; Güney, Salda * Yeşilova, Başpınar * Tefenni -Brd.; Bulkaz,

Homa * Çivril, Oğuz, Darıveren * Acıpayam, Ovacık * Tavas, Hacıfakı, Kızılhisar, * Sarayköy ve köyleri, Yukarıseyit * Çal -Dz.; Dallıca, Kırcaklı * Nazilli, Eymir * Bozdoğan, * Karasu -Ay.; Pınarbaşı, * Kuşadası, * Ödemiş, * Urla, * Bergama -İz.; Avdan * Soma, Demirci, Selimşahlar, * Alaşehir, -Mn.; * Edremit, Yeniköy -Ba.; Bahçeli * Ezine -Çkl.; * Mustafa Kemal Paşa -Brs.; Dere * Simav -Kü.; Bozan, Tokat -Es.; Oğul, Aşağıkayı * Tosya, -Ks.; * Boyabat -Sm.; * Merzifon -Ama. ve köyleri; -Ml.; -Ky.; * Bor -Nğ.; * Aksaray, Gargara * Ermenek, İbrala * Karaman, * Hadım, * Ereğli, İsmil * Akşehir -Kn.; İncirlik, -Ada.; Çeltikçi * Anamur, * Mut ve köyleri, Civanyaylağı, * Mersin, Taşucu, * Tarsus -İç.; * Alanya, Seydişehir * Akseki, * Finike, Taşağıl -Ant.; Yerkesik, * Datça, Gerişburnu, * Ula, * Milas, * Fethiye -Mğ.) ***2.*** ham araziden açılmış, hiç işlenmemiş, sürülmemiş tarla. (* Bolvadin -Af.; Yassıgüme -Brd.; Selcan * Çal, Karaatlı * Acıpayam -Dz.; * Ezine -Çkl.; Hacıilyas * Koyulhisar, Eğrigöz * Emet -Kü.; Saray -Çkr.; -Ama.; Ficek * Reşadiye -To.; Çepni * Gemerek -Sv.; Feruz * Kalecik, * Nallıhan, Çanıllı * Ayaş, Karahoca, * Haymana -Ank.; Hisarcık, Zencidere -Ky.; Sarılar * Avanos -Nş.; Uluağaç, Göcer, Dedeler, Güvenç, Hatip, * Karaman, * Akşehir -Kn.; Tahanlı * Mersin -İç.; Apturrahmanlar * Serik -Ant.; Yerkesik, Pınarlıbelen * Bodrum -Mğ.) ***3.*** yeni sürülmüş tarla. (* Afşin ve köyleri -Mr.; -Mğ.) ***4.*** verimi fazla olan tarla. (* Ulubey -Uş.; Daylu * Mesudiye -Or.)

geng : bir kaç sene ekilmemiş tarla. (İğdecik -Isp.; Alâattin * Acıpayam -Dz.)

gırç : taşlı tarla. (Aslanköy * Mersin -İç.)

gırma : tohum ekmek için tarlada pullukla açılan yer : Gırma gırmadan tohum ekme. (Çandır * Sütçüler -Isp.)

girizme : ormandan açılan tarla. (Cumalıkızık -Brs.)

gordu : tarla. (Koyundere * Ahıska -Kr.)

göbedde : su basmayan tarla. (* Ermenek -Kn.)

göbele (göbüle) : uzun müddet sürülmemiş tarla. (Eğret -Af.; Viranköy, -Kü.; Tokat -Es.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.)

göğerilik : su yakınında sebze ekmek için ayrılan tarla. (* Akşehir -Kn.)

göl : ziraat yapılan büyük tarla. (* Boyabat -Sn.; Kaya * Fethiye -Mğ.)

gömük : ormandan açılan yeni tarla. (-Sn.; -Sm.)

gönük : ***1.*** ormanların yakılmasıyle açılan yer, tarla. (Çandır * Simav -Kü.; Hacıhamza * Osmancık -Çr.) ***2.*** ağaçların sökülmesiyle açılan tarla. (* Çan -Çkl.)

göveri : mısır, susam, pamuk, kavun, karpuz tarlası. (Çöplü * Çivril -Dz.)

göynük : orman sökülerek ya da yakılarak yapılan tarla. (Kasımlar * Eğridir -Isp.; * Geyve -Kc.; Ağa * Safranbolu -Zn.; Tepedelik -Ks.; Karaçayır * Boyabat -Sn.; Yapıntı * Mut, * Silifke, Köseçobanlı * Gülnar -İç.)

hamçar : yarı sürülmüş tarla. (Bucak * Kozan -Ada.)

han : ekin biçilirken tarlanın bölündüğü küçük parçalar. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

harım : ***1.*** kolay sulanan tarla. (Karamanlı Tefenni -Brd.) ***2.*** köye, kasabaya yakın değerli tarla. (-Brd.; -Krş.; Aziziye * Ereğli, -Kn.)

harlak : ırmağın çekildiği yataklardan meydana gelen tarla. (Kalkıç * Menemen -İz.)

harus : ***1.*** sürülerek dinlenmeye bırakılan tarla. (Avutmuş Şebinkarahisar -Gr.; * Mesudiye -Or.) ***2.*** işlenmemiş, bırakılmış tarla. (-Ezc.)

hasıl tarla : sürülmüş, işlenmiş tarla. (Çöplü * Gürün -Sv.)

havres : düzgün sürülmemiş, aralıklı sürülmüş tarla. (Nigzivan, Erkinis * Yusufeli -Ar.)

hayan : biçilmiş tarla. (-Ezc.; -Vn.; * Ahlat -Bt.)

herk (herg, herik, hırk, hirek, hirk) : ***1.*** sürülüp dinlenmeye, nadasa bırakılan tarla. (* Söğüt -Bil.; -Es.; * Gerede, -Bo.; Adatepe * Devrek, * Safranbolu -Zn.; Kurt * Küre, -Ks.; -Çkr.; * İskilip -Çr.; -Sn.; Başalan -Sm.; * Merzifon -Ama.; Çilehane * Reşadiye, * Zile -To.; Kuzköy * Ünye -Or.; * Şebinkarahisar -Gr.; -Tr. ve köyleri; * Kelkit ve çevresi, * Bayburt -Gm.; Çayağzı * Şavşat, Ersis * Yusufeli, Bağlıca * Ardanuç -Ar.; -Kr.; -Ezm.; -Ezc.; * Eleşkirt -Ağ.; * Ağın, * Keban -El.; Çepni * Gemerek -Sv.; * İncirli, Gökdere * Akdağmadeni, -Yz.; Çanıllı * Ayaş, * Nallıhan, Üçem * Bala, * Kalecik, Kayaş, -Ank.; Köşker -Krş.; Afşar aşireti, *

Pınarbaşı, Elbaşı * Bünyan -Ky.; -Nğ.; Mastat * Karaman -Kn.; Kuzuluk * Kozan -Ada.) ***2.*** ürünü alınmış tarla. (Cumayanı -Zn.)

hevlek : ekilecek tarlada üç dört metre genişliğinde ayrılmış parçalar, evlek. (Çilehane * Reşadiye -To.; Uluşiran * Şiran -Gm.; * Zara -Sv.)

hobuz : iki yıl sürülmemiş, ekilmemiş tarla. (* Yalvaç, Akçaşar Şarkîkaraağaç -Isp.)

hopur : ***1.*** orman ve çalılıklar kesilerek ya da yakılarak elde edilen tarla. (* Andırın, Önsen, Varyanlı -Mr.; * Antakya -Hat.; Doğanbeyli, * Pozantı * Karaisalı, * Saimbeyli, * Kadirli, * Osmaniye, -Ada.) ***2.*** sürülmüş tarla. (-Ezm.)

horan : biçilmiş tarla. (-Ezc.)

hozan (hizan, hozak) : ***1.*** dinlenmeye bırakılmış, birkaç yıl işlenmemiş tarla. (* Sungurlu, Bayat * İskilip -Çr.; * Havza -Sm.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; Uzunmusa -Or.; Avutmuş * Şebinkarahisar, -Gr.; * Kelkit -Gm.; -Rz.; * Şavşat, Erkinis, Ersis * Yusufeli -Ar.; -Kr.; -Vn.; * Hozat, * Nazimiye -Tn.; Tutmaç, Çepni, * Gemerek, Çamova * Divriği -Sv.; Dastarlı * Ayaş, Bacı * Polatlı, Elecik * Kalecik -Ank.; Afşar aşireti * Pınarbaşı, * Bünyan, Hamurcu * İncesu -Ky.; Kösektaş * Avanos -Nş.; Dikilitaş -Nğ.; Sille, Zıvarık -Kn.; * Mersin -İç.) ***2.*** tarla. (Lapa -Gr.) ***3.*** hiç sürülmemiş ya da çoktan beri işlenmemiş tarla. (-İz. ve köyleri; * Sungurlu -Çr.; Abak * Merzifon -Ama.; * Mesudiye -Or.; Şebinkarahisar -Gr.; -Tr.; -Rz.; * Ardanuç ve köyleri, * Şavşat ve köyleri -Ar.; * Iğdır -Kr.; -Ezc.; * Doğubayazıt -Ağ.; -El.; -Ml.; * Şereflikoçhisar, * Kalecik -Ank.; Köşker, -Krş.; -Kn. ve köyleri) ***4.*** ekini yeni biçilmiş tarla. (-Çkl.; -Tr. ve çevresi; * Bayburt, Uluşiran * Şiran -Gm.; Bağlıca * Ardanuç -Ar.; -Kr. ve köyleri; Haşhaşı, Cenciğe, Ergan -Ezc.; * Erciş -Vn.; * Keban, * Ağın, Kesirik -El.; * Arapkir -Ml.; Halkaya * Koyulhisar, İpsile * Hafik -Sv.; * Kaman -Krş.) ***5.*** Ekime elverişli olmayan tarla. (* Çarşamba -Sm.; Bayadı -Or.; -Gr.; Fakıekinciliği * Pınarbaşı, * Bünyan -Ky.; -Nğ.) ***6.*** ekime elverişli tarla. (-Ezm.; -Sv.) ***7.*** mısır tarlası. (Beşikdüzü * Vakfıkebir -Tr.) ***8.*** harmanı savrulmuş tarla. (-Ml.)

höllük höllük : iyice sürülmüş, işlenmiş (tarla için). (Haşhaşı -Ezc.)

iğner : ekini biçmeden evvel tarlada ayrılan bölümler. (Larnaka -Kıbrıs)

ilit : ormandan açılan tarla. (Ulus * Safranbolu, Hacıkadı * Devrek, Kaboğlu, Kilimli, Himmetoğlu, -Zn.; -Ks.; * Niksar -To.)

irinlik : ekilen bitkileri çürüten, çok sulak tarla. (Kırargaz -Brd.)

kandal : orman içinde açılan küçük tarla. (Orhana * Anamur, * Tarsus -İç.)

kapak : tarlayı sürmeye başlamadan önce sabanla ya da pullukla ayrılan bölümlerden biri. (Ceylan * Lüleburgaz -Krk.)

kargan : nadasa bırakılmamış, dinlendirilmemiş tarla. (* Andırın -Mr.)

karık : bağ ve bahçelerde sebze ekmek için ayrılan bölümler, evlek. (Bayat * Emirdağ, * Dinar -Af.; * Eğridir -Isp.; Karamanlı * Tefenni -Brd.; -Dz.; -Mn.; * Susurluk, Yeniköy -Ba.; * Eceabat, Fili * Biga, * Gelibolu -Çkl.; Altıntaş -Kü.; * Kandıra -Kc.; Göynük -Bo.; * Akyazı, -Sk.; Aliköy * Çaycuma -Zn.; * Kurşunlu -Çkr.; * İskilip, * Alacahöyük -Çr.; * Merzifon -Ama.; * Artova -To.; * Fatsa -Or.; * Alucra -Gm.; Salarha -Rz.; * Yusufeli, * Şavşat -Ar.; * Pütürge -Ml.; * Divriği, Maksutlu * Şarkışla, * Koyulhisar, * Çamova, * Divriği -Sv.; * Bala, -Ank.; * Mucur -Krş.; -Ky. ilçeleri; * Bor -Ng.; * Beyşehir, * Ermenek -Kn.; * Kadirli -Ada.; -İç.; Çavuşköy * Babaeski, Ceylan * Lüleburgaz -Krk.; * Saray -Tk.)

kaydım : tarlada sürmeğe başlanılan yer: Hayvanları kaydım başında bırak buraya gel. (* Nizip -Gaz.)

kaylım başı : çift sürmeye başlanılan yer. (* Burhaniye -Ba.; Vazıldan * Divriği -Sv.; * Bor -Ng.)

keleme : ***1.*** sürülmeden bırakılmış tarla. (-Ba.; -Çkl.; * Gölpazarı -Bil.; -Es.; * Göynük -Bo.; -Ks.; -Sn.; * Tirebolu -Gr.; -Kn.; * Saray, -Tk.; * Uzunköprü -Ed.; Çavuşköy * Babaeski, * Lüleburgaz -Krk.) ***2.*** ormandan elde edilen tarla. (Bozyazı * Anamur -İç.)

ken : ekilmeden bırakılmış tarla. (Salda * Yeşilova -Brd.; * Burhaniye -Ba.; -Ml.)

keşman : sürülmüş tarla. (-Gaz.)

kırım : çifçinin tarlayı süreceği ya da tohum atacağı zaman ayırdığı parçalar, bölümler: Tarlayı iki kırıma bölerek sürüyorum, dönek başı yakın olursa öküzler yorulmaz. (Atça * Nazilli -Ay.; * Urla -İz.; * Merzifon ve köyleri -Ama.)

kırtan : sürülüp ekilemeyen taşlı tarla. (Yukarısöğüt * Seyitgazi -Es.; Görmel * Ermenek -Kn.)

kirk : nadasa bırakılan tarla. (-Ank.)

kort : hiç sürülmemiş ya da yıllarca işlenmemiş topraktan yeni açılan tarla. (-Kr.; Purhus * Ahlat -Bt.)

kozan : ekini biçilip kaldırılmış tarla. (Kayaağzı * İskilip -Çr.; -Ml.)

kubar : verimsiz tarla. (* Bertiz -Mr.)

lek : küçük tarla, evlek. (* Safranbolu -Zn.; * Boyabat -Sn.)

loap : ormandan arılan tarla. (-Sn.)

lok : küçük tarla. (-Bo. köyleri)

mağal : dinlendirilen tarlanın ayrıldığı bölümlerden her biri. (* Pütürge -Ml.)

maldal (manda) : ***1.*** evlek. (* Sandıklı -Af.; * Keçiborlu, * Gelendost, Bağıllı * Eğridir, Findos, * Atabey, * Yalvaç -Isp.; Karamanlı -Brd.; * Söke, -Ay.; Çapak * Torbalı -İz.; * Ermenek, Damlapınar * Beyşehir, -Kn.; Aslanköy * Mersin -İç.; Erenyaka * Akşehir -Ant.) ***2.*** evlekten küçük olup çalılarla taş yığınları arasında kalan küçük tarla parçası. (Güdübez * Sandıklı -Af.) ***3.*** orman ve kayalıklar arasındaki küçük tarlacıklar. (* Tarsus köyleri -Ada.)

melank : sürülmemiş tarla. (* Bayburt -Gm.)

modul : ***1.*** toprağı sertleşmiş, verimsizleşmiş tarla. (Gare * Ardeşen -Rz.) ***2.*** hasat yapılarak ekim alınmış tarla. (Gare * Ardeşen -Rz.)

napuzar (napızar) : her yıl ekilebilen, toprağı kuvvetli, verimli tarla. (Bağlıca * Ardanuç, * Şavşat çevresi -Ar.; -Kr.)

natoz : ekini biçilmiş tarla. (-Tr. köyleri)

ok : dil gibi ensiz ve uzun tarla parçası. (Önsen -Mr.)

opsa : birkaç yıl sürülmeden, ekilmeden bırakılmış tarla. (Büyükkarabağ * Bolvadin -Af.; -Kr.; -Ml.; * Şarkışla -Sv.; -Ank.; Gözlü * Karapınar, Güvenç * Akşehir -Kn.; * Kozan -Ada.)

paytar : ***1.*** beş dönümden küçük tarla. (Karakuyu * Saimbeyli -Ada.) ***2.*** kıraç, killi topraklı, verimsiz tarla. (Sarıvadi * Ermenek -Kn.; * Mut köyleri -İç.) ***3.*** ormandan ağaçları keserek elde edilen tarla. (* Kozan -Ada.)

sağlağa : altından su çıkan tarla. (Zencidere -Ky.)

salma : tarlada ekin ekmek için ayrılan toprak parçası. (-Brd.; * Bergama, Kerre -İz.)

sırım : dar, uzun tarla parçası. (-Rz. ve çevresi)

siy : toprak, tarla biçimi. (Tozara * Silifke -İç.)

somarlık : on altı ölçek tohum ekilen tarla. (-Ezc.)

soyuk : ormandan açılan tarla, bağ. (* Karasu -Sk.)

sökü : ormandan ya da meradan açılan tarla. (* Taşköprü -Ks.)

su altı : ***1.*** sulak yer, sulak tarla. (Çığrı * Dinar -Af.; * Eğridir ve köyleri -Isp.; Söğüt -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; Kızanlık * Hendek -Sk.; Kozağaç * Şiran -Gm.; -Rz. ve çevresi; * Şavşat -Ar.; * Antakya ve köyleri -Hat.; * Bor -Ng.; * Milas -Mğ.; * Lüleburgaz -Krk.) ***2.*** su yatağına ters düşen tarla. (Bağlıca * Ardanuç -Ar.)

süreke : ekilen toprak alan, tarla. (Gödene -Kn.; Masara * Mut, Arslanköy * Mersin -İç.)

şımarık : sulak tarla. (Bisse * Akşehir -Kn.)

tahta : ***1.*** tarla ya da bostanlarda ayrılmış toprak parçaları, evlek: İki tahta biber, bir tahta patlıcan diktik. (Bereketli * Tavas -Dz.; * Tire -İz.; * Alaşehir -Mn.; * Lapseki, * Gelibolu, Fili * Biga -Çkl.; * İskilip -Çr.; -Ama.; -Tr.; -Gaz.; * Antakya -Hat.; -Ezc.; -Ng.; -Kn.; * Mut ve köyleri -İç.) ***2.*** dört yanı dar ve yüksek yolla çevrilmiş tarla. (Harmanlı * Ardanuç -Ar.; Sille -Kn.)

tala (talla) : tarla. (Genek * Yatağan -Mğ.)

talak : iyi sürülmeyen tarla. (Saylan * Ünye -Or.)

tapsak : ekildikten sonra çiğnenmiş (tarla için): Bizim tarlayı tapsak etmişler. (Bayadı -Or.)

tırıl : taşlı tarla. (Kıbrısçık -Bo.)

toh : ekilmemiş tarla. (Güneyce -Rz.)

velhan : sürülmüş, ekime hazırlanmış tarla. (-Mr. ilçe ve köyleri)

yandaklık : evin bitişiğindeki tarla. (* Düzce -Bo.)

yastan : dört yanı alçak tarla. (-Ant.)

yaşartma : sekiz, on yıl boş bırakıldıktan sonra ekilen tarla. (-Çr.; Mardar * Bafra -Sm.)

yatıkın : birkaç yıl sürülmeyip, güçlendirilmiş tarla. (* Lüleburgaz -Krk.)

zemi : tarla. (* Erciş -Vn.)

G. ÖĞÜTME İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

alan (alanlık) : değirmende tahılın ilk döküldüğü yer. (Yukarımaden -Ar.)

arsana : değirmen taşının ters döndürülerek buğdayın bulgur haline getirildiği yer. (* İskilip, -Çr.)

ayak : değirmen taşını kaldırıp indirmeye yarıyan ayar odunu. (Kalafka -Tr.)

bad : buğday öğünürken etrafta biriken taşlı ince un. (* Ağın -El.)

badara : değirmen taşının altına konulan ağaçlar. (Sorkun * Akşehir -Kn.)

bağaz : değirmenin üst taşında tane dökülen delik. (-Sv.)

baltacık (baltacık demiri, baltacuk, baltancık, baltancuk) : değirmen taşının ortasında bulunan ve onu döndüren demir, haç şeklindeki aygıt. (Hisarardı * Yalvaç -Isp.; * Emet -Kü.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Kargı -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; -Çr.; Badırlı, -Sm.; * Merzifon -Ama.; * Taşova -To.; * Akkuş -Or.; Düzköy * Keşap -Gr.; Ersis, * Yusufeli, -Ar.; -Ml.; * Göksun -Mr.; Telin * Gürün, * Kangal ve köyleri -Sv.; * Haymana -Ank.; -Krş.; Afşar Türkmenleri * Pınarbaşı -Ky., -Isp.; Hırka * Tavas, Darıveren * Acıpayam -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; -Mn.; -Ba.; * Ezine -Çkl.; Yenice * Emet -Kü.; Aliköy * Çaycuma -Zn.; Aşağıkayı * Tosya -Ks.; Karadere -Rz.; Tünges * Yusufeli -Ar.; Çukurbağ * Ermenek -Kn.; * Antakya, -Hat.; * Anamur, * Mut -İç.; * Yatağan ve köyleri -Mğ.)

baltacıkerkeği : iki değirmen taşının arasında mil ödevini gören kısım. (-Ks.)

baskı : değirmen taşının sol tarafında taşı ayar etmeye yarayan manivela, kol. (-Isp.)

boğaz : değirmen taşının ortasındaki delik. (Darıveren * Acıpayam -Dz.; * Antakya -Hat.)

boyra (borya, boyla) : ***1.*** Değirmen oluğunun ucuna konulan aygıt ve deliği. (Yassıviran * Senirkent, Çandır * Sütçüler -Isp.; Yukarıseyit * Çal, * Sarayköy -Dz.; * Tire -İz.; Kaymaz * Sivrihisar -Es.; -Çr.; Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.; * Güdül, Çanıllı * Ayaş -Ank.; -Krş.; * Ilgın köyleri, Bayafşar * Beyşehir -Kn.;

Karadere * Gündoğmuş -Ant.; Şeref, Kavaklıdere * Yatağan, Bayır -Mğ.) ***2.*** Değirmen oluğu. (Bademli * Dinar -Af.; Sücüllü * Yalvaç -Isp.)

cakcakı (cağıldak, cakcaqı, cakcak, cekcek, cekceko, cıkcıka, çaqçaq, çaqçaqa, çahraq, çakçak, çakçaka, çakçakı, çakıldavuk) : Değirmende buğdayın bittiğini haber veren bir aygıt. (Uşhum * Yusufeli -Ar.; -Mr.; -Gaz.; * Antakya -Hat., İskilip –Çr , Gaz., Yolbaşı, Seyidere –Rz , Bağlıca * Ardanuç –Ar., Erciş -Vn.; Cinis * Aşkale –Ezm, -Kc.; -Gm.; -Rz.; Erkinis * Yusufeli, * Şavşat -Ar.; * Refahiye, Sasunga –Ezc)

çañ : değirmenlerde tahılın bitmesini haber veren, taş üzerine sarkan ipe bağlı maden parçaları. (* Merzifon -Ama.)

çarkevi : değirmende taşları döndüren çarkın bulunduğu yer. (Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.)

çekme taşı : değirmen taşı: Çekme taşı kırıldı. (Çandır * Sütçüler -Isp.)

çokkak : değirmen taşı üstünde, buğdayı muntazam döken tahta parçası. (Telin * Gürün -Sv.)

değirmenlik : öğütülmek için değirmene gönderilecek tahıl : Değirmenlik hazır mı? (Sarı * Merzifon -Ama.)

değirmen tozu : tahılı un yapmak için alınan ücret: Değirmen tozunu vermeden geçme. (Gücge -Gaz.)

dermen (degirman, değermen, değmen, deman , demen, deremen, derman , deyirman, deyman, deymen) : değirmen. (Kuşbaba * Bucak, Anbarcık * Gölhisar -Brd.; * Edremit ve köyleri -Ba.; -Gaz.; Hasanoğlan -Ank.; Hacıhamzalı, Gülek * Tarsus -İç., Yassıviran * Senirkent -Isp.; Aşağıkızılen * Ulubey -Or.; Genek * Yatağan –Mğ, İlyas * Keçiborlu -Isp.; Karamanlı * Tefenni, Çamköy * Gölhisar -Brd.; Oğuz, Alâattin * Acıpayam -Dz., Kandıra -Kc.; Çele, Mengencik * Düzce, İğneciler * Mudurnu -Bo.; Aliköy * Çaycuma -Zn.; Peşman * Daday -Ks.; Danışman * Fatsa -Or.)

devlip (devlit, devlit taşı, devlüp) : ***1.*** tahıl değirmeni. (-Ur.; * Kilis ve çevresi -Gaz.; Değirmendere * Göksun -Mr.; * Cebelibereket, * Kadirli -Ada., Başlamış * Dörtyol -Hat.) ***2.*** değirmen taşı. (* Göksun -Mr.)

dink, diñk (denk, dik, dinkene) : ***1.*** tahılın kabuğunu yumuşatmaya ve ayırmaya yarayan değirmen. (* Düzce -Bo.; * Safranbolu -Zn.; * Kurşunlu -Çkr.; -Çr.; * Terme, * Çarşamba -Sm.; Süle -Gm.; Bağlıca * Ardanuç, Erkinis, Utav, Ersis * Yusufeli -Ar.; * Iğdır, Issısu, * Sarıkamış -Kr.; -Dy.; -Ezm.; * Refahiye, -Ezc.; * Hozat -Tr.; -El.; * Arapkir -Ml.; -Krş.; -Nş.; Bahçeli * Bor -Ng.; * Kadirli, -Ada.; Meydan * Mut -İç.; Ceylanköy * Lüleburgaz -Krk.) ***2.*** tahılın kabuğunu ayırmaya yarayan büyük taş dibek. (-Çkl.; * Sivrihisar -Es.; * Taşköprü -Ks.; * Boyabat -Sn.; -Ama.; * Ünye -Or.; * Alucra, * Şebinkarahisar -Gr.; * Maçka ve köyleri -Tr. ve çevresi; * Ahlat -Bt.; -Ezm.; * Bor -Ng.; Meydan * Mut -İç.)

döğecek : mısır, arpa vb. tahılın döğülüp kepeğinin çıkarıldığı yer. (-Rz. ve köyleri)

döğü : değirmende çekilerek kırılmış mısır. (Taflı * Çarşamba -Sm.)

eldeç : bulgur, mısır, buğday gibi tahılları dövmekte kullanılan taş ya da ağaçtan yapılmış dibek tokmağı. (Uzunmusa, Bayadı -Or.; * Şebinkarahisar, * Alucra, Kayadibi -Gr.)

elgani : el değirmeni. (Suvermez * Aziziye -Af.; Burhaniye * Nazilli -Ay.; Kızılcaören, Karacaören -Kü.; Karahüyük -Kn.; -Ada.)

gebiç : değirmencinin öğüttüğü şeyden aldığı bak, değirmen hakkı. (-Es.; * Maçka ve köyleri -Tr.)

göğa : değirmenlerde öğütülen buğdayın döküldüğü tahtadan yapılmış kap. (Palha * Divriği -Sv.)

heneyci : herkesin buğdayım değirmende öğütüp getiren kimse. (-Kn.)

hırt : değirmen taşı. (* Gazipaşa -Ant.)

kapısal : değirmende tahıl doldurulan yer. (Güneyce -Rz.)

kapis : değirmencinin öğütme payı olarak aldığı un. (* Maçka -Tr.)

kepiç : değirmencinin öğüttüğü tahıldan aldığı pay. (-Tr.; -Rz.)

öğnük : değirmencinin öğüttüğünden aldığı pay. (* Perşembe köyleri -Or.)

ötmek : öğütmek. (Hasanoğlan -Ank.)

sepet (sebet, sepetlek, sepetlik) : değirmende, buğdayın döküldüğü kesik koni biçiminde yer. (Çığrı * Dinar -Af.; * Eğridir köyleri -Isp.; Çerçin -Brd.; Çöplü * Çivril -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; * Ezine, Fili * Biga, * Lâpseki -Çkl.; -Sm.; * Afşin -Mr.; Maksutlu * Şarkışla, Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; * Bor -Ng.; * Ermenek -Kn.; -Mğ.; * Lüleburgaz -Krk.)

sürüt : buğday değirmeni. (* Koyulhisar -Sv.)

şokolok : küçük değirmen. (-Dy.)

tink : tahılın kabuğunu yumuşatarak ayırmaya yarayan değirmen. (* Lâdik -Sm.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; -Tr.; * Kilis -Gaz.; -Mr.; * Osmaniye -Ada.)

uncu : değirmenci. (Vazıldan * Divriği -Sv.)

üğünlük : değirmene götürülen üç beş şinik tahıl. (* Kurşunlu -Çkr.)

H. TARIMLA UĞRAŞAN KİŞİLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

abereci : sadece buğday yolmasında kullanılan işçiler. (-Gaz.)

afaracı : harman yerlerindeki hububat döküntülerini toplayan adam, harman işçisi. (* Tire -İz.; Çepnidere * Turgutlu -Mn.; * Kilis -Gaz.; Eldelek * Elbistan, -Mr.; Hisarcık * Yayladağı, Amik ovası, Gâvurdağı, * Kırıkhan, * Reyhanlı -Hat.)

allef (allefci) : hububatı kalburla taşından, toprağından temizleyen adam. (* Kilis -Gaz.)

ayakçı : ekin işi bitinceye kadar çalışan tarla işçisi. (Göcer -Kn.)

ayakçı : harmanı döğmüş, henüz savurma durumuna getirememiş kimse. (* Elmalı -Ant.)

başakçı (başakcı, başakçı) : başak toplayan ve bununla geçinen kimse. (* Edremit -Ba.; Nefsiköseli * Görele -Gr.; * Afşin -Mr.; -Nğ., Navlu * Yeşilova -Brd.; * Kilis -Gaz.; Muzvadı * Ermenek -Kn.)

biçinçi : biçim yapan, ekin kaldıran kimse. (Kerkük)

biderci : ***1.*** tohumcu, tohum veren. (Kayışlı -Mr.) ***2.*** para karşılığında tarlalara tohum serpen kimse. (-Gaz.)

bikas : toprağı az olan, yahut hiç olmayan fakir çiftçi. (Büyükincirli -Yz.)

cılban (cilban, civan, civar, çırban, çırpan, çilbant) : sulama işinde kullanılan suyun devamlı ve düzenli akmasını sağlayan su yollarını idare eden memur. (Aşudu * Darende, * Arapkir -Ml.; * Divriği -Sv., Yeşilova, Çamköy * Gölhisar -Brd.; Darıveren * Acıpayam, * Çul -Dz.; -Ba., Yalova -İst.; * Boyabat -Sn.; -İç.)

cıvar (cıva, cıvan, cuvar) : tarlalara su dağıtan bekçi. (Karamanlı * Tefenni -Brd.; -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay., Bozdoğan -Ay.; Taşburun * Iğdır –Kr)

cumru : çiftçi. (-Tr.)

çengelci (çeteci) : zahire tüccarının, bir bölgedeki köylerden alım yapmak üzere görevlendirdiği kimse. (Umurlu -Ay., -Ada.)

damancı : bağ, bahçe ve tarlayı kiralayan. (* Kilis -Gaz.)

destimenci : ekin bekçisi. (Seydin -Çr.)

dinkçi : değirmenci. (* Arapkir -Ml.)

düğenci : ***1.*** yalnız harman zamanı döven sürmek için tutulan çocuk. (Sarı * Merzifon -Ama.) ***2.*** döven yapan usta. (Gaziler * Hadım -Kn.)

ellefci : buğday, arpa gibi tahılı kalburla temizleyen. (* Antakya ve köyleri -Hat.)

enar (enacı) : orak biçerken kılavuzluk eden adam, amelebaşı. (Sürez * Bozdoğan -Ay.; Gebeler * Kırkağaç -Mn.; -Gr.)

enlerci : ekin toplayıcıların sağında ve başında duran adam. (Göcer * Karaman, * Ermenek ve köyleri -Kn.)

evlekçi : tarlayı evleklere ayıran işçilerin başında duran adam. (-Çr.; Bayadı -Or.)

eynar : tarlada kalabalık iş yaparken kenarda çalışan (kimse). (Yeniköy -Ba.)

eynelci (eğnelbaşı, eynerci) : ekin biçilen tarlada işçiyi idare eden (kimse). (Çığrı * Dinar -Af.; -Isp.; Oğuz * Acıpayam -Dz.)

güylekçi : pazarda tahıl ölçmekle görevli kimse. (* Bor -Ng.)

güz yiğiti : harman işini bitirmiş çiftçi. (* Merzifon -Ama.)

havalacı : bağ, bahçe ve tarlalara gelen suyu yöneten adam. (-Kn.)

hon : ekin biçerken sıralanan işçi takımı, işçi bölüğü. (Karkıncık * Artova -To.; * Şebinkarahisar -Gr.; -Gm.; Erkinis * Yusufeli -Ar.; Ergan -Ezc.; * Ağın -El.; Eşke, Çamova * Divriği -Sv.)

honcu (honcubaşı) : ***1.*** ekin biçen (kimse). (Karkıncık * Artova -To.; * Ağın -El.; İriağaç * Hekimhan -Ml.; Ergan * Divriği -Sv.) ***2.*** ekin biçenlerin başı. (Cenciğe -Ezc.; Çamova * Divriği -Sv.)

ırgal : amele, ırgat. (Haşhaşı -Ezc.)

kömüs : tarlalara su dağıtımını yöneten su bekçisi. (* Bor -Ng.; Postallı * Ulukışla, Sazlıca -Ng.)

maraba : ***1.*** çiftçi. (* Arapkir -Ml.) ***2.*** çiftlik kâhyası. (* Bayburt -Gm.) ***3.*** çiftçilikte, toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse, ortakçı. (* Edremit -Ba.; -Gr.; -Tr. ilçe ve köyleri; * Bayburt -Gm.; -Rz.; -Ezm.; -Ezc.; -El.)

muşut : bahçe ve tarlalara suyu dağıtan (kimse). (-Ml.)

mürbe : ***1.*** toprağın ekilmek için yarıya verildiği adam, yarıcı. (* Erciş -Vn.) ***2.*** toprağı olmayan çiftçi. (* Erciş -Vn.)

ortakçı : tarlayı, ürünü tarla sahibiyle yarı yarıya pay etmek üzre ekip biçen çiftçi. (Çığrı * Dinar -Af.; İğdecik * Yalvaç -Isp.; -Brd.; Çöplü * Çivril, Söğüt, Honaz, Yukarıseyit * Çal, Darıveren * Acıpayam -Dz.; * Bergama -İz.; -Mn. ve çevresi; Yeniköy, Demirkapı * Susurluk -Ba.; Tokat -Es.; * Kurşunlu -Çkr.; * Akyazı çevresi -Sk.; * Merzifon köyleri -Ama.; * Artova -To.; Bayadı -Or.; -Gaz.; Çanıklı * Ayaş -Ank.; * Zara, * Gemerek, * Hacıilyas, * Koyulhisar -Sv.; Afşar aşireti * Pınarbaşı -Ky.; -Nğ.; Çomaklı * Korkuteli -Ant.; * Lüleburgaz -Krk.)

öndel : ekin biçenlerin sağında giden ve biçmeyi önde götüren adam. (-Ama.)

tepirci : kalburla tahılın taşını ayıklayan. (-Ur.)

yarıcı (yarucu) : tarlayı ekip, ürünün yarısını alan ortak. (-Mn. ve çevresi; * Edremit -Ba.; Fili * Biga -Çkl.; -Brs.; * Kandıra -Kc.; * Akyazı çevresi -Sk.; Burunkaya -Zn.; * Çarşamba -Sm.; * Tirebolu -Gr.; -Tr.; -Rz.; * Nizip, -Gaz.; Afşar * Pınarbaşı -Ky.; Bahçeli * Bor -Nğ.; -Ada. köyleri; Gödene -Ant.; * Lüleburgaz -Krk.)

I. GÜBRE İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

ahbun (abgın, ahbum, ahmın, afkın, ajbun) : gübre. (-Ama. köyleri; * Artova ve köyleri, Çayır, * Zile, * Reşadiye, * Almus, -To. ve çevresi; Danışman * Fatsa, Zile * Mesudiye -Or.; * Alucra, Mesudiye -Gr.; Hacavera * Maçka, Kalafka, -Tr.; * Kelkit çevresi, Uluşiran * Şiran, Süle, -Gm. ve köyleri; * Şavşat ve köyleri, Uşhum, * Yusufeli, -Ar.; * Ardahan, Kızılçakçak, -Kr.; Cinis * Aşkale, Karaz, -Ezm. ve ilçeleri; * Refahiye ve çevresi, -Ezc. ve köyleri; * Ağın, * Keban, Kesirik, -El.; * Arapkir -Ml.; Çöplü, * Gürün, * Zara, * Yıldızeli, Soğukpınar * Kangal, Ağrakos, * Suşehri, Çepni * Gemerek, * Hacıilyas, * Koyulhisar, Savrun, * Divriği, Tutmaç, -Sv.; Gerdan -Ada.)

ahbunluk : gübre konulan yer, gübrelik. (* Şebinkarahisar -Gr.; Kalafka -Tr.; Haşara, Hayekse, Canca, -Gm.; Hacıilyas * Koyulhisar, * Divriği, -Sv.)

ahpun arabası : gübre arabası. (-Ezm.)

aḫpuncu : gübreyi sırtında bir sepette taşıyan kimse. (Erkinis * Yusufeli -Ar.)

basma (basmalık, basmo , bastırma) : gübre, tezek. (Gökçeyaka, Örencik * Yeşilova -Brd.; * Kelkit çevresi, * Bayburt çevresi -Gm.; * Çıldır, * Ardahan, * Arpaçay, * Iğdır, İrişli, Bayburt * Sarıkamış, -Kr.; * Tortum -Ezm.; Ergan -Ezc.; * Ahlat -Vn.; -Dy.; Tekerahma, Göbekviran, * Gürün, E. Hüyük * Şarkışla, Soğukpınar * Kangal -Sv.; Türkmen aşireti, * Akkışla ve köyleri, * Bünyan -Ky.)

basmalık : gübre biriktirilen yer. (* Bayburt köyleri -Gm.; -Ezm.)

bışğı : gübre. (Karaçay, Başhöyük * Kadınhanı -Kn.)

boğsak : gübrelerin toplandığı yer. (-Nğ.)

cid : tavuk gübresi. (Kaptanpaşa * Çayeli -Rz.)

cübür : gübre. (Sekiyaylası -Isp.)

çevrenti : tarlaları gübrelemek için yapılan geçici ağıl. (Kayalar, Selânik, Yunanistan)

çipe : gübre taşımak için yapılmış etrafı kapalı kızak. (Keçek * Oltu -Ezm.)

çirk (çirkif) : gübre : Yarın tarlaya çirk çekeceğim. (Yassıviran * Senirkent -Isp.; * Seyitgazi -Es.; Kuruçay * Çubuk, Dastarlı * Ayaş, Çayırlı * Haymana, Ortacı * Kızılcahamam, * Beypazarı, * Kayaş, Sofular -Ank.; Kılbasan * Karaman -Kn.)

çökek : deve gübresi. (Genezin * Avanos -Nş.)

dişenli : değirmen taşlarından üstte bulunan ve döneni. (* Akşehir -Kn.)

divme : koyun gübresi. (Balıklı * Şavşat -Ar.)

ebek, ébek : toprak ve gübreden yapılan tepecikler. (Peşman * Daday -Ks.)

eya : yapma gübre. (Salarha köyleri -Rz.)

fışka : yaş gübre. (Eldirek * Fethiye -Mğ.)

fışkılık : gübrelik. (İshaklı * Bolvadin -Af.)

gara dökkü : hayvan gübresinin kurumuş ve samanla karışmış şekli. (Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.)

hüşgü : gübre. (Nurgah -Ezm.; Akçalar * Seydişehir -Kn.)

kebre : gübre. (Çatallıhoca * Çayeli -Rz.)

kembere : gübre. (Aliköy * Çaycuma -Zn.)

kemre (kemüre, kerma, kerme, kerpiç) : gübre, tezek. (* Emirdağ, -Af.; * Senirkent ve köyleri, Bağlıca * Gelendost -Isp.; Başpınar * Tefenni -Brd.; Ekse * Çal, Kösten, -Dz.; * Bergama, Alibeyli -İz.; Demirkapı * Susurluk -Ba.; -Çkl.; -Brs.; Alayunt -Kü.; * Sivrihisar -Es.; * Göynük, * Düzce -Bo.; * Safranbolu -Zn.; * İnebolu -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; * Sungurlu -Çr.; -Sn.; -Sm.; Sarayönü * Ezine -Çkl.; -Ama.; * Ünye -Or.; -Gr.; Tortum -Ezm.; * Nizip -Gaz.; * Afşin -Mr.; Tavşanlı * Hafik, * Gürün, * Koyulhisar -Sv.; Gürcü * Kızılcahamam, * Haymana -Ank.; -Nğ.; Akçalar * Seydişehir -Kn.; * Mut -İç.; * Fethiye -Mğ.; -Ed.; Alaybey * Malkara -Tk.)

kemrelik : gübrelik. (-Tr.; * Suşehri -Sv.)

kezek : kurutulmuş gübre. (* Küre -Ks.; * Merzifon -Ama.)

kıh (kığ, kığı, kığıl,) : koyun, keçi gübresi. (Belenli * Sertaç -Brd.; -Krş.; Mancalı * Karaman -Kn. , * Mersin -İç., Çepni * Gemerek -Sv.; Bahçeli * Bor -Nğ., -Bt.; -Sv.; Tavlusun -Ky.)

kıldık : koyun, keçi gübresi. (Bağlarbaşı * Üsküdar -İst.)

kım : koyun, keçi gübresi. (Dereşeyh -Ank.)

koğa : güvercin vb. kuşların gübresi. (* Beşiktaş -İst.; -Dy.)

koyun tarçığı : koyun gübresi. (* Ahlat -Bt.)

kön : gübre. (Balçıkhisar -Af.; Kızılcaören -Kü.; Halilbağı, Okçu * Sivrihisar -Es.; * Bor -Nğ.)

közmek : gübre yığını. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

kurlu : koyun gübresi. (Yavuz * Şavşat -Ar.)

pehin : gübre. (-Kr.; -Ezm.)

sadır : gübre. (Çandır * Sütçüler -Isp.; -Ks.; * Merzifon -Ama.; Alihoca * Ulukışla -Nğ.; Yeniköy, Üskül * Küçükisalı -Ada.; * Mut ve köyleri, Burhan * Mersin, Yanpar -İç.; -Ant.)

sangı : kuş gübresi. (-Brd.)

sarma : sığır gübresi. (Salda * Yeşilova -Brd.; Orhaneli * Seferihisar, Görece -İz.; Keskin -Es.)

tar : gübre ve kül ölçüsü olarak kullanılan çuval: Bir tar kül 60 kuruş. (-Gaz.)

temek : gübre yığını. (-Krş.)

temektik : gübre yığılan yer. (-Nğ.)

tere (tes) : gübre. (* Bolvadin, * Dinar -Af.; * Eğridir ve köyleri, * Sütçüler ve köyleri, Şehir * Keçiborlu -Isp.; Başpınar * Tefenni, Pazaravdan * Bucak -Brd.; * Tavas Kızılcasöğüt * Çivril, -Dz.; Eymir * Bozdoğan, -Ay.; * Alaşehir, -Mn. ve çevresi; Yeniköy -Ba.; Güzelyurt * Tavşanlı -Kü.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Akyazı ve çevresi -Sk.; * Taşköprü -Ks.; -Sm.; -Tr.; Akarsu * Ardanuç -Ar.; *

Ağın -El.; * Arapkir -Ml.; -Gaz.; Çayıralan -Yz.; Çanıllı * Ayaş, -Ank.; * Develi, Afşar köyleri * Pınarbaşı -Ky.; -Nğ.; * Ermenek -Kn.; Masara * Mut, -İç.)

töbür : keçi gübresi. (* Ereğli -Kn.)

yalkı : tarlaya gübre taşınan hasır ya da kenevirden örülen heybe. (-Çr.)

K. SULAMA İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

aylan : Tarla sulamakta kullanılan kuyu. (-Kn. çevresi)

badarna : toprak sulamaya mahsus cetvel, büyük evlek. (Aziziye * Ereğli -Kn.)

bastırmak : kuru bir tarlayı rutubetlenmesi için baştan başa sulamak: Bahçe tarlasını bastırdıktan sonra içine yazlık ekeceğim. (Köfünye, Larnaka, Kıbrıs)

bet : ana arktan tarlaya su kesilen yer, bent. (* Ermenek köyleri -Kn.)

bığ (bıh, bik) : tarlada açılan su yolu, ark. (Kiği -Ezc., Ağrakos * Suşehri –Sv , * Şebinkarahisar –Gr)

biçek : tarlalara saatle su salımı. (Boyasın -Ay.)

bir bel su : bir tarlayı sulamaya yeten su miktarı. (Havsu * Kelkit -Gm.)

cılka : su yolu. (Maden -Nğ.)

cilgar : tarlaya verilmiş suyun yaygın durumu. (Bandula * Kelkit -Gm.)

cirenk : ana arktan ayrılan küçük ark. (Ersis * Yusufeli -Ar.)

cordum : bir arktan birkaç tarlaya ayrı ayrı suyun verilmesi. (* Nazimiye -Tn.)

çalpara : suların azaldığında parası ödenmek üzere tarlayı belediyeye sulatma işi: Su çalparaya çıkmış. (* Merzifon -Ama.)

çavdırma : tarlayı baştan savma sulama. (Fariske, Çukurbağ * Ermenek -Kn.; * Anamur, * Mut köyleri -İç.)

çirmar : tarlaları sulamak için açılan su yolu. (* Eğin -Ml.)

dabul : tarla ve bostanlarda evlek ve tarhlar arasında açılan su yolu, ark. (-İst.)

dartma : su yolu. (-Ant.)

derav : su arklarının başlangıç yerine verilen ad. (-Bt. ve köyleri)

dirkemek : tarlaya su veren kimse sulamaya izin vermek. (Karamanlı * Tefenni -Brd.)

dizi : toprakta sapanla açılan ark. (* Sarayköy köyleri -Dz.; -Kü.; * Milas -Mğ.)

düzen : tahıl yeşerdikten sonra hafifçe sulama. (Hacar -Gaz.)

eğiş : tahıl ve bostanları sulamak için sabanla açılan yol. (-Ky.)

eylek : bahçe ve tarlalarda açılan su yolu. (Kapıköy * Maçka, -Tr. ve köyleri; Ergan, -Ezc.; * Afşin -Mr.; Karaözü * Gemerek -Sv.; Güzelsu * Akseki -Ant.)

germe : tarlaları sulamak için açılan sandık şeklinde çukur. (Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.)

gever (gavar, geber, gefel, gener, gevar, gevel) : bahçe ve tarla sulamak için açılan ince su yolu, ark. (Kızılhisar, Darıveren * Acıpayam -Dz.; * Lapseki -Çkl.; İnikli * İznik -Brs.; Yarhisar -Bil.; Alpu, Bozan, * Sivrihisar ve köyleri, -Es.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; * Safranbolu -Zn.; -Sn.; Karkıncık * Artova -To.; Aybastı -Or.; * Şebinkarahisar -Gr.; Ergan -Ezc.; Eleşkirt * Doğubayazıt -Ağ.; * Ağın, Kesirik -El.; Aşudu, * Darende -Ml.; -Ur.; * Nizip -Gaz.; * Göksun, Önsen -Mr.; Amik ovası Türkmenleri * Reyhanlı -Hat.; Maksutlu * Şarkışla, * Koyulhisar, * Kangal, Çepni, Karaözü * Gemerek, Vazıldan * Divriği, * Gürün -Sv.; * Boğazlıyan, Maden, İncirli -Yz.; Bükeler * Kızılcahamam, Çanıllı * Ayaş, * Haymana, Mühye -Ank.; * Mucur, Genezin * Avanos -Nş.; Bozca * İncesu, Afşar aşireti, Pazarören * Pınarbaşı, * Bünyan -Ky.; Çavuşçu * Ilgın -Kn.; Üzümlü * Fethiye -Mğ.)

gorut : tarlaları kısım kısım sulamak için aralarına yapılan tümsek. (* Iğdır -Kr.)

govar : tarlayı sulamak için açılan arklar. (Ersis * Yusufeli -Ar.)

gölen etmek (gölen itmek) : tarlayı kuvvetlendirmek için bol su salıvererek göllendirmek. (-Nş.; Nar, * Bor -Nğ.)

hark (harık) : su yolu, ark. (Çilehane * Reşadiye -To.; Balıklı * Şavşat -Ar.; * Hozat -Tn.; * Ağın -El.)

havğın : su yolu, ark. (Çepni * Gemerek -Sv.; Peçenek -Ank.)

hop : tarlaları sulamak için, tarlanın yüksekçe bir yerine yapılan havuz. (* Hozat -Tn.)

ilipin : tarlaları sulamak için arılan ark. (Umranıhamidi -Kn.)

kamantı (kanavar) : tarlayı sularken yüksek yerlere su çıkarmak için açılan ark. (Çarıksaray * Şarkîkaraağaç -Isp.)

karık : bağ ve bahçeleri sulamak için açılan ince su yolu, ark. (* Gelendost, * Uluborlu -Isp.; Yukarıseyit * Çal, Karaçay, Honaz -Dz.; * Bergama -İz.; * Alaşehir, * Salihli -Mn.; Demirkapı * Susurluk -Ba.; * Mustafa Kemal Paşa -Brs.; Tokat -Es.; * Düzce -Bo.; * Aksaray, * Sarıyer, * Kartal -İst.; * Safranbolu -Zn.; Belviran * Boyabat -Sn.; -Sm.; * Taşova, * Merzifon -Ama.; * Erbaa -To.; * Şebinkarahisar -Gr.; * Yusufeli -Ar.; Köşker -Krş.; * Ürgüp, -Nş.; * Bor -Ng.; * Ermenek -Kn.; * Osmaniye -Ada.; * Malkara -Tk.)

kavar : ***1.*** tarla üzerindeki su yolları. (-İst.; * Şiran -Gm.; * Tercan, * Kemaliye -Ezc.; -Ml.) ***2.*** ark başı, su çevrilen yer. (Öğdem * Yusufeli -Ar.) ***3.*** akarsudan su almak için açılan gedik. (-Gm.)

kerti : bahçe ve tarlalardan geçen su yolu. (Karakoyun * Doğubayazıt -Ağ.)

kesik : tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan hendek, ark. (Güney * Yeşilova, Sertaş -Brd.; Darıveren * Acıpayam, Çöplü * Çivril, -Dz.; Eymir * Bozdoğan, Germencik -Ay.; Kızılcaköy * Bayındır, * Bergama, * Tire -İz.; Bahşılı -Ank.; * Serik, * Kaş, * Finike, * Elmalı -Ant.; * Ula, Yerkesik -Mğ.)

kırış : tarlalardaki su yolu. (* Ereğli -Kn.)

kırtış : tarlalarda ekin sulamak için açılan küçük arklar: Kırtışı çekdiniz mi? (Yeniköy * Ereğli -Kn.)

kofer : toprak sulamak için taş ya da topraktan yapılmış su oluğu. (Hüdede * Silifke -İç.)

koşa : ***1.*** sulanacak tarlanın, suyun dağılmasına elverişli yüksek yerinde yapılan depo. (* Bor -Ng.; Hortu * Ereğli -Kn.) ***2.*** eğik yerlerde yüksek kısma su çıkarmak için tarla ortasına çekilen set. (* Bor -Ng.; Karkın * Çumra -Kn.)

koşu : büyük ark. (Bahçeli * Bor -Ng.)

köperle : suyu tarlaya çevirme. (Belönü -Brd.)

kövtere : bahçe ve tarlalardaki arklardan su almak için açılan ince su yolu. (-Çkr. ve çevresi)

leğer : tarla sulamak için yapılan küçük su bendi, büğet. (-Ur.)

nağat : tarlaları sulamak için büyük su arkından suyun bölündüğü yerler. (Hevek * Yusufeli -Ar.)

ok (III) : tarla sulamak için açılan ark. (Çığrı * Dinar -Af.; * Atabey -Isp.; Söğüt, Kösten, Honaz -Dz.; * Alaşehir -Mn.; * Şebinkarahisar -Gr.)

öğünt : tarlalara su dağıtılan büyük ark. (-Ant.)

payın : ***1.*** ana arktan ayrılan küçük su yolu. (Yukarıseyit * Çal -Dz.; Balca * Nallıhan -Ank.) ***2.*** arktan tarlalara kaçan su. (Kösten, Kızılyer, Honaz -Dz.; * Mut köyleri -İç.)

per : ark suyunu tarlaya çevirerek yapılan sulama işlemi. (-Dz. köyleri)

puşta : tarlaların sulanması için açılan su arkı. (-Kn.)

tartma : tarlalarda açılan su arkı. (-Nğ.; Yeniköy * Ereğli -Kn.)

tir : ekin sulamak için tarlada açılan ark. (Kerkük ve çevresi)

L. TOPRAK İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

adağa : tavlanmış, ekin ekilecek duruma gelmiş toprak. (Mencilis * Keşap -Gr.; * Kozan, Mansurlu -Ada.)

akamat : işlenmeyen, verimsiz toprak. (Hacavera * Maçka -Tr.)

akkın (akgın) : ***1.*** az meyilli, düzgün, engebesiz yol veya toprak. . (Yassıviran * Senirkent -Isp.; -Brd. köyleri; * Çal, * Buldan köyleri, Garipköy * Tavas, Tekkeköy -Dz.; Yeniköy -Ba.; Küçükkuyu * Ayvacık -Çkl.; Beşkarış * Altıntaş -Kü.; * Sivrihisar, Bozan -Es.; Bahçeli * Bor -Nğ.; Çukurbağ * Ermenek -Kn.; * Silifke -İç.; * Elmalı -Ant.; Genek * Yatağan, Orhaniye * Marmaris -Mğ.) ***2.*** sürülmesi ve çalışılması kolay tavlı toprak. (Garipköy * Tavas -Dz.; Yeniköy -Ba.; Sarıcaeli -Çkl.; Orhaniye * Marmaris -Mğ.)

akmelek : ak toprak. (Çandır * Serik -Ant.)

alacatav : çok kurumuş toprak, hölü (nemi) kaçmış toprak . (* Mustafakemalpaşa -Brs.)

aladarbız : yarı ıslak, yarı kuru, az tavlı toprak. (Taşoluk * Göksun, Önsen -Mr.; Çepni * Gemerek -Sv.; Yalak * Pınarbaşı -Ky.)

alagönen : suyunu iyice almamış toprak. (Çayırlı * Haymana -Ank.)

alahanav : yarı kuru, yarı yaş toprak. (* Ahlat -Bt.)

alakuru (alaguru) : yarı tavlı toprak. (İlyas * Keçiborlu, Yassıviran * Senirkent -Isp.; Çerçin -Brd.; * Kurşunlu -Çkr.; * Mustafakemalpaşa -Brs.; Beşkarış * Altıntaş -Kü.; Bozan -Es.; Himmetoğlu * Göynük -Bo.; Giremez * Araç -Ks.; Bahçeli * Bor -Nğ.; Çukurbağ * Ermenek -Kn.; * Anamur -İç.)

alataras : yarı nemli, tavlı toprak. (Karakuş bucağı köyleri * Ünye -Or.)

anaç : bakımlı, verimli toprak. (* Maçka köyleri -Tr.)

avara : verimsiz, çorak toprak. (* Eşme -Uş.; Çerçin -Brd.; Görece -İz.; * Savaştepe ve köyleri, Yeniköy -Ba.; Giremez * Araç -Ks.; Bektemür * Kavak -Sm.; *

Keşap, -Gm.; * Şereflikoçhisar ve çevresi -Ank.; * Avanos, * Çiçekdağı -Krş.; * Ermenek ve köyleri, Taşağıl -Kn.; Güzelsu * Akseki -Ant.; Ören * Fethiye -Mğ.)

bağra : toprağın alt tabakalarında bulunan kazma, saban geçmeyen, bitki yetişmeyen sert ve mor renkli toprak. (Mahmutlu * Akseki -Ant.)

bayar : ekilmemiş toprak. (-Md.)

belli toprak : yumuşamış, nemli toprak. (-Kn.)

bimiz : bir cins toprak. (-Ky.)

bitelge : ***1.*** ekilmiş toprak. (Bahçeli * Bor -Ng.) ***2.*** verimli toprak. (Hacıhamzalı, Gölek * Tarsus -İç.)

boyra toprak : kıraç toprak. (Körküler * Yalvaç -Isp.)

boz toprak : ***1.*** boz renkli, killi toprak. (Körküler * Yalvaç -Isp.; İcilli -Gr.; * Güdül -Ank.) ***2.*** iyi ürün veren sert toprak. (Bademağacı -Ant.) ***3.*** kara toprak. (Sasu * Bulancak -Gr.)

bus : sürülmesi kolay, gübreli toprak. (* Nazimiye -Tn.)

büydüz toprağı : büğdüz köyünde bulunan beyaz renkli pekmez toprağı. (Kuşbaba * Bucak -Brd.)

celim toprak : killi toprak. (* Kadınhanı -Kn.)

cıba : ***1.*** bozkır, verimsiz toprak. (Nilüfer -Brs.; Uzunmusa, -Or.; -Gr.; * Manavgat, -Ant.) ***2.*** Bol gübreli yumuşak toprak. (Karadere * Gündoğmuş -Ant.)

cıbırdan : az sulanmış toprak. (Yerkesik -Mğ.)

cığıl (ceğel, çığıl) : iri kumlu toprak. (İğneciler * Mudurnu -Bo., * Gürün - Sv.Ilıcaksu, * Domaniç -Kü.; -İst.)

cırlak : ürün vermeyen, yıkanmış toprak. (İsmetiye -Brs.)

cızlak : verimsiz toprak. (* Mustafa Kemal Paşa -Brs.; Çayırdere * Silivri -İst.; Marınca * Merzifon -Ama.; -Ed.; -Krk.; * Çorlu, * Saray -Tk.)

cibin : ***1.*** çamurlu toprak. (* Mesudiye -Or.) ***2.*** killi toprak. (* Şebinkarahisar -Gr.)

cilim : ***1.*** Çok su çeken, sıcaktan hemen etkilenerek çatlayan toprak. (-Gr. köyleri) ***2.*** Daimi nemli toprak. (* Niksar -To.) ***3.*** Bir metre derinliğinde taşsız, temiz, verimli kara toprak. (-Sk. köyleri)

cilim toprak (cilim, cilimli) : ***1.*** killi toprak. (Düzköy * Keşap -Gr.; -Tr.; * Kelkit -Gm., Terme -Sm.; -Or.; * Koyulhisar -Sv.) ***2.*** iyi cins toprak. (Hisarüstü * Keşap -Gr.) ***3.*** kızıl toprak. (Tepeköy -Gr.)

cimil : sarı ve killi toprak. (* Andırın -Mr.)

cimiz : ***1.*** sulu toprak. (Bozhüyük * Göksun, Önsen, Kerker * Afşin, * Elbistan, Bertiz -Mr.; -Ada.)

çakıt : verimsiz toprak. (Çavuşköy * Babaeski -Krk.)

çal : kireçli toprak. (Kavacık * Dursunbey -Ba.)

çaleli : kumsal toprak: Çaleli toprak iyi bağ yetiştirir. (* Sungurlu -Çr.)

çalı toprak : dağ eteklerinde olan iyi cins siyah toprak. (Elecik -Ank.)

çaral : az ürün veren kuvvetsiz toprak. (Kocakovacık * Orhaneli -Brs.; Yazılca -Bo.; Feruz -Gr.; Akçakese * Beypazarı -Ank.)

çaran : nemli toprak. (* Anamur köyleri, Şebilköyü * Tarsus -İç.)

çayraz : bataklık iken tarla haline getirilen toprak. (Azaplı * Kadirli -Ada.)

çeelli toprak : kireçli ve taşlı toprak. (Düzköy * Keşap -Gr.; Harşit * Kelkit -Gm.)

çeñ toprak : killi toprak : Bu tarla çeñ toprak olduğundan pamuklar çıkmadı. (Oğuz * Acıpayam -Dz.)

çetik : ekilmeyen toprak. (Kumluca * Finike -Ant.)

çeyil : verimsiz toprak. (Başköy -Ank.)

çeyle (çeylek, çeylen) : ***1.*** killi toprak. (* Gemlik -Brs.) ***2.*** kumlu toprak. (Harmanlıçardı * Orhaneli, Çeltikçi * Orhangazi -Brs.; Ağa * Safranbolu -Zn.; * Taşköprü -Ks.) ***3.*** ufak taşlı toprak. (Hatip * Ayancık -Sn.)

çığıl toprak : kırmızı ve sarı renkli toprak. (Namru * Söğüt -Bil.; Kızılköy * Ezine -Çkl.)

çığla : ***1.*** üzerinde ot çıkmayan sert, taşlı toprak. (Çardakbeleni * Mustafa Kemal Paşa -Brs.) ***2.*** kumlu toprak. (Köprücek * Emet -Kü.)

çıngıl : kumlu, çakıllı toprak. (* Iğdır, * Çıldır, İrişli, Bayburt * Sarıkamış, Goş -Kr.)

çıs toprak : işlenmiş toprağın altından çıkan beyaz, sakız gibi yapışkan toprak. (Şeyhler, * Ulubey -Or.)

çiğilli (çiğle) : taşlı toprak. (* Ceyhan -Ada., Kurşunlu -Çkr.)

çil : bir toprak çeşiti. (-Brs.)

çile toprak : çakıllı toprak. (Pelit -Ba.; Abalar -Ed.)

çillez toprak : kırmızı toprak. (Üskül, Yeniköy -Ada.)

çilingir : ***1.*** kumlu toprak. (Önsen -Mr.; Seydin * Avanos -Nş.; * Fethiye ve köyleri -Mğ.) ***2.*** sulu, verimli toprak. (* Düzce -Bo.; Gözene -Ml.; Kiyeli, Sarıoğlan * Bünyan -Ky.)

çor : kısır, mahsul vermeyen toprak. (-Gaz. ve çevresi)

çoran : tuzlu toprak, çorak. (Ziamet * Kemalpaşa -İz.)

çürük toprak : verimsiz toprak. (Kasımlar * Gölpazarı -Bil.; * Düzce -Bo.; -Ky.)

darbız (debiz) : nemli toprak. (* Osmancık -Çr.; Keşken * Afşin -Mr., * Ilgın, Pınarbaşı, Manyan * Karaman -Kn.)

demiralan : kumlu toprak. (Ahi -Ank.; Mansurlu * Feke -Ada.)

depik : kuru ve basılmış toprak. (Tavşancıl * Gebze -Kc.; * Çarşamba -Sm.; -Or.; * Andırın -Mr.)

devegönü : verimsiz, sert, killi toprak. (Yukarıseyit * Çal, Eskihisar -Dz.; Samandıra * Kartal -İst.; Saiteli, * Ladik -Sm.)

dıkıs : ***1.*** sarı, yapışkan bir toprak. (* Uluborlu -Isp.; * Urla, * Seferihisar -İz.) ***2.*** çok nemli toprak, sulu olmayan çamur, çamurlu tarla. (* Gelendost -Isp.; Alâattin * Acıpayam -Dz.)

diynek : dinlenmiş, tava gelmiş (toprak) : O tarlanın toprağı diynek torpak, orada can biter artuh. (Uluşiran * Şiran -Gm.)

doyla : killi, çorak toprak. (Ayvalı, * Sivrihisar -Es.; Maruf -Çkr.; Eski, Alibey, Sahyüzü * İskilip -Çr.)

ehyalık : gübrelenmiş toprak. (* Andırın -Mr.)

eşbeh : verimli toprak. (* Maçka ve köyleri -Tr.)

et toprak : ***1.*** yumuşak ve tavlı toprak. (Güney * Yeşilova -Brd.; Oğuz * Acıpayam -Dz.; Tokat -Es.; Aşağıemerce * Taşköprü -Ks.; * Kurşunlu -Çkr.; -Ama.; -Gm.; Keçek * Oltu -Ezm.; * Refahiye çevresi -Ezc.; Hisarcık * Yayladağı, * Antakya -Hat.; Soğukpınar * Kangal, * Gürün, -Sv.; * Bor -Ng.; Pınarbaşı * Karaman -Kn.; * Anamur -İç.) ***2.*** killi toprak. (* Sarayköy ve köyleri -Dz.; Yeniköy -Ba.; Maskara -Brs.; Sarıkavak -Es.; İğneciler * Mudurnu -Bo.; -Çr.; Fünges * Yusufeli -Ar.; -Ky.; -Ng.; * Mut ve köyleri -İç.) ***3.*** kırmızı renkli toprak. (Kırcaklı * Nazilli -Ay.; Görece -İz.; -Ezm.; Önsen -Mr.; -Nş.; Yerkesik -Mğ.) ***4.*** sapan işlemeyen çamurlu toprak. (Sarıcaeli -Çkl.)

foylan : sürülmüş toprak. (* Gelibolu -Çkl.)

gajgın : kil, killi toprak. (* Erciş -Vn.)

garçın : yapışkan killi toprak. (-El.)

gav : kırmızı toprak. (-Sm.; Uluşiran * Şiran -Gm.; -Kr. ve bazı köyleri; Cenciğe -Ezc.)

gayasa : killi toprak. (Yassıören * Senirkent -Isp.)

gayrak : ***1.*** kırmızımtırak toprak : Gayrakta buğday az olur. (Çandır * Sütçüler -Isp.) ***2.*** verimsiz toprak. (Papasköy -Sm.) ***3.*** kumlu toprak. (Sarmaşık * Fatsa -Or.; Güzelsu * Akseki -Ant.)

geren (gerenlik, gerin, geriş, gerit, gesger, gev) : ***1.*** verimsiz, tuzlu, çorak toprak. (Gebeceler -Af.; Gönen * Uluborlu -Isp.; Oğuz * Acıpayam, * Sarayköy ve köyleri, * Çivril -Dz.; Kırcaklı * Nazilli -Ay.; * Tire, * Urla, Bayındır, Tepeköy * Torbalı -İz.; Ahmetli * Turgutlu, Selimşahlar -Mn.; * Edremit -Ba.; Ilıcaksu * Domaniç -Kü.; Tokat -Es.; -İst.; Zivarık, Sultaniye, Hortu, * Ereğli -Kn.; * Finike, Camili -Ant.; * Datça, Yerkesik -Mğ.; * Vize -Krk.; Seymen * Çorlu -Tk.) ***2.*** damların üzerine konulan su geçirmez killi toprak. (* Eşme ve çevresi -

Uş.; * Uluborlu, Yassıören * Senirkent -Isp.; Çuvallı * Yeşilova, Kuşbaba * Bucak, Başpınar * Tefenni -Brd.; * Çal, Çöplü * Çivril, Honaz ve köyleri, * Sarayköy ve köyleri -Dz.; Eymir * Bozdoğan -Ay.; Kemaliye * Alaşehir -Mn.; Salar * Bandırma, Yeniköy -Ba.; Tavaklı * Ezine -Çkl.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.; Mühye -Ank.; Karkın * Çumra -Kn.; Andifli * Kaş, * Korkuteli ve köyleri, * Elmalı -Ant.; Dont, Çobansa, Kaya, Eldirek * Fethiye, Pınarlıbelen, * Bodrum, Yerkesik, Datça -Mğ.)

gerensi : boz renkte toprak. (Eğmir * Elmalı -Ant.)

gıraç (gıravga, gırımsı, gırtlañ) : verimsiz, kolay sulanmayan toprak. (Darıveren * Acıpayam -Dz.; Peşman * Daday -Ks.; -Sm.; * Zile -To.; * Gölköy -Or.; İrişli, Bayburt * Sarıkamış -Kr.; * Arapkir -Ml.; -Gaz.; Hacıilyas * Koyulhisar -Sv.; Gülveren * Bünyan -Ky.)

gıran (gırgı) : toprak : Bizim tarlanın gıranı çok yavuzdur. (* Turgutlu -Mn.)

gırmızı gebiz (gırmızı geren) : kırmızı, killi toprak. (Sürez * Bozdoğan -Ay.)

gıyır : kumlu, verimsiz toprak. (* Çal -Dz.; * Emet -Kü.; * Kandıra -Kc.)

gogot : koyu kırmızı toprak. (Kesme * Divriği -Sv.)

goli : toprak bellenirken çıkan iri toprak parçaları, kesek. (Gündoğdu, -Rz.)

gort : ekilip sürülmemiş toprak. (Haşhaşı -Ezc.; * Erciş -Vn.; * Ahlat -Bt.; -Dy.; Yukarıkale * Koyulhisar -Sv.)

hamaz : verimsizleşmiş toprak: Bizim tarla artık hamaz hale geldi. (Bayadı, Danışman * Fatsa -Or.)

hamdan : hiç işlenmemiş toprak: Bu hamdan toprağa turp iyi olur. (-Rz.)

hanav : tohumun bitmesine elverişli nemli toprak. (* Ahlat -Bt.; -Ml.)

harbi : sürülmemiş, işlenmemiş toprak. (İskinoz -Tr.; Deretürbeli * Alanya -Ant.)

hargin : ekime elverişli nemli toprak. (-Ml.)

harlak : güneşten ya da bakımsızlıktan gevşemiş toprak. (* Merzifon -Ama.)

harun toprak : verimli toprak altındaki işlenmemiş, tabakaları bozulmamış toprak. (* Hadım -Kn.)

havzal : ufak taşlı, kumlu toprak. (Sarıköy * Merzifon -Ama.)

hışır : ***1.*** nemli toprak: Hışır toprak iyi sürülür. (* Turgutlu -Mn.; Deretürbeli * Alanya -Ant.) ***2.*** çok çamurlu olduğu için tavında sürülemeyen toprak. (Yerkesik -Mğ.; Harala * İpsala -Ed.) ***3.*** sert, ürün yetişmesine elverişli olmayan toprak. (Sarı * Merzifon -Ama.)

hiçli toprak : taşlı toprak. (Kocaözü * Hekimhan -Ml.)

hinav : nemli toprak. (-Vn.)

höl : sürülmeye, ekilmeye hazır duruma gelmiş tavlı toprak. (-Ezc.; Deliktaş * Kangal -Sv.)

höllü toprak : yaş, nemli toprak. (* Antakya ve köyleri -Hat.)

ilbiz toprak : verimsiz toprak. (Oymaklı -Ada.)

kahşak : kaygan toprak. (* Alucra -Gr.)

kan : verimli toprak. (Yangı * Çekerek -Yz.)

kara toprak : verimli, bitek toprak. (* Doğubayazıt, -Ağ.; Bükeler * Kızılcahamam -Ank.; Taşağıl -Kn.; Bademağacı -Ant.)

kargın : verimli toprak. (Armutlu -Brd.; -Kc.)

karıncabaşı : kumlu toprak. (Tavaklı * Ezine -Çkl.)

kartan : saban işlemeyen, sert toprak. (* Kurşunlu, * Ilgaz -Çkr.)

kaksam : ekime elverişli olmayan sert, taşlı toprak. (-Tr. ilçe ve köyleri; Zıgana * Torul -Gm.)

kaşkam : susuz, sert toprak. (-Sv.)

kayğaç : ***1.*** kaygan, yumuşak toprak. (* Bor -Ng.) ***2.*** üstü kaygan, altı kayaya yakın toprak. (* Bor -Ng.)

kayran : kireçli verimsiz sarı toprak. (Gaipler * Kandıra -Kc.)

keç toprak : kireçli toprak. (Argıthanı * Ilgın -Kn.)

kel : verimsiz toprak. (-Mr.; * Bor -Ğ.; Yapıntı * Mut -İç.)

kelemiy : yeni sürülen toprak. (-Gaz.)

kepir (kelez, kelez yer, kel toprak, kel yer, kepez , kepis , kepür , keren, kerer) : ***1.*** verimsiz, kıraç toprak. (-Uş.; Körküler * Yalvaç, Sofular * Eğridir -Isp.; Söğüt * Honaz -Dz.; * Alaşehir -Mn.; * Urla, Görece -İz.; -Kü.; Borcak, * Söğüt -Bil.; Bozan, Tokat -Es.; Yuvacık * İzmit, * Karamürsel -Kc.; * Göynük -Bo.; * Sarıyer -İst.; Saray, Derekülat -Çkr.; * Sungurlu, -Çr.; -Sm.; * Birecik -Ur.; Şekeroba -Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri -Hat.; * Koyulhisar, Karadoruk * Gürün -Sv.; Üçem * Bala, * Nallıhan, * Keskin -Ank.; * Avanos -Nş.; -Kn.; * Kadirli, * Kozan -Ada.; Navdalı * Mut -İç.; Yerkesik -Mğ.; -Ed.; * Lüleburgaz -Krk.; * Malkara -Tk.) ***2.*** çamurlu çorak toprak. (* Bornova -İz.; * Kandıra -Kc.; -Ks.; * Zile -Krk.; * Saray -Tk.) ***3.*** kırmızı toprak. (* Bornova -İz.; * Ulukışla -Ğ.) ***4.*** beyaz toprak. (* Bornova -İz.; * Haymana -Ank.) ***5.*** kara toprak. (Sungurpaşa * Yenişehir -Brs.)

keren : killi toprak. (* Sandıklı -Af.; -Kü.)

kerit : ***1.*** ıslak, tavlı toprak. (Güneybodaklar -Brs.) ***2.*** taşlı toprak. (Çığrı * Dinar -Af.; İlyas * Keçiborlu -Isp.; Kavak * Yeşilova -Brd.) ***3.*** taşlanmış killi toprak. (İncesu * Dinar -Af.; -Brd.; Apturrahmanlar * Serik -Ant.)

kertil : verimsiz toprak. (Derekülat -Çkl.)

keş : ***1.*** nemli toprak. (* Iğdır -Kr.) ***2.*** çok sulanmış toprak. (* Ereğli -Kn.)

keşen : donmuş boz renkli toprak. (* Ereğli -Kn.)

kıl : killi toprak. (Karaçay -Es.)

kızılaç : ***1.*** kızıl toprak. (Sarıcaeli -Çkl.) ***2.*** gübresiz, verimsiz toprak: Sulcadereye birşey ekemeyiz iyice kızılaçtır. (Ceylan * Lüleburgaz -Krk.)

kızlan : ***1.*** killi, çorak toprak. (* Mustafa Kemal Paşa -Brs.; * İskilip -Çr.; * Şebinkarahisar -Gr.; * Koyulhisar -Sv.; Yerkesik -Mğ.) ***2.*** kırmızı topraklı yer. (-Mğ.; * Çorlu -Tk.)

kızlan toprak : kumsal toprak. (* Tavas -Dz.)

kızma : nadas edilmiş toprak: Kızma toprak iyi ekin verir. (* Ezine -Çkl.; -Brs.)

kilisa : killi toprak: Şu tepedeki tarlam kilisadır, pek bereket vermez. (Kadriye * Hayrabolu -Tk.)

kire toprak : taş gibi sert toprak. (Kocaözü * Hekimhan -Ml.)

kirs : killi ve çakıllı, kaypak toprak. (Sungurpaşa * Yenişehir -Brs.; Nudra, * Şarkîkaraağaç -Isp.; Bozca * İncesu -Ky.; * Ereğli -Kn.; * Mut ve köyleri -İç.)

koğur : bağ için elverişli toprak. (Gündüzbey -Ml.)

kosak : gevşek toprak. (Deretürbeli * Alanya -Ant.)

kös : sürülmemiş toprak. (* Bor -Ng.; İvriz, Çayhan * Ereğli -Kn.; Genceli * Mut -İç.)

kövken toprak : boz toprak. (-Brs.)

kuba : yapışkan, killi toprak. (-Gaz.; Burhaniye * Ceyhan -Ada.)

kuruyaz : tavlı, nemli olmayan toprak. (-Ant.)

külen : ***1.*** sulanmayan, verimli ve çakılsız toprak. (* Akşehir -Kn.) ***2.*** gübreli, külrengi toprak. (Saiteli * Ladik -Sm.; Argıthanı * Ilgın -Kn.)

külfan : kül gibi toprak. (* Mut ve köyleri -İç.)

künç : kireçli toprak. (* Yusufeli -Ar.)

malak : killi toprak. (Kızılüzüm * Vakfıkebir -Tr.)

maraç : işlenmemiş, kıraç toprak. (Ülkü -Brs.; Bulgaristan göçmenleri, Rumelikavağı -İst.; Ağlı * Küre -Ks.)

melenk : ***1.*** nemli toprak. (İslâhiye -Rz.) ***2.*** yıllarca işlenip verimsizleşmiş toprak. (Bedre * İnegöl -Brs.) ***3.*** killi ve humuslu toprak. (Kılandıras * Sandıklı -Af.) ***4.*** kırmızı toprak. (-Rz.)

menlez (meñgez) : killi toprak. (Görmel * Ermenek -Kn.)

mere : işlenmemiş, sürülmemiş sert toprak. (* Eğridir köyleri, * Sütçüler köyleri -Isp.)

mihmes toprak : suyu emmeyen sert toprak, killi toprak. (Kalınağıl, Kaplanlı * Hadım -Kn.)

muhas : kırmızı toprak. (* Saiteli -Kn.)

ölgün tav : toprağın sürülmeye elverişli olan tavı. (Pazaravdan * Bucak -Brd.)

ören : ***1.*** kırmızı, yağlı toprak. (Oğul -Ks.) ***2.*** çorak toprak. (Umurca * Hayrabolu -Tk.)

ötürek toprak : beyaz, sarı renkli verimsiz toprak, çorak toprak. (Bardakçı -Es.)

özlü toprak : ***1.*** killi toprak. (* Alaca -Çr.; -Ml.) ***2.*** gübreli, sulak, bakımlı toprak. (* Seydişehir -Kn.)

pençek toprak : verimli toprak: Aldığım tarla pençek topraktır, adamı diksen tutar. (* Tire -İz.)

pırlan : kumlu toprak. (Hunu * Afşin -Mr.)

pızlak : gübrelenmemiş, verimsiz toprak. (Rumeli göçmenleri, Papasköy -Sm.)

porteti : kireçli toprak. (-Ezc. ve çevresi)

pöçük : tarlanın sürülmüş, bakımlı bölümü. (Bayadı -Or.)

pur : ***1.*** kireçli, taşlı toprak. (Küçükahmet -Af.; -Ks.; Bayat * İskilip, * Osmancık -Çr.; -Ur.; * Afşin -Mr.; * Gürün, Yukarıkale * Koyulhisar, * Divriği -Sv.) ***2.*** tarıma elverişli olmayan killi toprak. (Kaleyaka, * Perşembe -Or.; -Gr. köyleri; -Gaz. ve çevresi; Erzin -Hat.)

sağır toprak : geç ısınan toprak. (-Krş.)

sanıra : sulu toprak. (Nefsiköseli * Görele -Gr.)

soğla toprak : killi toprak. (Hasanoğlan -Ank.)

sola : sulak toprak. (-Ng.; -Ky.)

suğla : verimli toprak. (* Akseki -Ant.)

su kusağı : killi toprak: Su kusağından tarlam var diye övünüyorsun. (* Daday -Ks.)

şum : ekime hazırlanmış toprak. (Mengeser * Doğubayazıt -Ağ.; -Kr.)

terpiz : gübrelenmiş, tavlanmış toprak. (* Erbaa -To.)

tıkız : ekime elverişli olmayan, sert, katı (toprak için). (Baklalı * Çatalca -İst.; * Merzifon ve köyleri -Ama.; * Nizip, -Gaz.; * Koyulhisar -Sv.; Oyaca * Haymana -Ank.; Ergen * Kozan -Ada.)

tirem : killi ve çorak toprak. (Temil * Ürgüp -Nş.; Tomarza, Şilili * Develi -Ky.)

toyra : verimsiz, killi toprak. (Dikenli -Çkr.)

toz kepir : az verimli toprak. (Bulgaristan göçmenleri * Havza -Ed.)

yoz : işlenmemiş verimsiz toprak. (* Kandıra, Taşlık * Adapazarı, * Akyazı -Sk.; Başviran * Ereğli -Zn.; -Sn. ve çevresi; Balcalı * Çarşamba -Sm.; * Ünye -Or.)

M. ÜRÜNLERİN SAKLANDIĞI YERLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

abara : buğday ambarı. (Gökçekışla -Yz.)

aşıt : zahire koymak için, ev içinde yere kazılan ya da duvara yapılan kuyu. (-Krş.; -Ky.; -Nğ.; -İç.)

avlu : kiler. (Karaözü * Gemerek -Sv.)

bagen : mısırı kurutmak ve tanelemek için dört direk üzerine kurulan yer. (* Ünye -Or.; * Borçka, * Hopa, * Şavşat köyleri, Bağlıca * Ardanuç -Ar.)

biricik : kireç ve çamurdan yapılan tahıl ambarı. (Sarıhamzalı * Sorgun -Yz.)

bitek : ***1.*** tahılın saklanmasına yarayan büyük sepet. (Körküler * Yalvaç -Isp.) ***2.*** Gübre ve toprak karıştırılarak yapılan tahıl ambarı. (Küçükkabaca * Uluborlu, Barla * Eğridir, Yarıkkaya * Yalvaç -Isp.; Uğurlu * Ermenek, Güvenç, Mastat * Karaman, Hatunsaray, Ortaca, * Akşehir, Avdan, Sille, Kolukısa, Ayaslar * Ilgın, Hatip, * Bozkır -Kn.; Yapıntı * Mut -İç.)

bokdan (boktan) : hayvan gübresinden yapılmış silindir şeklinde tahıl, kepek ambarı. (* Yalvaç -Isp., Nudra * Şarkikaraağaç -Isp.)

bucak damı : kiler. (Gökçam * Sungurlu -Çr.; Hasançelebi * Hekimhan -Ml.)

çalkak (I) : tahıl temizleme yeri. (Balıklıçeşme * Biga -Çkl.)

çatıtma : evin bir köşesine, içine tahıl konulan çevrili yer: Çatıtmadan bir ölçek buğday aldım. (* Zile -To.)

çeten : ***1.*** çitten yapılmış ambar. (-Es.) ***2.*** mısırları koçanlarıyle kurutmak için çubuklardan yapılan kulübemsi yer. (* Maçka ve köyleri, * Akçaabat, * Vakfıkebir -Tr.)

çıkartma : üzerinde tahıl kurutmak için eve bitişik olarak yapılan meyilli tavan. (İğneciler * Mudurnu -Bo.)

çöten : mısır koçanlarını kışın saklamak için daire şeklinde dallardan yapılmış kulübe. (Yaman * Mudanya -Brs.; * Görele -Gr. ve köyleri; * Torul -Gm.)

daraba : zahire konulan ambar. (Homa * Çivril -Dz.)

divitanbarı : tahıl koymaya yarayan tahtadan yapılmış büyük ambar. (Kızılhisar * Acıpayam -Dz.)

gavsara : buğday koymak için yapılan yer. (* Boğazlıyan -Yz.)

gübre : tahıl ambarı. (Kadıçiftliği -İst.)

haklık : küçük tahıl ambarı. (* Safranbolu -Zn.)

hanay : kiler. (* Hendek -Sk.)

holt (hotu, hutu) : tahıl konulan ambar. (Eskipınar * Çerkeş -Çkr., -Isp., * Şarkîkaraağaç, * Yalvaç -Isp.)

innas : arpa, buğday, çavdar vb. şeyler koymaya yarayan, içi bölmeli kerpiç tahıl ambarı. (* Karaman -Kn.)

iremba : ambar. (Gönen -Isp.)

kaladan : tahıl ambarının küçük gözleri. (-Sn.; Köprü -Sm.; * Merzifon, * Taşova -Ama.)

kaldan : tahıl ambarı. (-Sm.)

kandil : ambar gözü. (-Zn.)

kapurcak : tahıl konmak için yapılan kapaklı tahta kutu. (Evreşe * Gelibolu -Çkl.)

kaylık : tahıl ve tütün kurutulan kulübe. (* Çarşamba, -Sm.)

kever : topraktan yapılan tahıl ambarı. (-Bt.)

küvere : çamurdan yapılmış tahıl ambarı. (* Antakya -Hat.)

loda : tahılın, samanın saklanması için toprağı kazarak yapılan ambar. (Horan, -Ur.; * Bodrum -Mğ.)

mehmil : tahtadan yapılmış tahıl ambarı. (Çandırlar * Feke -Ada.)

modyalı : değirmencinin tahıl ambarı. (Adacami -Rz.)

musluk : ev içindeki buğday ambarı. (İçdedeler, Taraklı -Kc.)

sakanar : köylerdeki ekin ambarlarının bölmelerinden her biri. (* Maçka -Tr.)

sarpan : içine buğday konan pişmemiş topraktan yapılmış kap. (-Kn.)

sende : kilerde üstüne tahıl konulan genişçe raf, musandıra. (Lefkoşe, -Kıbrıs)

serander : kazıklar üstüne çit örtülerek yapılan tahıl ambarı. (* Vakfıkebir, * Maçka -Tr.)

serendi : dört direk üstüne yapılmış tahıl, meyve, sebze kurusu saklanan kiler. (Bayadı, * Ulubey -Or.; Kolon, * Mesudiye, Soğuksu -Gr.; Gare * Ardeşen -Rz.)

sergen : tahıl, meyve, sebze serip kurutmaya yarayan yer. (Kayı * Emet -Kü.; * Söğüt -Bil.; * Sarıyer -İst.; İbik * İskilip -Çr.; * Bafra -Sm.; * Niksar -To.; Şıhlar * Ulubey -Or.; -Tr.; -Ml.; -Gaz.; -Mr.; * Kadirli, Gâvurdağı * Osmaniye -Ada.)

serkin : buğday sandığı, ambar. (* Yalvaç -Isp.)

tıstık : hasırdan yapılan bir çeşit buğday ambarı. (Dereköy -Ky.)

yurç : buğday konulan büyük çadır bezi, hurç. (Karaözü * Gemerek -Sv.)

zarpın : buğday ambarı. (Yukarı Seyit * Çal -Dz.; * Seydişehir -Kn.)

N. TARIM ZAMANI İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

acartav : ***1.*** tarlanın şubat-mart ayları içindeki sürülme zamanı. (Yayla * Tefenni -Brd.; Ekse * Çal -Dz.; Varay -Ama.; Söğle * Elmalı -Ant.) ***2.*** yeni sökülmüş tarlanın ilk ekim zamanı. (Avşar aşireti * Pınarbaşı -Ky.)

aktarma : ekin kaldırılan tarlayı ilkbaharda sürme zamanı. (Mahzemin -Ky.)

anız, añız (III) : ***1.*** ekin biçildiği zamanki sebze mevsimi . (* Ermenek -Kn.) ***2.*** sonbaharda tarla bozumu, hasat zamanı. (-Mğ.)

biçim çıktı : tarla, çayır biçme zamanı. (Yavuz * Şavşat -Ar.)

bozuk : ekin kaldırma, ürün alma zamanı, sonbahar. (* Kuşadası -İz.; * Milas -Mğ.)

ciet : güz ekinlerinin yeşerme zamanı. (Zigana * Torul -Gm.)

çitirik : kışın ekin ekme zamanı. (Senir -Isp.)

darı tavı : nisan ayının ikinci yarısında, darı ekimi için toprağın tava gelmesi. (Aliköy * Çaycuma -Zn.)

eten tavı : arpa, buğday vb. şeylerin son ekilme zamanı. (Senir -Isp.)

horalay tavı : mısır ekilecek zaman. (Balkır * Devrek -Zn.)

kekilli nadas : haziranda yapılan nadas. (* Emirdağ -Af.)

kesim : ürün kaldırma mevsimi. (-İst.)

orak : ekin biçme zamanı. (Çakallı, Töngel * Kavak -Sm.; -To.)

öğrek : tarlaya tohum atma zamanı. (Çal -Kü.)

palak : ekinlerin başak tutma zamanı. (Karlı * Ardanuç -Ar.)

yoluk : ekin biçme zamanı. (Reşadiye * Datça -Mğ.)

3. DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE BULUNMAYAN TARIM SÖZCÜKLERİ

A. TARIM ALETLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

aruna : tarla sürmede kullanılan eşyaların takımı (ARD)

biç kavrama : bir çeşit tarım aleti. (KIRK)

biçer : biçerdöver (AKS)

biçerdöver *:* tarım aracı (KARA)

burun : pullukta toprağ giren kısım. (AFY)

çalkava : buğday selektörü. (KIR)

çatalağacı : harmanda kullanılan ikili yaba. (ELA)

çepe : tarla ve bahçelerde toprağı işlemek için kullanılan ağaç saplı eğik ağızlı kazı aracı. (KaIğ)

çırgel : saban. (GÜM)

çineter: tahıl elemeye yarayan, gözerden küçük eleme aracı. (ÇAND)

çüt : çift, tarla sürme, tarla sürmede kullanılan araç. (VANG)

delice : dikdörtgen şeklinde, üstüne harmana götürülecek buğday konulan araç. (UŞAK)

depgili kürek : bel küreği. (AKSkat2)

dırmuh : tırmık. (AYB)

dızgara : tarlada kullanılan bir tür tarım aleti. (AKSkat3)

dızgaro : çift sürmeye yarayan alet (KAM)

dızgaro (2) : tohum atıldıktan sonra, tarlayı düzeltmekte kullanılan tırmığa benzeyen demir araç. (VANG)

diğren: harmanı karıştırmak için iki parmaklı tarım aleti. (ANAkat)

dokuz saban*:* traktörün arkasına takılan bir çeşit saban. (ANAkat)

döver biçer : biçer döver. (UŞAK)

duen : döven. (AYB)

dügan : döven. (KBA)

eca : bir tür tarım âleti. (ANK)

eğme : biçilmiş buğdayları yığmakta kullanılan eğri bir ağaç dalı. (KARS)

fatoz : harman makinasının ismi. (BİL)

gam : harmanda altı keskin taş veya madeni parçaları olan buğdayı sapından ayırmaya yarayan alet, döven. (VANG)

gara patoz : tarım aracı. (KARA)

gegen : samanı aktarmaya yarayan ağaçtan parmaklı bir tarım aleti. (KAS)

gov : samanın buğdaydan ayrıştırmak için havaya savrulan tarım aleti. (KAS)

gulluk : tarım aleti. (KAS)

holder : ekinlere ilaç atmak için kullanılan bir tarım aracı. (ANK)

ızgara tapan : tarladaki tezekleri kırmak için kullanılan araçlar. (BAL)

kazaya (kazayağı) : bir çeşit tarım aleti. (KIRK, EDRkat)

kerantı : tırpan (KARS)

külünk: toprak kazmak için kullanılan alet. (AKSkat2)

mipser : mikser, bir tarım aracı. (KARA)

patdoz : başağı saman ve tane karışımı haline getiren çiftçi makinası. (ERZ)

potöz : harman makinası (BİL)

selep : karıştırma amaçlı kullanılan bir tarım aracı. (KARA)

zahmeri çiflisi : çamurlu tarlayı sürmede kullanılan bir çesit saban. (ANK)

B. TARIM ÜRÜNLERİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

arnavut buğdayı : sapı uzun, başakları kısa olan bir buğday. (KIRK)

arpe : arpa, (BAL)

bıydiy : buğday. (KEP)

boday : buğday. (VELkat)

boyday : buğday. (DTY)

bugda : buğday (URF, DÇÇ)

buğdu : buğday (SAR)

buide : buğday. (GBAA)

buydal : buğday. (ORD)

cucük : çekilmiş ince buğday. (AKS)

çali basmaz : kara kılçıklı buğday. (GÜM)

çadır : buğday. (KIR)

çaldar : çavdar. (VELkat)

çavdar : çavdar. (ERZM)

çöp doruu : arpa ve buğdaya genel olarak verilen ad. (KAS)

dar : mısır. (DÇÇ)

dari : bir buğday türü. (DİY)

den : hububat tanesi. (ERZM)

dura : darı cinsinden bir tahıl. (TEK)

erken kızılca : hasat başlamadan biçilen buğday. (VELkat)

ekin : bugday. (AYGA)

gara gılçık : kara kılçık, bir buğday çeşidi.(BAL)

genim : buğday. (TUN)

gıcır : buğdayın işlenmemiş hali. (KAS)

gölede : buğday. (ÇİFT)

hekin : ekin. (TUN)

ızza : bir tahıl türü. (BİL)

igin : ekin. (OSM)

kersak : tahıl. (MERkat)

kıriyh : buyğay. (ERZM)

kızılcüzlük : bir buğday çeşidi. (ÇAVkat)

konçino : bir buğday türü. (BAL)

kotel : kılçıksız bir buğday türü. (ARD)

laduz : mısır. (TUN)

melengiç : tahıl. (AKS)

tail : tahıl (KAR)

topuz arpa : yassı, kırmızımsı renkli bir çeşit buğday (ÇANK)

yığı : başağın taneli kısmı, taneleri. (ERZ)

zarhi : tahıl. (DÇÇ)

zeyrek : bir tahıl türü. (BİL)

zere : buğday (ELM)

zara : buğday. (AKSkat3)

C. TARIM YAPMA İŞİ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

ark etmek : su yolu yapmak. (ANAkat)

bozmak : hasat yapmak (ayçiçeği ve mısır için). (VELkat)

deişik etmek : tarla işlerini karşılıklı olarak birbirine yardım şeklinde yapmak. (SAR)

düymek : harman dövmek, sapını samanını ayırmak. (KIRK)

gakmak (gagmak) : hasat toplamak. (KARA)

gavrama gavramak : orak ile buğday biçmek. (KIR)

ırgatlık kaldırmak : ürün hasatı yapmak. (ESKkat)

keşgek dövmek : buğdayı öğütmek. (SAR)

korz atmak : nöbetleşe tarlayı sürmek. (VANG)

orak biçmek : buğday biçmek. (EDR)

su sulumak : bağ veya tarla sulamak (SAR)

su suvarmak : bahçe, tarla sulamak. (ŞAHkat)

sürülmüşe gitmek : sabandaki ayar bozukluğundan tarlayı düzgün sürememek. (AFY)

şum etmek : tarla sürmek. (KARS)

tınaz savurmak : harmanda karışık halde bulunan saman ve ekini yaba ile savurarak tahılı samandan ayırmak. (VELkat)

tınaz çıkarmak : harmanda samanı savurup taneyi ayırma işi. (EDRkat2)

toprak ekmek : ekin ekmek. (ANAkat)

üüdmek : öğütmek. (AKS)

yolmaya git- : harmana gitmek, buğday yolmak için gitmek. (BİL)

zolamak : harman ve tarladaki mahsulü uzunlamasına yığmak. (KIR)

D. HASAT VE HARMAN İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

ahtarım : harmanda buğday saplarını ters yüz yapma işlemi. (VELkat)

arman : harman. (AYGA, SAV, KIRK, DTY)

aarman : harman. (EDR, KIRK)

cel : biçilmiş küçük ekin demeti. (ARD)

cul : Mısır destelerinden oluşan küçük öbek. (AYB)

çörpü : buğday, pirinç gibi bitkilerin sap ya da yaprak kırıntılarının oluşturduğu yığın. (ESKkat)

desde : biçilmiş buğday yığını. (AKS)

gavram : orakla buğday biçerken sol el ile tutulan buğday. (KEP)

gırmada : sap saman yığını. (EDRkat)

küleş : buğday yığını. (KARS)

mihtan : buğdayın ve arpanın karışık olarak ekilmesi ve karışık olarak hasat edilmesi işi. (TARkat)

sap : biçilmiş buğday cinsi başak yığını. (ERZ, DÇÇ)

şelek : buğday ve arpa saplarının yığıntısı. (TAR)

tığ : dövülmüş buğday yığını. (KARS)

E . ÖLÇÜ İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

dalle : tahıl ölçü birimi. (EDRkat)

godloh : tahıl ölçeği. (VANG)

hahla : tahıl ölçmede kullanılan bir ölçü aracı. (ANK)

ıruplağu : tahıl ölçülmesinde kullanılan ilkel bir ölçü aleti. (RES)

ırıplo : bir tahıl ölçeği. (AYB)

kar okka : kara okka, tahıl ölçü birimi. (ANK)

ölçek : buğday ölçmede kullanılan bir araç. (KBA)

put : yaklaşık olarak 16 kg.lık tahıl ölçüsü. (KARS)

tereke : bir tahıl ölçü birimi (BİL)

uruk : tahıl ölçmede kullanılan kap . (AYA)

urum: bir çeşit buğday ölçeği. (ERZkat)

F. TARIM YAPILAN YER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

ahur hergi : erken nadasa bırakılmış tarla. (ERZ)

akoz : tohum ekmek için tarlada açılan bölümlerden her biri. (ARD)

balak : çitle çevrilmiş tarla. (ORD)

çızı : tarlada pulluğun bir kez geçtiği yer. (KIR)

çöl : tarla. (KARS)

deros : tarlanın ekilebilecek kıvamda olması. (RES)

ekemek : ekilebilen, ekilmiş tarla. (ORD)

ekeneyh : ekilebilen arazi, tarla. (ERZM)

evleyh : tarlanın sulanacak en ufak dilimi. (ERZM)

güveriye : tarlanın ikinci senesinde sadece susam, mısır, börülce vb. ekilmesi. (SAR)

hereyh : tarlayı sürdükten sonra bir yıl dinlenmeye bırakma. (GÜM)

korttıh : sert toprak, uzun süre sürülmemiş yer, tarla. (VANG)

koşi : tarla sürümü. (ARD)

örümceklenme : tarlanın tohum atma zamanının geldiğini gösterdiği durumu. (KARA)

seppe : düz tarlaya yapılan ekim türü, serpme. (VANG)

sermığon : verimsiz tarla, ürün vermeyen tarla (VANG)

şum : sürülü tarla. (KARS)

tale : tarla. (EDR)

tarla tokat : tarla, mal mülk. (BAL)

terla : tarla. (GER)

G. ÖĞÜTME İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

bulgur taşı : tahıl öğütmek için kullanılan el değirmeni. (TEK)

daarmen : degirmen. (ŞARK)

dearman : değirmen (KAM)

dermenci : degirmenci. (AYGA)

diymen : değirmen (BAL)

kekeç : dibekte buğday dövmeye yarayan ağaçtan yapılmış tokmak. (KEP)

soku taşı : tahıl dövmeye yarayan, içerisi oyulmuş taş, taş dibek. (AYA)

H. TARIMLA UĞRAŞAN KİŞİLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

arter : sulama kanallarının ada dağıtıcısı. (TEK)

başşahcı : başak toplayan kimse. (KAY)

çelo : köyde bugday, arpa gibi ekinleri biçmek için tutulan ücretli isçi. (VAN)

çicci : çiftçi. (KAR)

çivçi : çiftçi. (ZKB)

erişber : rençber. (KÜT)

ileçber : rençber. (SAV)

ileşber : rençber. (GBAA, UŞAK, BER)

ireçbe : rençber, çiftçi (BİL)

iresber : rençber, tarla,bag, bahçe, yapı ve toprak işlerinde ağır isleri gören gündelikçi, ırgat. (ANK)

leşber : rençber. (GBAA)

sucu : sucu, toprağı sulama amaçlı su satan kişi. (SAR)

reşber : çiftçi. (AKS)

I. GÜBRE İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

ahbunnuh : gübrelik. (GÜM, ERZM)

ahpün : gübre, hayvan gübresi. (KBA)

fenni gübre : sunni yollarla oluşturulan gübre. (VAN)

gohu : gübre. (KaIğ)

gübüre : gübre. (UŞAK)

gürbe : gübre (ÇAY)

kubre : gübre (ÇANK)

kon : hayvan gübresi. (AKS)

saman gübresi : tarımda kullanılan bir tür gübre. (KARA)

samıre : hayvansal gübre. (MUG)

zibil : gübre. (ELA, KBA, ADI)

K. SULAMA İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

gızgıllı : verimsiz, kızıl toprak. (EDRkat)

harığ : ark, su arkı. (ELA, KBA)

hark : ark, su yolu. (TUN)

heküğe : su yolu. (RES)

kanalet : sulama kanalları. (TEK)

şırlıme : Damlama şeklindeki sulama (SAR)

L. TOPRAK İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

bitgel : verimli toprak. (GÜM)

cilim : sürülmesi zor toprak. (AYB)

çürük yer : sürülmüş gevşek toprak. (KIR)

gızgıllı : kıraç, çabuk kuruyan kumlu torak. (EDR)

şum : ekime hazırlanmış toprak. (KaIğ)

M. ÜRÜNLERİN SAKLANDIĞI YERLER İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

aşırt : içerisine tahıl konulan yer. (AKSkat2)

ca : tahıl vb. konulan büyük çuval. (KIR)

gilari : kiler, amabar. (AKSkat2)

hamba : ambar. (BİL)

N. TARIM ZAMANI İLE İLGİLİ SÖZCÜKLER

armanleyin : harman zamanı. (KEAkat)

ekim : ekim ayı. (UŞAK)

garga biyni : karga beyni, kış mevsiminde tahıl ekme işi. (ANK)

kazlak : tarla için kazılacak çapalanacak zamana gelmek. (KIRK)

4. SONUÇ

Türk Dil Kurumu'nun 1963-93 yıllarında tamamladığı Derleme Sözlüğü, üniversitelerin Türkoloji bölümlerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri, ağız kitapları ve birtakım makaleler taranarak çıkarılan tarım ile ilgili kelimelerin toplam sayısı şüphesiz ki bu çalışmada sunulan miktardan daha fazladır. Doğrudan tarımla ilgili olanların konu edildiği çalışmamızda, ilgili kelimelerin çeşitli özelliklerine göre sınıflandırıldığında ortaya çıkan sayı tarım kavramının halk kültüründe ne denli önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Çalışmamızda ortaya koyduğumuz tarım sözcükleri Derleme Sözlüğü'nü merkez alarak oluşturulmuştur. Öncelikle Derleme Sözlüğü'ndeki tarım sözcükleri on üç farklı başlık altında tasnif edilmiştir. Bu tasnif başlıkları şunlardır : "Tarım aletleri, tarım ölçüleri, tarım ürünleri, tarım yapılan yer, tarım zamanı, tarımla uğraşan kişiler, ürünlerin saklandığı yerler, toprak, gübre, sulama, hasat ve harman, öğütme, fiiller". Bu başlıklardan "tarım ürünleri" başlığı altında sadece buğdaygiller (buğday, arpa, yulaf, çavdar, mısır ve darı) verilmiştir. Bu kısıtlamanın sebebi sebze ve meyvelerin sözlükte madde başı olarak çok fazla bulunması ve bu konu üzerinde bazı bilimsel çalışmaların önceden var olmasıdır.

Şüphesiz ki ağızlarımızdaki söz varlığı Derleme Sözlüğü'yle sınırlı değildir. Üniversitelerde yapılan master ve doktora tezlerinin sözlük bölümleri, müstakil ağız kitaplarının sözlük bölümleri ve "Derleme Sözlüğü'ne katkılar" niteliğindeki bilimsel makaleler diğer kaynakları oluşturur. Bu kaynakların taranmasıyla ortaya çıkan, Derleme Sözlüğü'nde olmayan tarım sözcüklerinin sayısı, tasnif başlığına göre şu şekildedir : Tarım aletleri (39), tarım ürünleri (42), fiiller (20), hasat ve harman

(14), tarım ölçüleri (11), tarım yapılan yer (20), öğütme (7), tarımla uğraşan kişiler (13), gübre (11), sulama (6), toprak (5), ürünlerin saklandığı yerler (4), tarım zamanı (4) olmak üzere toplamda 196 kelime tespit edilmiştir.

Bu sayının 196 ile sınırlı olmadığı aşikardır. Bu kelimelerin tamamının tespiti ve söyleniş özelliklerinin incelenmesi Anadolu kültür hayatına katkı sağlamasının yanı sıra, yine dil merkezli yapılacak kapsamlı bir araştırmada kültürümüzün başka hangi kültürlerden etkilendiği konusunda yeni bilgilerin ortaya konacağı kanaatindeyiz.

Ayrıca çalışmada yer alan ve türetme ekleriyle türetilen *gavrama, ahtarım, ekenek, sucu, ahbunnuh (akbunluk), kanalet …*, bunun yanında kelime birleştirme yoluyla türetilen *depgili kürek, dokuz saban, ızgara tapan, çalı basmaz, kar okka, tarla tokat, soku taşı …* gibi kelimelerin varlığı düşünülürse Anadolu ağızlarının terim türetmede önemli bir yere sahip olduğu düşünülebilir.

Bu güne kadar, ağızlardaki tarım söz varlığı ile ilgili toplu bir çalışma yapılmamıştır. Eldeki çalışmanın bu boşluğu bir nebze olsun dolduracağını ümit ediyoruz. Ortaya konan bu terimlerin dilbilimciler, tarım araştırmacıları ve Türk kültür araştırmacıları tarafından irdelenmesi gerekmektedir. Türk kültür ve iktisadî hayatının önemli bir yönü olan tarım hayatının doğru olarak yazılabilmesine, bu kelimelerin kaynaklık edebileceğini düşünüyoruz.

TARANAN ESERLER VE KISALTMALARI

1. TEZLER

AYGA : *"Adana ili Yüreğir ve yöresi göçmen ağzı"*, haz. Özlem İLASLAN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2005.

AKS : *"Aksaray ve yöresi ağızları"*, haz. Muammer DOĞAN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi 2012.

ANK : "*Ankara ili ağızları"*, haz. Hakan AKCA, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi, 2009.

ARD : "*Ardanuç ve yöresi ağızları"*, haz. Ethem ÖZKAN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 1994.

AYA : *"Ayrancı (Karaman) yöresi ağızları"*, haz. Ünal YILDIRIM, Fırat Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2007.

BAL : *"Balıkkesir ili ağızları"*, haz. Hüseyin MUTLU, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi, 2008.

BER : *"Bergama merkez ilçe ve köylerinde yaşayan Yörüklerin ağız incelemesi"*, haz. Hale BOZALAN, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2008.

BİL : *"Bilecik ili ağız incelemesi"*, haz. Muharrem ÖZDEN, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi, 2009.

ÇAND : *"Yozgat-Çandır ağzı"*, haz. Ümit İLASLAN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2006.

ÇANK : *"Çankırı ili ve yöresi ağızları"*, haz. Özkan AYDOĞDU, Fırat Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi, 2011.

ÇAY : *"Çayıralan ve yöresi ağızları"*, haz. Ahmet KORKMAZYİĞİT, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2010.

ÇİFT : *"Çifteler yöresi ağızlarının incelenmesi ve Türkçenin zenginleşmesine katkıları"*, haz. Merve YORULMAZ, Dokuz Eylül Üni. Eğitim Bilimleri Enst. Yüksek Lisans tezi, 2011.

EGR : *"Eğirdir ve yöresi ağızları"*, haz. Döne ELBİR, Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2011.

ELM : *"Elmalı ve yöresi ağızları"*, haz. Esra ÇOBAN, Pamukkale Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2012.

GER : *"Gerger merkez ve köyleri ağızları"*, haz. Mehmet YEŞİLKAYA, , Van Yüzüncü Yıl Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2007.

KAM : *"Kaman ve yöresi ağızları"*, haz. Feridun TEKİN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 1994.

KAR : *"Karaman ve yöresi ağızları"*, haz. Hikmet KORAŞ, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 1992.

KaIg : "*Kars ve Iğdır Azerileri ağzı*", haz. Hüsna KAVAKLIÇEŞME, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2010.

KAS : *"Kastamonu merkez ilçe ve köyleri ağızları"*, haz. Ergün ACAR, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2008.

KAY : *"Kayseri merkez ilçe ağzı"*, haz. Fatma Sibel BAYRAKTAR, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi, 2000.

KEP : *"Kepsut ilçesi ve yöresi ağızları",* haz. Erdinç DEMİRAY, Niğde Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek lisans tezi, 2003.

KIRK : *"Kırklareli ili ağızları söz varlığı"*, haz. Hakkı ÖZKAYA, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2013.

REŞ : *"Reşadiye ve yöresi ağızları"*, haz. Ergül ÜNAL, Gaziantep Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi, 2010.

SAK : *"Sakarya ili ağızları"*, haz. Muharrem ÖÇALAN, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi 2004.

SAR : *"Sarıgöl ve yöresi ağızları"*, haz. İmdat DEMİR, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi 2012.

SAV : *"Savaştepe yöresi Yörük ağızlarının incelenmesi ve Türkçenin zenginleşmesine katkıları",* haz. İsmail Teoman GÜNEŞ, Dokuz Eylül Üni. Eğitim Bilimleri Enst. Yüksek Lisans tezi, 2009.

ŞARK : *"Şarkışla ve yöresi ağızları"*, haz. Pınar TAŞ, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2006.

TAR : *"Tarsus yöresi dağ köylerinde geleneksel halk kültürü üzerine bir inceleme"*, haz. Adem ÖGER, Pamukkale Üni. Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans tezi, 2003.

TEK : *"Tekirdağ merkez ilçe ve köyleri ağızları"*, haz. İlker TOSUN, Trakya Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2003.

VANG : *"Van gölü havzası ağızları"*, haz. Engin Gökçür, Fırat Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora tezi, 2012.

VAN : *"Van ve merkez köyleri ağızları"*, haz. Engin Gökçur, Van Yüzüncü Yıl Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans tezi, 2006.

2. KİTAPLAR

ADI : *"Adıyaman ve yöresi ağızları"*, Sadi NAKİBOĞLU, Niğde Üni. Fen-Edb. Fak. yay., 2001.

AFY : *"Afyon merkez ağzı"*, Erdoğan BOZ, Afyon Kocatepe Üni. yay., 2002.

AYB : *"Aybastı ağzı"*, Mehmet AYDIN, TDK, 2002.

DÇÇ : *"Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik yöresi ağzı"*, Sadettin ÖZÇELİK, Erdoğan BOZ, TDK, 2001.

DİY : *"Diyarbakır ağzı"*, Münir ERTEN, TDK, 2011.

DS : *"Türkiye'de Halk ağzından Derleme Sözlüğü"* I-XII, TDK, 1963-82.

DTY : *"Doğu Trakya yerli ağzı"*, Selahattin OLCAY, TDK, 1995.

EDR : *"Edirne ili ağızları"*, Emin KALAY, TDK, 1998.

ELA : *"Elazığ ili ağızları"*, Ahmet BURAN, Şerife OĞRAÇ, Elazığ Valiliği yay., 2003.

ERZ : *"Erzincan ve yöresi ağızları"*, Mukim SAĞIR, TDK, 1995.

ERZM : *"Erzurum ili ağızları"*, Efrasiyap GEMALMAZ, TDK, 1995.

GBAA : *"Güney-Batı Anadolu ağızları"*, Zeynep KORKMAZ, TDK, 1994.

GÜM : *"Gümüşhane kültür araştırmaları ve yöre ağızları"*, Sabri Özcan SAN, Kültür Bakanlığı yay., 1990.

KAH : *"Kahramanmaraş merkez ağzı"*, Mine KILIÇ, Ukde yay., 2008.

KARA : *"Karaman ili ağızları ve Anadolu ağızları arasındaki yeri"*, İdris Nebi UYSAL, Karaman Valiliği yay., 2011.

KARS : *"Kars ili ağızları"*, Ahmet B. ERCİLASUN, Gazi Üni. yay., 1983.

KBA : *"Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağızları"*, Ahmet BURAN, TDK, 1997.

KIR : *"Kırşehir ve yöresi ağızları"*, Ahmet GÜNŞEN, TDK, 2000.

KÜT : *"Kütahya ve yöresi ağızları"*, Tuncer GÜLENSOY, TDK, 1988.

MUG : *"Muğla ağızları"*, Ali AKAR, Muğla Üni. yay., 2004.

ORD : *"Ordu ili ve yöresi ağızları"*, Necati DEMİR, TDK, 2001.

OSM : *"Osmaniye Tatar ağzı"*, Fatma ÖZKAN, TDK, 1997.

TUN : *"Tunceli yöresi ağızlarından derlemeler"*, Tuncer GÜLENSOY, Ahmet BURAN, Boğaziçi yay., 1992.

URF : *"Urfa merkez ağzı"*, Sadettin ÖZÇELİK, TDK, 1997.

UŞAK : *"Uşak ili ağızları"*, Gürer GÜLSEVİN, TDK, 2002.

ZBK : *"Zonguldak-Bartın-Karabük illeri ağızları"*, Emin EREN, TDK, 1997.

3. MAKALELER

VELkat : *"Velimeşe ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Nursel ÖZDARENDELİ, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 34, 2013.

DERila : *"Derleme Sözlüğü'ne ilaveler"*, Hikmet KORAŞ, TÜBAR-XII, güz-2002.

KIAder : *"Kayseri, Adana, Isparta illerimizden derlemeler"*, Metin KARAÖRS, Türk Dili, sayı 505, 1994.

KEAkat : *"Kırklareli, Erzurum ve Artvin illerimizden Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Cevdet ŞANLI, Türk Dili, sayı 552, 1997.

EDRkat : *"Edirne ili ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Emin KALAY, Türk Dili, sayı 547, 1997.

ANDkat : *"Anadolu ağızları Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Tuncer Gülensoy, Türk Dili, sayı 553, 1998.

ANRkat : *"Anadolu ve Rumeli ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Cevdet ŞANLI, Türk Dili, sayı 572, 1999.

ESKkat : *"Eskişehir yöresi ağızlarından Derleme Sözlüğüne katkılar"*, Can Özgür, 2004.

EDRkat2 : *"Edirne ili ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne katkılar II"*, Emin KALAY, Türk Dili, sayı 633, 2004.

NEVkat : *"Nevşehir Folkloru'ndan Derleme Sözlüğüne katkılar"*, Mehmet HAZAR, Türk Dili, sayı 669, 2007.

MERkat : *"Mersin Yörüklerinden Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Erol ÖZTÜRK, Türk Dili, sayı 689, 2009.

TARkat : *"Derleme Sözlüğü ve Mersin Ağzı Sözlüğü'ne Tarsus yöresinden katkılar"*, Mustafa TOKER, Turkish Studies Volume 6/3 Summer, 2011.

AKSkat2 : *"Aksaray ağzından derleme sözlüğüne katkılar-2"*, Muammer DOĞAN, Turkish Studies Volume 5/1 Winter, 2010.

AKSkat3 : *"Aksaray ağzından derleme sözlüğüne katkılar-3",* Muammer DOĞAN, Diyalektolog, sayı 4 Summer, 2012.

DENkat : "*Denizli ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Nergis BİRAY, Turkish Studies Volume 4/8 Fall, 2009.

KANkat : *"Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'ne Kandıra ağzından katkılar"*, Kenan ACAR, Turkish Studies Volume 8/9 Summer 2013.

ANAkat : *"Anamur ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Suzan Suzi TOKATLI, Gönül Erdem NAS, Diyalektolog, sayı 5 Winter, 2012.

ERZkat : "*Erzincan ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Mahir CANKAYA, Turkish Studies Volume Volume 8/9 Summer 2013.

AKSkat : *"Aksaray ağzından derleme sözlüğüne katkılar"*, Muammer DOĞAN, Turkish Studies Volume 4/4 Summer 2009.

ERMkat : *"Erzurum yöresi ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Duygu KAMACI, Mediterranean Journal of Humanities, 2011.

ŞAHkat : *"Şahsuvar (Elazığ) ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Ferdi GÜZEL, Türk Dili,

ÇAVkat : *"Çavdır ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Feyza TOKAT, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, sayı 3/1, 2014.

SÖGkat : *"Söğüt (Bilecik) ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"* , Ersin TERES, Cyprus International University, folklor/edebiyat sayı 65, 2011.

ESKkat2 : "*Eskişehir ağızlarından Türkiye Türkçesinin Söz varlığına katkılar"*, Canan İLERİ, Cyprus International University, folklor/edebiyat sayı 66, 2011.

ISPkat : *"Isparta ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar"*, Osman YILDIZ, Turkish Studies Volume 2/2 Spring 2007.

KAYNAKÇA

BAYKARA, Tuncer (2001) *Türk Kültür Tarihine Bakışlar,* Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

ÇİÇEK, Kemal (2002) *İlk Müslüman Türk Devletlerinde Toplum ve Ekonomi,* Ankara : Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C. 5.

EREN, Hasan (1979) *Türklerde Ekinciliğin Gelişmesine Katkılar,* Türkoloji Dergisi, C. VIII.

GÜL, Bülent (2004) *Eski Türk Tarım Terimleri,* Ankara : Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi.

GÜRAN, Tevfik (1998) *19. yy Osmanlı Tarımı,* İstanbul : Eren yayıncılık.

KAFESOĞLU, İbrahim (1997) *Türk Milli Kültürü,* Ankara: Ötüken Yayınları.

KARABOĞA, Durmuş Volkan (2010) *Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım,* Isparta Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi.

KOCA, Salim (2002) *Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat,* Ankara : Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C. 3.

KUCUR, Sadi (2009) *Anadolu Selçuklular – Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat,* Ankara : TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36.

ÖGEL, Bahaeddin (1978) *Türk Kültür Tarihine Giriş II-Türklerde Ziraat Kültürü,* Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi (2009) *Büyük Selçuklular – Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Hayat*, Ankara : TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36.

ÖZTÜRK, Murat (1999) *Tarih Felsefesi,* Ankara : Başbakanlık Basımevi.

RASONYİ, Lazlo (1993) *Tarihte Türklük,* Ankara : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ŞEN, Serkan (2007) *Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü,* Samsun On dokuz Mayıs Üni. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi.